

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIM ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**GELENEKSEL KIRKYAMA TEKNİĞİNİN DÖNGÜSEL
MODA TASARIMINDA KULLANILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan

Selin ARIK

İstanbul, 2023

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIM ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**GELENEKSEL KIRKYAMA TEKNİĞİNİN DÖNGÜSEL
MODA TASARIMINDA KULLANILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan

Selin ARIK

2020058003

ORCID ID: 0009-0009-8146-5216

Danışman: Doç. Duygu ATALAY ONUR

İstanbul, 2023

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“GELENEKSEL KIRKYAMA TEKNİĞİNİN DÖNGÜSEL MODA TASARIMINDA KULLANILMASI “** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 15/09/2023

Selin ARIK

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

15.09.2023

Enstitümüz *Tekstil Tasarım* Anasanat Dalı *Tekstil ve Moda Tasarımı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2020058003** numaralı **Selin ARIK**'ın "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Geleneksel Kıryama Tekniğinin Döngüsel Moda Tasarımında Kullanılması*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 06/06/2023 tarih ve 2023/23 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Doç. Du*** AT*** ON***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Al*** ÇI***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Ay*** GÜ***
(Bahçeşehir Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Selin ARIK
Danışmanı : Doç. Duygu ATALAY ONUR
Türü ve Tarihi: : Yüksek Lisans, 2023
Alanı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Anahtar Kelimeler : Geleneksel Kırkyama, Moda Kavramı, Sürdürülebilir Moda, Döngüsel Moda, Sıfır Atık

ÖZ

GELENEKSEL KIRKYAMA TEKNIĞİNİN DÖNGÜSEL MODA TASARIMINDA KULLANILMASI

Çeşitli şekillerde kesilen farklı, renk ve desenlerin oluşturduğu kumaş parçalarının bir araya getirilerek dikilmesine geleneksel el sanatına kırkyama denilmektedir. Geçmişten günümüze kadar yapılmakta olan geleneksel kırkyama sanatı tüm kültürlerde özgü, biçimsel bir tarz oluşturdukları kırkyama tasarımları hem zanaat hem de sanatsal üretimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tüm dünyada kırkyama birbirinden farklı birçok dilin, dinin, uygarlığın, kültürel ögenin ve yerel unsurların bileşimiyle bir araya getirilen köklü bir geçmişe sahiptir. Anadolu'da da son derece güçlü bir geleneğe sahip olan kırkyamayı değerli kılan her bir kumaş parçasının altında yatan anlam ve kişinin hayatına değer katan yaşanmışlıkları bir ifade aracına dönüştürme potansiyelidir. Günümüzde ise gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılamalarına fırsat verecek şekilde kaynak kullanımını hedefleyen döngüsel moda tasarımı için kırkyama gibi zanaat yöntemleri önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı ve döngüsel ekonomik model bir taraftan üretim yöntemlerinin neden olduğu çevresel etkileri elimine etmeyi hedeflerken diğer yandan da kültürel mirasının değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Bu noktada geçmişten gelen kültürel alışkanlıklarımıza geri dönmenin ve kültürel mirasımıza dayanan uygulamaları yaygınlaştırmanın da önemli olduğu fark edilmiştir. Bu tez çalışması kapsamında kırkyama ve döngüsel moda üzerine literatür taraması yapılmış, bu alanda ortaya koyulan yapıt ve tasarımlar hem tarihsel hem de güncel bağlamda incelenmiştir. Ardından geleneksel kırkyama tekniğinin döngüsel moda tasarım alanında kullanılmasını örnekleyen bir koleksiyon tasarlanarak elde edilen bulgular uygulamaya dökülmüştü.

Name and Surname : Selin ARIK
Supervisor : Assoc. Prof. Duygu ATALAY ONUR
Degree and Date : Postgraduate, 2021
Major : Textile and Fashion Design
Key Words : Traditional Patchwork, Fashion Concept, Sustainable Fashion, Circular Fashion, Zero Waste

ABSTRACT

THE USE OF TRADITIONAL KIRKYAMA TECHNIQUE IN CIRCULAR FASHION DESIGN

The handicraft created by sewing side by side the pieces of fabric with different colours and patterns cut in various ways is called patchwork. From the past to the present, different countries have created their own unique stylistic designs, which have led to the emergence of both craft and artistic productions. All over the world, needlepoint has a deep-rooted history, brought together by the combination of many different languages, religions, civilisations, cultural elements and local elements. What makes the needlepoint, which has an extremely strong tradition in anatolia, valuable is the meaning underlying each piece of fabric and the potential to transform the experiences that add value to one's life into a means of expression. Nowadays, craft methods such as cross stitching are gaining importance for circular fashion design, which aims to use resources in a way that will allow future generations to meet their own needs. While the concept of sustainability and the circular economic model aim to eliminate the environmental impacts caused by production methods on the one hand, on the other hand, it focuses on the evaluation of cultural heritage. At this point, it has been realised that it is also important to return to our cultural habits from the past and to popularise practices based on our cultural heritage. Within the scope of this thesis, a literature review has been conducted on the subject of cross stitch and circular fashion, and the works and designs produced in this field have been analysed in both historical and contemporary contexts. Then, the findings obtained by designing a collection that exemplifies the use of the traditional needlepoint technique in the field of circular fashion design have been put into practice.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR	xiii
SÖZLÜK.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KIRKYAMA UYGULAMA TEKNİKLERİ

1. KIRKYAMANIN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ	4
1.1. Dünya'da Kırkama.....	6
1.1.1. Dünyada Kırkama İle Oluşturulan Kültürel İmgeler.....	7
1.1.1.1. Asya Kıtasındaki Ülkeler	8
1.1.1.2. Avrupa Kıtasındaki Ülkeler	23
1.1.1.3. Amerika Kıtasındaki Ülkeler	24
1.1.1.4. Afrika Kıtasındaki Ülkeler.....	27
1.2. Türkiye'de Kırkama.....	28
1.2.1. Osmanlı Dönemi'nde Kırkama	29
1.2.2. Anadolu'da Kırkama	31
1.3. Günümüzde Uygulanan Kırkama Çeşitleri ve Teknikleri	39
1.3.1. Dokuma Kırkamalar	41
1.3.2. Örgü Kırkamalar.....	45
1.3.3. Giysilerde Kırkamalar	46

İKİNCİ BÖLÜM

MODA TASARIMINDA KIRKYAMA

1. KIRKYAMA VE TEKNİKLERİ	48
1.1. Aplike Tekniği	48
1.2. Kapitone Tekniği	48
1.3. Diğer Teknikler.....	49
2. TARİHİ DÖNEMLERDE KIRKYAMA VE MODA	54
2.1. Tasarımcılar	58

2.1.1. Yabancı Tasarımcılar	58
2.1.1.1. Viktor ve Rolf	58
2.2.1.2. Martin Margiela	62
2.2.1.3. Issey Miyake	64
2.2.1.4. Duro Olowu.....	65
2.2.2. Türk Tasarımcılar	67
2.2.2.1. Başak Cankeş	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MODA TASARIMINDA SÜRDÜREBİLİR BİR YÖNTEM OLARAK KIRKYAMA TEKNIĞİ

1.MODA TASARIMINDA SÜRDÜREBİLİRLİK KAVRAMI.....	71
1.1. Hızlı Moda	73
1.2. Yavaş Moda	74
2. DÖNGÜSEL EKONOMİ.....	74
2.1. Döngüsel Ekonomi Kavramı ve Bu Çevrede Uygulanan Sürdürülebilir Tasarım Stratejileri.....	75
2.2. Sıfır Atık	76
2.2.1. Sıfır Atık Tasarımcısı Daniel	77
2.2.2. Karen Glass	79
2.2.3. Priya Ahluwalia	80
2.3. Görünür Onarım.....	82
2.3.1. Görünür Onarım Giyim	83
2.3.1.1. İğne ile Görünür Yama Tekniği	83
2.3.1.2. Sashiko Dikişi Tekniği	84
2.3.1.3. Parça Kumaş Tekniğinde Yama.....	84
2.3.1.4. Kırkyama Tekniği	85
2.4. İkinci El.....	85
2.5. Yeniden Satış	85
2.6. Tamir ve Kişileştirme Olanakları.....	85
2.7. İleri Dönüşüm	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GELENEKSEL KIRKYAMANIN GİYSİ TASARIMLARI VE UYGULAMASI

1. KIRKYAMA TASARIMLARIN AŞAMA VE YÖNTEMLERİ.....	89
SONUÇ	189
KAYNAKÇA.....	191

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1. İskit Beyinin Mezarından Çıkarılan Kırkyama Örtüsü	6
Şekil 2. Eyer Örtüsü,	7
Şekil 3. Savaşçı Figürlerle Olduğu Aplike Tekniği İle Yapılan Asma Figürler	8
Şekil 4. Yama İşinden Yapılan Halı Detayı	9
Şekil 5. İşleme Paneli, Hindistan	9
Şekil 6. Hindistan	10
Şekil 7. At Boyun Örtüsü	10
Şekil 8. ‘Ari’ (Hint-Avrupa ya da Hint-Cermen Halklarının Yaptığı Kırkyama Parçalarından Oluşan Güçlü Birleştirme Yöntemi).....	11
Şekil 9. Aplike Süsleme	11
Şekil 10. 1990 Michigan Eyalet Üniversitesi Müzesi Koleksiyonu.....	12
Şekil 11. Ralli Yorganları New Mexico, Santa Fe'deki Uluslararası Halk Sanatları Müzesi'nde Sergileniyor. Alex Labry'nin Fotoğrafı	13
Şekil 12. Peace is Entering the River, ipek, 1995.	14
Şekil 13. Bir Pantolon ve Ceket Takımının Parçası Chunghie Lee Tarafından Tasarlanan İpek Tül Patchwork Pantolon, Kore, 1992.....	15
Şekil 14. Ayakkabı, Chunghie Lee, 1992, Kore.....	16
Şekil 15. Ayakkabı, Chunghie Lee, Kore.....	16
Şekil 16. Japonya Patchwork Boro	17
Şekil 17. Yeniden Amaçlanan, Geri Dönüşen Japon Kadın Giysisi	18
Şekil 18. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	19
Şekil 19. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	20
Şekil 20. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	20
Şekil 21. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	21
Şekil 22. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	21
Şekil 23. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	22
Şekil 24. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi	22
Şekil 25. 1718’de Üretilen Bilinen En Eski İpek Kırkyama Örtüsü	23
Şekil 26. Pamuklu Kumaş Parçalarından Oluşan Kırkyama Çocuk Yoganı, Amerikan Tarihi Ulusal Müzesi	25
Şekil 27. Ekmek Ağacı Motifi, Aplike ve Kapitone Yorgan	26
Şekil 28. Aplike ve Kapitone Yorgan	26
Şekil 29. Gül Motifi, Aplike ve Kapitone Yorgan	27

Şekil 30. Afrika'nın Aplikesi	27
Şekil 31. Afrika'nın Jibbah Kıyafeti	28
Şekil 32. Kentsel Elbise, Banja Luka, 19. Yüzyıl	29
Şekil 33. Parçalı Bohça, İpek dokuma Topkapı Sarayı Müzesi, Osmanlı, 16. Yüzyıl 30	
Şekil 34. Parçalı Bohça, İpek dokuma Topkapı Sarayı Müzesi, Osmanlı, 18.-19. Yüzyıl	30
Şekil 35. Parçalı Bohça, İpek dokuma Topkapı Sarayı Müzesi, Osmanlı, 18.-19. Yüzyıl	31
Şekil 36. Kuşak, Kapıkaya	32
Şekil 37. Önlük ve Süslemeli Önlük Bağı, Kapıkaya	32
Şekil 38. Üç Etek ve Arkadan Görünüm, Bergama	33
Şekil 39. Üç Etek (Kertmeli Entari), Arka Görünüş, Kemalpaşa, İzmir.....	34
Şekil 40. Kesme Kumaş Parçaları ve Boncuk İşi Süslemeleriyle Oluşturulan Üç Etek, Yozgat.....	34
Şekil 41. Parça Kumaş Süslemeleriyle Oluşturulan Üç Etek, Yozgat	35
Şekil 42. Geleneksel Giyimde Üç Etek ve Aplike Süslemelerle Önlük, Niğde.....	35
Şekil 43. Genç Kız Giyimi, Amasya, Hagem Arşivi	36
Şekil 44. Günlük Yaşamda Sıkça Görülen 'Kertmeli Önlük', Niğde, HAGEM Arşivi	36
Şekil 45. Büyük Kumaş Parçalarının Eklenmesiyle Tasarlanan Pencere Raf Örtüsü Ve Perde, Karaali Beldesi, Konya-Beyşehir	37
Şekil 46. Gelin Odası Duvar Örtüsü, Çorum	38
Şekil 47. Nazarlık Olarak Kullanılan Kimi Yörelere İse 'Tutak' Adı Verilen Duvar Süsü, Niğde.....	38
Şekil 48. Atık Kumaş Parçalarının Değerlendirilmesiyle Yapılan Ocak Örtüsü, Aksaray.....	39
Şekil 49. Kırkama Biçiminde Tasarlanmış Yatak Örtüsü, Ev Tekstili	41
Şekil 50. Beyazlatma İşlemi.....	42
Şekil 51. Yıkama İşlemi	42
Şekil 52. Parça Ayırma İşlemi.....	43
Şekil 53. Dikim Aşaması.....	43
Şekil 54. Birleştirme İşlemi.....	43
Şekil 55. Yastık Örneği	44
Şekil 56. Kırılent Örneği	44
Şekil 57. Yatak Örtüsü	45
Şekil 58. Battaniye Örneği	45

Şekil 59. Battaniye Örneği	46
Şekil 60. Etek Örneği	46
Şekil 61. Şalvar Örneği	47
Şekil 62. Bisküvi-Puf Tekniği ile Kırkyama	51
Şekil 63. Yoyo Tekniği ile Kırkyama Örneği	51
Şekil 64. Yıldız Örtüsü.....	52
Şekil 65. Sepet Tasarım Örtüsü.....	53
Şekil 66. Sepet Yorgan Şekil Örneği	53
Şekil 67. Abiye, Natalia Goncharova, yaklaşık 1923, Fransa.....	54
Şekil 68. Kaftan, Thea Porter 1968, Birleşik Krallık	55
Şekil 69. Akşam Topluluğu, Adolfo, 1967, ABD	55
Şekil 70. Hat, Mr. Denim, Yaklaşık 1970, İngiltere	56
Şekil 71. Bir Çift Ayakkabı, 1972, Birleşik Krallık.....	57
Şekil 72. Gucci, İlkbahar- Yaz Koleksiyonundan 2007, İtalya.....	57
Şekil 73. Yama İşleri Koleksiyonu 1	59
Şekil 74. Yama İşleri Koleksiyonu 2	59
Şekil 75. Yama İşleri Koleksiyonu 3	60
Şekil 76. Eylem Bebekleri Koleksiyonu 1	61
Şekil 77. Eylem Bebekleri Koleksiyonu 2	61
Şekil 78. Eylem Bebekleri Koleksiyonu 3	62
Şekil 79. Maison Margiela 2014 İlkbahar Modası Özel dikim Koleksiyonu1.....	63
Şekil 80. Maison Margiela 2014 İlkbahar Koleksiyonu 2	63
Şekil 81. Issey Miyake, “Coat”, 1995. Rie Nii, “Teknolojik Yenilik Çağı”, Akkoç Fukai (Ed.), Kyoto Kostüm Enstitüsü Moda Koleksiyonu: 18. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Kadar Bir Tarih,	64
Şekil 82. Duro Olowu Tasarımı 1	65
Şekil 83. Duro Olowu Tasarımı 2	66
Şekil 84. Aynı mı? Tasarım 1.....	68
Şekil 85. Aynı mı? Tasarım 2.....	69
Şekil 86. Aynı mı? Tasarım 3.....	69
Şekil 87. Kırkyama Tasarımı	78
Şekil 88. Kırkyama Tasarımı	78
Şekil 89. Yama Tasarımı.....	79
Şekil 90. Kırkyama Tasarımı	80

Şekil 91. Priya Ahluwalia, Kırkyama Tasarımı 1	81
Şekil 92. Priya Ahluwalia, Kırkyama Tasarımı 2	82
Şekil 93. Greg Lauren, blazer ceket ve denim Koleksiyonu	87
Şekil 94. Chitose Abe, Sacai Markası, 2018 Sonbahar Kadın Koleksiyonu.....	88
Şekil 95. Hikâye Panosu.....	90
Şekil 96. Pantolon Tasarım Çizimi	91
Şekil 97. Pantolon Tasarımında Kullanılacak Kıyafetlerin İlk Halleri	91
Şekil 98. 1.Pantolon	93
Şekil 99. Ölçü Alınımı	93
Şekil 100. Pantolon Kesme Aşaması.....	94
Şekil 101. Pantolon Kesme Aşaması.....	94
Şekil 102. Elbisenin İlk Hali	95
Şekil 103. 1.Pantolonun İlk Hali	95
Şekil 104. Ölçü Alınımı	96
Şekil 105. Parçalarının Kesimi.....	96
Şekil 106. Kare Parçalar.....	97
Şekil 107. Parçalar.....	97
Şekil 108. Yerleştirme.....	98
Şekil 109. İğnelenme Aşaması	98
Şekil 110. Teyel İşlemi 1	99
Şekil 111. Teyel İşlemi 2.....	99
Şekil 112. 1.Parçanın Teyellenmiş Hali	100
Şekil 113. Sağ Paça Ölçü	100
Şekil 114. Sağ Paçanın Ön Yüzeyi Kesilmesi.....	101
Şekil 115. Paça.....	101
Şekil 116. 2 Paçanın Teyellenmesi	102
Şekil 117. Yan Dikişlerin Açılması.....	102
Şekil 118. Yan Dikişlerin Açılması.....	103
Şekil 119. Küçük Atık Parçaların Dikilmesi	103
Şekil 120. Yan Dikişlerin Dikilmesi 1	104
Şekil 121. Yan Dikişlerin Dikilmesi 2	104
Şekil 122. Teyelleri Alındı	105
Şekil 123. Ütülenme.....	105
Şekil 124. Pantolon Önü.....	106

Şekil 125. Arkası.....	107
Şekil 126. Yan Duruşu	108
Şekil 127. Yan Duruşu	109
Şekil 128. 2.Tasarım Elbise.....	110
Şekil 129. Elbisede Kullanılacak Kıyafetlerin İlk Halleri.....	110
Şekil 130. 3.Pantolon	111
Şekil 131. Pantolon	112
Şekil 132. Pantolon	112
Şekil 133. Pantolon	113
Şekil 134. Kullanılan Elbiseden Kalan Kumaş	113
Şekil 135. Elbiseden Kalan Atık Kumaş	114
Şekil 136. Elbise Parçası	114
Şekil 137. Kalıp Üzerine Ölçü Alınması.....	115
Şekil 138. Kalıp Üzerine Yerleştirme	115
Şekil 139. Kalıp Üzerine Yerleştirme	116
Şekil 140. Parçaları Yerleştirme İşlemi.....	116
Şekil 141. Parçalar Üzerinde Teyelleme İşlemi	117
Şekil 142. Teyellenen Parçalar.....	117
Şekil 143. Teyelleme İşlemi.....	118
Şekil 144. İğnelerin Çıkarılması.....	118
Şekil 145. Teyellenme İşlemi.....	119
Şekil 146. Parçaları Birleştirme	119
Şekil 147. İğneleme İşlemi.....	120
Şekil 148. Kalıp Üzerine Yerleştirme	120
Şekil 149. Ön ve Arka Parçaları Birleştirme.....	121
Şekil 150. Makine Dikim Aşaması	121
Şekil 151. Makine Dikim Aşaması	122
Şekil 152. Makine Dikim Aşaması	122
Şekil 153. Ütüleme İşlemi.....	122
Şekil 154. Fermuar Hazırlık Aşaması	123
Şekil 155. Pantolon ve Elbiseden Kalan Parçalar	124
Şekil 156. Pantolon Fermuarı.....	124
Şekil 157. Ortaya Çıkarılan Fermuar	124
Şekil 158. Fermuar Dikimi.....	125

Şekil 159. Fermuar Dikim Aşaması	125
Şekil 160. Elbisenin Son Hali	126
Şekil 161. Elbisenin Arkası	127
Şekil 162. Elbisenin Sağ Tarafı	128
Şekil 163. Elbisenin Sol Tarafı	129
Şekil 164. Etek Tasarımı	130
Şekil 165. Etek Tasarımında Kullanılacak Kıyafetlerin İlk Halleri	130
Şekil 166. Kalan Parçaların Dikişlerinin Sökülmesi	131
Şekil 167. Yan Dikişler Ayrıldı.....	131
Şekil 168. Dikişlerin Sökülmesi.....	132
Şekil 169. Dikişlerin Sökülmesi.....	132
Şekil 170. Parçaların Ayrılması	132
Şekil 171. Kenarların Birbirlerinden Ayrılması.....	133
Şekil 172. Fermuarın Kumaştan Ayrılma İşlemi	133
Şekil 173. Fermuar Dikişlerinin Ayrılması	134
Şekil 174. Fermuarın Kumaştan Ayrılma İşlemi	134
Şekil 175. Arta Kalan Giysi Parçalarının Dikişlerinin Ayrılması	135
Şekil 176. Kemer Kısmının Ayrılması	135
Şekil 177. Sökülme İşlemleri	136
Şekil 178. Sökülme İşlemi 1	136
Şekil 179. Sökülme İşlemi 2	137
Şekil 180. Sökülme İşlemi 3	137
Şekil 181. Sökülme İşlemi 4	138
Şekil 182. Sökülen Parça.....	138
Şekil 183. Birleştirme İşlemi.....	139
Şekil 184. Küçük Parçaların Değerlendirilmesi	139
Şekil 185. Makinede Dikiş İşlemi	140
Şekil 186. Kırkyama İşlemi.....	140
Şekil 187. Kırkyama İşlemi 2. Parçalar.....	141
Şekil 188. Ütüleme İşlemi.....	141
Şekil 189. Ütüleme İşlemi.....	142
Şekil 190. Karelerin Ölçüsü	142
Şekil 191. Kare Parçalar.....	143
Şekil 192. İğneleme İşlemi.....	143

Şekil 193. İğneleme İşlemi.....	144
Şekil 194. Teyellenme İşlemi.....	144
Şekil 195. İğnelerin Çıkarılması İşlemi.....	145
Şekil 196. Makinede Birleştirme İşlemi.....	145
Şekil 197. Makinede Birleştirme İşlemi.....	146
Şekil 198. Makinede Dikim İşlemi	146
Şekil 199. Makine Dikim İşlemi	147
Şekil 200. Teyellerin Sökülmesi	147
Şekil 201. Ütüleme İşlemi	148
Şekil 202. Şeritlerin Yan Yana Getirilmesi.....	148
Şekil 203. Şeritlerin İğnelenmesi	149
Şekil 204. Makine Dikim İşlemi	149
Şekil 205. Parçaların Birleşimlerinin Yakından Görüntüsü.....	150
Şekil 206. Eteğin Parçalarının Birleştirilmesi	150
Şekil 207. Kumaş Katlama İşlemi.....	151
Şekil 208. Eteğin Kalıba Yerleştirilmesi.....	151
Şekil 209. Etek Boyunun Düzeltilmesi	152
Şekil 210. Eteğin Arka Kısımının Temizlenmesi.....	152
Şekil 211. Kemer Kısım Yerleştirildi.....	153
Şekil 212. Eteğinin Yanlarının Dikilmesi	153
Şekil 213. Eteğin Önü	154
Şekil 214. Eteğin Arkası.....	154
Şekil 215. Fırfırsız Eteğin Önden Görünümü	155
Şekil 216. Eteğin Arkası.....	156
Şekil 217. Eteğin Yandan Görünümü	157
Şekil 218. Kalan Atık Parçaların Kullanılması	158
Şekil 219. Etek Fırfırları Oluşturma Aşaması.....	158
Şekil 220. Makinede Dikimi Tamamlandı	159
Şekil 221. Fırfırların Eteğe İğnelenmesi	159
Şekil 222. Dikim İşlemi	160
Şekil 223. Eteğin Son Hali ve Önden Görünümü	161
Şekil 224. Eteğin Arkası.....	162
Şekil 225. Eteğin Yan Tarafı.....	163
Şekil 226. Bluz Tasarımı	164

Şekil 227. Parçaların Oluşturulması.....	164
Şekil 228. Şeritlerin Oluşturulması	165
Şekil 229. Parçaların Birleştirilmesi.....	165
Şekil 230. Kalan Parçalar	166
Şekil 231. Biye Dikim Aşaması	166
Şekil 232. Biye Dikim Aşaması	167
Şekil 233. Etek Ucunun Dikilmesi.....	167
Şekil 234. Makinede Dikim Aşaması.....	168
Şekil 235. Dikim Aşaması.....	168
Şekil 236. Bluzun Önü	169
Şekil 237. Bluzun Arkası	169
Şekil 238. Bluzun Önden Görünümü	170
Şekil 239. Bluzun Soldan Görünümü.....	171
Şekil 240. Bluzun Arkadan Görünümü	172
Şekil 241. Bluzun Sağdan Görünümü	173
Şekil 242. Bluz Tasarımı 2.....	174
Şekil 243. Kullanılacak Deformeli Bluz	174
Şekil 244. Bluzun Yanlarının Sökülmesi	175
Şekil 245. Bluz Kesim Aşaması.....	175
Şekil 246. Kullanılacak Pantolon Paçaları	176
Şekil 247. Kesilen Şortlar 1.....	176
Şekil 248. Kesilen Şortlar 2.....	176
Şekil 249. Şortun Kesilmiş Hali	177
Şekil 250. Yan Dikişlerinin Sökülmesi	177
Şekil 251. Açılmış Hali	178
Şekil 252. Açılan Yan Dikişler	178
Şekil 253. Ölçü Alma Aşaması	179
Şekil 254. Ölçü Alma Aşaması	179
Şekil 255. Kesim Aşaması	180
Şekil 256. Şeritlerin Oluşturulması	180
Şekil 257. Şeritlerin Birleştirilmesi.....	181
Şekil 258. Şeritlerin Birleştirilmiş Hali.....	181
Şekil 259. Ölçüm Aşaması.....	182
Şekil 260. Kesim Aşaması	182

Şekil 261. Makine Dikim Aşaması	183
Şekil 262. Yerleştirme Aşaması	183
Şekil 263. Makine Dikim Aşaması	184
Şekil 264. Son Hali.....	184
Şekil 265. Önden Görünümü.....	185
Şekil 266. Soldan Görünümü	186
Şekil 267. Sağdan Görünümü.....	187
Şekil 268. Arkadan Görünümü.....	188

KISALTMALAR

- Ark.** : arkadaşları
TDK : Türk Dil Kurumu
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri
vs. : vesaire
yy. : Yüzyıl

SÖZLÜK

Boro: Eskimiş kumaş parçalarının ve kumaş atıklarının çok katmanlı bir malzeme ile oluşturulmakta olan üst üste dikilmiş veya yeniden dokunmuş pamuk, keten ve kenevir kumaşların birbirine dikilmesidir.

Geri dönüşüm (recycle): Yeniden değerlendirilme olanaklarıyla kumaş atıklarının fiziksel veya kimyasal yöntemlerden geçirilip sadece işlenerek çeşitli nedenlerden yeniden kullanılabilen malzemelerini kullanmaya denir.

İleri dönüşüm (upcycling): Hasar görmüş atık kumaşları onararak, yenileyerek veya başka bir nedenle kullanarak yeni bir ürün yaratmaya denir.

Jibbah: Dış giysi olarak bilinmesine rağmen pelerin veya paltoya içinde bulunduran jibba veya jibbah Müslüman erkekler tarafından giyilmekte olan uzun bir cekettir.

Kapitone: Döşemelik ya da kıyafet yapımında kullanılan içi pamuk veya yün vatka

Kertme: Anadolu'da kumaş birleştirme tekniğidir.

Kırkyama: Çeşitli şekillerde kesilen farklı, renk ve desenlerde kumaş parçalarının yan yana getirilmesiyle bir araya getirilerek ve dikilerek oluşturulan el sanatına kırkyama denilmektedir.

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu:

Çeşitli şekillerde kesilen kumaş parçalarının farklı, renk ve desenlerin bir araya getirilerek dikilmesine denir. Dünyada geçmişten günümüze kadar gelen ülkelerin kendine özgü tarzları geleneksel kırkyama tasarımlarıyla, zanaat ve sanatsal olarak bir araya getirilmesidir. Kırkyama, tekniği farklı birçok dilin, dinin, uygarlığın, kültürel öğenin ve yerel unsurların bileşimiyle bir araya getirilen köklü bir geçmişe sahiptir.

Geleneksel el sanatlarımız en büyük değerlerimizden biri olmaktadır. İnsanların kültür değerlerine ortak olmaktadır. Bir toplumun kültürel değerlerinin en önemli özelliği zaman ve mekân açısından ortaya çıkarılan geleneksel el sanatlarımızı sunabilmektir.

Kırkyama geometrik kumaş parçalarından oluşan, sabır gören eller yardımıyla sevgiyle bir araya getirilmesidir. Bir zamanlar tasarruf amacıyla kenara atılmış atık kumaşlar zamanla kırkyama için bir araya getirilip kırkyamalar hem sanatsal hem de tasarımsal boyutta anlam kazanmıştır.

Günümüzde gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılamalarına fırsat verecek şekilde kaynak kullanımını hedefleyen döngüsel moda tasarımı için kırkyama gibi zanaat yöntemleri önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı ve döngüsel ekonomik model, bir taraftan üretim yöntemlerinin neden olduğu çevresel etkileri elimine etmeyi hedeflerken diğer yandan da kültürel mirasın değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Bu hususta, geçmişten gelen geleneklerimiz, örf adetlerimiz geri getirerek kültürel mirasımıza dayanan uygulamaları yaygınlaştırmanın da önemli olduğu fark edilmiştir. Bu tez çalışması kapsamında kırkyama ve döngüsel moda üzerine literatür taraması yapılmış; bu alanda ortaya koyulan yapıt ve tasarımlar hem tarihsel hem de güncel bağlamda incelenmiştir. Ardından, geleneksel kırkyama tekniğinin döngüsel moda tasarım alanında kullanılmasını örnekleyen bir koleksiyon tasarlanarak elde edilen bulgular uygulamaya dökülmüştür.

Çalışmanın birinci bölümünde geleneksel kırkyama tekniği tarihsel olarak incelenmiştir. Hem Türkiye’de hem de dünyada nasıl bir değişim geçirdiğinin kaydı tutulmuştur. Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika kıtalarına bakıldığında Asya

kıtasındaki ülkeler için örnek olarak Hindistan patchwork, Kore Bojagi, Japonya Boro ve Yosegire, Pakistan Rallisi verilebilir.

Avrupa kıtasındaki ülkelere bakıldığında Almanya’da patchwork, İngiltere’de quilt olarak karşımıza çıkmaktadır. Afrika kıtasında ise jibbah ön plana çıkmaktadır. Amerika kıtasında yer alan Amerika Birleşik Devletleri’nde ise Amerika patchwork ve Hawaii patchwork olarak bilinmektedir. Son olarak ülkemizde ise Osmanlı Döneminde ve Anadolu’da olan kırkyamadan bahsedilmiş ve günümüzde uygulanan kırkyama çeşitlerine değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kırkyamanın bir tasarım ürünü olarak moda tasarımı sektöründe nasıl yer aldığı incelenmiştir. Yabancı ve Türk tasarımcılara değinilmiştir. Yabancı tasarımcılar olarak Viktor ve Rolf, Martin Margiela, Issey Miyake ve Duro Olowu’nun, yerli tasarımcılar olarak ise Başak Cankeş yer almaktadır. Tasarımcıların yaptıkları çalışmalar ve uyguladıkları teknikler incelenerek konu ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde döngüsel ekonomik model araştırılmış ve kırkyamanın sürdürülebilir ve döngüsel bir moda tasarım anlayışında ne gibi bir rol oynadığı incelenmiştir. Bu bölümde “Moda Tasarımındaki Sürdürülebilirlik” kavramından bahsedilmiş ve “Hızlı Moda”, “Yavaş Moda” olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. “Döngüsel Ekonomi” kavramı bazında yapılan çalışmalara değinilmesi amacı ile “Sıfır Atık”, “Görünür Onarım”, “İkinci El”, “Yeniden Satış Stratejileri” gibi konular hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkan kavramlar bir tasarım uygulaması ile desteklenerek modelleme yapılmıştır. İncelenen tasarımcıların (Karen Glass, Zero Waste Daniel, Priya Ahluwalia) kırkyama tekniğini kullanarak yaptıkları koleksiyonlar hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın uygulama bölümünde kırkyama tekniği, ileri dönüşüm ve sıfır atık konuların yardım alarak tasarımlar yapılmıştır. Aşamalar görsel ile desteklenmiştir.

Çalışmanın Amacı:

Bu araştırmanın amacı, geleneksel kırkyama tekniğinin başlangıçtan başlayarak derinlemesine bir araştırma yapmak ve günümüzdeki kırkyama uygulamalarının döngüsel moda tasarımda nasıl yer bulduğunu incelemektir. Tez kapsamında yapılan uygulama ve tasarımların geleneksel kırkyama tekniğine dayanan zanaat özelliğinden yola çıkılarak nasıl sürdürülebilir bir tasarım yöntemine dönüşebileceği ortaya koyulmuştur.

Çalışmanın Önemi:

Günümüzde, modada sürdürülebilirlik kavramı ve Avrupa Birliği tarafından hedeflenen döngüsel ekonomik modele geçiş önemli birer araştırma alanını oluşturmaktadır. Geleneksel el sanatlarımızdan olan kırkyama tekniğinin sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomi bağlamında incelenmesi bu alanda yapılan ilk araştırmalardan biri olması açısından bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi:

Bu tez çalışması kapsamında kırkyama ve döngüsel moda üzerine literatür taraması yapılmış; bu alanda ortaya koyulan yapıt ve tasarımlar hem tarihsel hem de güncel bağlamda incelenmiştir. Ardından geleneksel kırkyama tekniğinin döngüsel moda tasarım alanında kullanılmasını örnekleyen bir koleksiyon tasarlanarak elde edilen bulgular uygulamaya dökülmüştür.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KIRKYAMA UYGULAMA TEKNİKLERİ

1. KIRKYAMANIN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

Kirkyama ihtiyaçlardan yola çıkarak kumaş parçalarının birleştirilmesiyle, sevgi dolu maharetli eller eşliğiyle sabır gösteren annelerimizin babaannelerimizin el emeği ve geleneksel el sanatımızdır (Çal, 2014)

Türkçe sözlükteki anlamı ise çeşitli şekillerde kesilen farklı, renk ve desenlerde kumaş parçalarının yan yana getirilmesiyle bir araya getirilerek dikilmesiyle oluşturulan el sanatına kirkyama denilmektedir (Önbaş ve Mutlu, 2018: 1).

İngilizcede kirkyama olarak kullanılan terimler ise; quilting, patchwork isimleri ile anılan kirkyama Anadolu'da kültüründe hezarpare, ulama vb. isimlerle yüzyıllardan beri yapıp günümüzde kadar gelmiş olan bir el sanatıdır (Sönmez, 2019: 5).

Anadolu'da "Kırkpare" kelimesi halk arasında yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir.. "Kırkpare sözcük yapısı olarak bakıldığında 'kırk' ve 'pare' kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmektedir. Pare kelimesi Farsça'da 'parça' sözcüğünden alınarak kullanılmaktadır" (İhlas Haber, 2014). Kırk" sayısı ise geleneksel halk kültürümüzde, günlük yaşantımızda, masallarda, destanlarda, öykülerde, atasözlerinde, deyimlerde ve sözlü anlatımlarda yaygın olarak kullandığımız sözcük ya da sözcük kalıpları biçimiyle dilimize gelmiş dilimize yerleşmiştir. "

Türk, Altay, Orta Asya ve Ortadoğu mitolojilerinde kırk sayısı yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Türk destanlarında "Kırk" sayısı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; "Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz, kırk günde büyür ve yürür. Verdiği ziyafette kırk masa ve kırk sıra yaptırır. Kırk gün kırk gece yenilir, içilir" (Güvenç, 2009: 92). "Anadolu'da ve günümüzdeki tabirleri ise Kırkı çıkmak, kırk hamamı, kırk bir kere maşallah, 'kırklara karışmak, kılı kırk yarmak, kırk dereden su getirmek, kırk evin kedisi, bir şeyin kırk kere söylediğinde olması gibi örneklerini

çoğaltılabileceğimiz birçok sözcük kalıpları ve söylemler var olarak kullanılmaktadır “(Sönmez, 2019: 6).

Anadolu ‘da Türk toplumunu gelişinden itibaren gelişen geleneksel el sanatları binlerce yıllık kültürüyle bir araya gelip değerlerini ortaya koyarak kültürel mirası ortaya çıkarmıştır (Can, 2013; 260) “Kırkyama, Anadolu’da ekonomik zorluklardan dolayı yokluk dönemlerinde bir ihtiyacı gidermek, tasarruf sağlamak, onarmak, aşınmış olan bir şeyi güçlendirmek ve atık olarak kalan farklı türdeki kumaş parçalarının değerlendirilmesin, sağlamak amacıyla kumaşların bir araya getirilmiştir” (Can, 2013: 260).

Kırkyama geometrik veya gelişi güzel biçimlerde kesilerek, farklı renk ve desendeki kumaş parçalarının bir araya getirilmesiyle, dikilmesiyle oluşturulan eski bir Anadolu’nun geleneksel el sanat ürünü olarak karşımıza çıkarak bugün de yapılan bir halk sanatı ürünü olmaktadır ” (Şahin, 2010: 139) (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2013).

Savaşlarda yırtılmış giysilerinin kırkyama ile birleştirilmesiyle çeşitli desen ve motifler oluşturarak bir arada kullanıldığı ve günümüzde adı geçen sanatlardan bir tanesi olarak adından bahsettirmektedir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2013).

Geleneksel kırkyama, kültürümüzün en canlı örneği olarak nesiller boyu günümüze ulaşan en önemli hazinemizdir (Önbaş, Mutlu 2018: 1). Kırkyama sanatı günümüze kadar gelmiş ve geliştirilmiştir. Bu manevi el sanatı kuşaktan kuşağa getirilmiştir (Kırkyama, 2018) Zanaatkarlar, özgün teknikler geliştirerek kırkyama sanatının tekniklerinin tümünü ortaya çıkarmaktadır (Önbaş ve Mutlu, 201: 1).

Kız ve erkek bohçası denilen kırkyamadan yapılan bohça geçmişten günümüze kadar gelmiş hala da etkisini sürdürmekte olan kırkyama bohça; giysilerin sarılmakta olan kumaşa verilen ad olarak bilinmektedir. Toplumumuzda “yamalı bohça” şeklinde anılmakta olsa da günümüzde; kız bohçası, erkek bohçası, dürü şeklinde tabir edilmektedir. Kırkyama dan yapılan bohça haricinde seccade, yorgan yüzü, yatak örtüsü, pike örtüsü, minder yüzü, perde, çanta, cüzdan, telefon kılıfı vd. kırkyama çalışmalar da bilinmektedir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2013).

1.1. Dünya’da Kırkyama

M.Ö. mağarada yaşayan insanlar avladıkları hayvanların kürklerini keserek birbirine üstüne yamayarak ve birleştirerek soğuktan korunmak için örtünmekteydiler. İlk örneğini İskitler ’de görmek mümkündür. M.Ö.100-M.S.100 bir İskit beyinin mezarından çıkarılan kırkyama örtüsü dünyada ilk örneğidir (Yavuzmental, 2018).

Şekil 1. İskit Beyinin Mezarından Çıkarılan Kırkyama Örtüsü

Kaynak:(<http://www.yenidenergenekon.com/74-pazirikkurganları/#sthash.ueyc2du6.dpuf>)
(27.02.2023)

Şekil 1’ de İskit mezarlarından farklı olarak buradaki mezarın tavanında farklı kumaş parçalarının birlikte kullanılmasıdır. Sibirya’nın Pazarlık bölgesinde ortaya çıkan kıyafet ve örtülerin üzerine bitki, hayvan ve insan motiflerinin aplike tekniğiyle, kumaş parçalarının birbirine dikilmesi ile tahin en önemli örneklerindendir (Özaslan, 2001: 47). Dünyanın ilk yekpare (kırkyama) halısı olan Pazırık halısı göçebe Türklerine özgü kültürdür (Balkanal, 2021: 221).

Orta Çağ zamanında askerlerin soğuktan korunmak için kırkyamadan zırhlar yaptıkları görülmüştür. Orta Çağ zamanlarında ahalinin evlerinde kırkyamadan yapılan yorgan görülmektedir. Yorgan desenleri yıllar içinde gelişme göstermiştir. Günümüzde kadar gelmiştir (Arabalı Koşar, 2021: 97-115).

Şekil 2. Eyer Örtüsü,

Kaynak:(Ekim,2006; 80)

Şekil 2’ deki eyer örtüsü yün-kıl karışımı kumaştan yapılmıştır. Örtüdeki orta alan bordo renkle kaplanmış, çerçevesi kırkırmızı yün ve püsküllerle çevrelenmiştir. Bu örtüde kırkyama tekniği kullanılmıştır (Bali, 2009: 76).

1.1.1. Dünyada Kırkyama İle Oluşturulan Kültürel İmgeler

Bu bölümde kırkyamanın farklı kültürlerde ne ifade ettiği ortaya koyulmuştur. Farklı ülkeler tarafından yapılan kırkyamanın ne zaman başladığı, nereden geldiği, ne ifade ettiği, ne zaman ortaya çıktığı ve hangi ülkeler tarafından bilinip yapıldığı değerlendirilmiştir.

Orta Asya’da ortaya çıkmakta olan geleneksel “Kırkyama” ile aynı anlama gelen “Patchwork” adını taşıyan amaç olarak farklı ülkelerde de farklı şekilde işlenmiş ve karşımıza geleneksel el sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün sanatsal bir hobi olarak karşımıza çıkmaktadır (Önbaş ve Mutlu, 2018: 7).

Geleneksel kırkyama birçok ülkede farklı isimlerle tanınmaktadır. Bu ülkelerden bazılarını bakacak olursak şöyle şeyler karşımıza çıkmaktadır: Kore’de bojagi, pajogi olarak bilinmektedir. Anadolu’da kırkyama, yamalı bohça ve hazarpape

gibi birçok ismi olan kırkyama halk arasında çok kullanılmaktadır. Pakistan’da ralli ve benzer şekilde Afrika’ya kadar bu tekniğin uygulamalarını da görmek mümkündür. Japonlar’da boro ve yosegire, Afrika’da jibbah giysisi ortaya çıkmaktadır. Kırkyamanın dünyada birçok ülkede çıkmasının sebebi ise, yokluk olmaktadır. Kırkyama gelenekselleşen katlama ve dikiş tekniklerinden biri olmaktadır (Meriç ve Yıldırım, 2017: 159).

1.1.1.1. Asya Kıtasındaki Ülkeler

Hindistan

Hindistan kırkyaması diğer bir deyişle Hindistan patchwork diye de bilinen geleneksel el sanatının tekniklerinden applike, kapitonenin tüm çeşitleri zengin bir tarihe sahip olmaktadır. Hindistan'da her bölgenin kendine özgü çok özel bir dokuma sanatı patchwork bulunmaktadır. Yaş, sosyal yaşam, ekonomi ve ayrıca dini engelleri aşan bir sanattır.

Patchwork sadece fakir insanların kullandığı bir sanat değil aynı zamanda da zenginlerinde kullandığı bir sanat olmaktadır. Hindistan’daki kadınlarınlar yama işi çantalar, yorganlar ve gelinlik yapmak içinde geleneksel el sanatını kullanmaktadır. Bunun için de kullanılan malzemelerden biri parlak renkli ipektir. (Barnard ve Gillow,1993:127)

Şekil 3. Savaşçı Figürlerle Olduğu Applike Tekniği İle Yapılan Asma Figürler

Kaynak:(Barnard ve Gillow,1993:127)

Şekil 4. Yama İşinden Yapılan Halı Detayı

Kaynak: <https://fr.dreamstime.com/vieux-tapis-indien-de-patchworkler%C3%A0jasth%C3%A0n-inde-image104930435>
(28.02.2023)

Şekil 5. İşleme Paneli, Hindistan

Kaynak:(Barnard ve Gillow,1993: 101)

Şekil 6. Hindistan

Kaynak: (Barnard ve Gillow, 1993: 69)

Şekil 6’da Hint patchwork ’ünün bir başka örneği aynı batı Hint bölgesinden gelmektedir. Her küçük parça üzerine düz beyaz zemin applike eklenerek patchwork ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 6’da Hindistan’da patchwork, yatak örtüsü ve battaniye gibi birçok farklı amaçla yapılarak, deve -fil örtüsü olarak yapılmaktadır (Schapper, 1984: 29).

Şekil 7. At Boyun Örtüsü

Kaynak: (Barnard ve Gillow, 1993: 79)

Şekil 8. ‘Ari’ (Hint-Avrupa ya da Hint-Cermen Halklarının Yaptığı Kırkyama Parçalarından Oluşan Güçlü Birleştirme Yöntemi)

Kaynak: (Barnard ve Gillow,1993: 77)

Şekil 9. Aplike Süsleme

Kaynak: (Barnard ve Gillow,1993:78)

Pakistan

Pakistan kırkyaması, halk arasında ralli olarak bilinen Thar ölü bölgesindeki insanların günlük yaşamının bir parçası olmaktadır. Farklı meslek gruplarından, dilden ve kültürden insanlar ralli kullanmaktadır (Web Schoolarts, 2011). Ralliler öncelikle köyden ve göçebe kabileden hem Müslüman hem de Hindu kadınlar tarafından yapılmaktadır. Kırkyama desenleri anneden kızı aktarılmaktadır. Yörenin kültürel kimliğinde büyük rol oynamaktadır ve bu kırkyamalar bölgenin genelindeki halkın hâlâ kullanılan çeyiz sisteminin önemli bir parçası olmaktadır (Labry, 2012).

Pakistan rallisinin yaratıcılığını, rengini, ustalığını kişinin sevgisinden alarak yansıttığına inanılmaktadır. Ralliler genellikle payetler veya püsküllerle süslenilmektedir ve kapitone geleneği ile çoğu giysi ve çarşaflardan elde edilen geri dönüştürölmüş kumaştan yapılmaktaydı (Labry, 2012).

Daha küçük boyutlu kare ralliler yiyecek servisi yapmak için kullanılır. Ralli kırkyamalar bez kullanımında yer almakta diğeryandan da kıyafet içinde birleştirilip giyinilmektedir.

Şekil 10. 1990 Michigan Eyalet Üniversitesi Müzesi Koleksiyonu

Kaynak: <https://quiltindex.org/view/?type=essays&kid=12-91-664> (28.02.2023)

Şekil 10 ‘da Dikiş tekniğı ise kumaşların katlanıp zarf şeklinde dikilmesidir (Web Schoolarts, 2011). Bu renkler; siyah ve daha koyu renkleri tercih etmektedirler.

Genellikle köşelerde veya kenarlarda aynalar, payetler, ponponlar veya püsküllerle süslenmektedir (Web Schoolarts, 2011).

Şekil 11. Ralli Yorganları New Mexico, Santa Fe'deki Uluslararası Halk Sanatları Müzesi'nde Sergileniyor. Alex Labry'nin Fotoğrafı

Kaynak: <https://quiltindex.org/view/?type=essays&kid=12-91-664> (28.02.2023)

Şekil 11 'de Pakistan ralli kırkyaması soğuk çöl gecelerinde sıcak tutmak için örtü niyetinde kullanılırken, hediye olarak verilmek ve kültürel süreklilik duygusunu sürdürmek için kullanılmaktadır (Labry, 2012).

Ralli kırkyaması, applique, nakış tekniklerin uyumu ile yapılmaktadır. İplikleri genellikle renkli seçmektedirler.

Kore

Atık kumaşların bazı toplumlarda farklı amaçlar için birleştirildiği ve bir amaç için ürünlere dönüştüğü bilinmektedir. Atık kumaşları dönüştürme yöntemi ile bez sarma sanatı ortaya çıkmakla beraber Kore'de bez sarma sanatına da kırkyama adı verilerek halk arasında görülmüştür. Jaseon Hanedanlığında kadınlar bez sarma sanatını yapmaktaydılar. Bu dönemde kadınlar sarma bezlerden giysiler ve örtüler yapmaya başlamışlardır. Kıyafet, örtüler Kadınlar (Victoria ve Albert Müzesi, 2020)

Hanedanlık Dönemi'nde ortaya çıkan kırkyama tekniği atık kumaşların bir araya getirilmesiyle büyük kareler veya dikdörtgenler oluşturularak Jogakbo oluşturulmuştur (Victoria ve Albert Müzesi, 2020).

Jogakbo: Jogakbo, kırkyamaya benzerlik kazandıran atık kumaşların bir araya gelmesine denir. (Victoria ve Albert Müzesi, 2020). Kaynaklarda adı geçen Jogakbo tekniği “kendine özgü” anlamına gelmektedir (Jeon, 2011);(Shin, Cassidy ve Moore, 2011).

Bez sarma ve jogakbolar, başlangıçta sadece ipek kumaş kullanılırken daha sonra ise diğer kumaşlardan da kullanılmıştır. (Kurtuldu Dönmez ve Öğüt, 2023: 118). Jogakbo, renkli kumaş parçalarının bir araya gelmesine bojagi denilmektedir (Mee-Yoo, 2016).

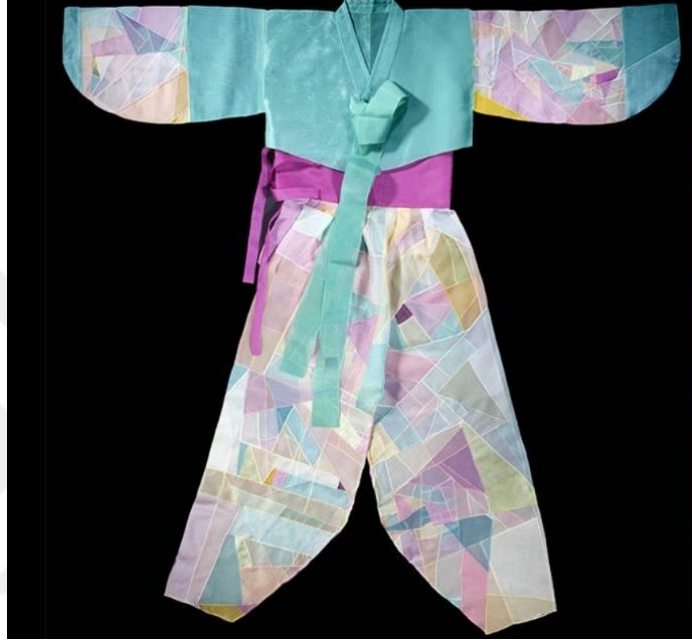

Şekil 12. Peace is Entering the River, ipek, 1995.

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/collections/korea> (28.02.2023)

Şekil 12 'de Kullanılan kumaşların dokuma yapılarının seyrek olması kumaşların yarı şeffaf bir görünümde olmalarını sağlamaktadır. Bir diğer önemli özelliği ise jogakbolarda kumaş parçalarının etrafına dikişlerin atılmaması ve ortaya çıkan ürünlerin her iki tarafının da kullanılabilir nitelikte temiz bir dikiş ve katlama tekniğiyle birleştirilmesidir. Kumaşın her iki tarafı da kumaş yüzü olarak kullanılmaktadır.

Şekil 12 ‘de Kumaş parçaları arasındaki dikişler jogakboların her iki yüzeyinden de dikişlerinin görünmesine olanak sağlayacak şekilde bağlantı kurmaktadır (Tirensia ve Panggabean, 2012:1). Bu özelliklerdeki jogakbo daha fazla renk ve kumaş parçalarını göstermek için çalışma yapan sanatçı Yolanda Sanchez’in 2011 yılında yaptığı “Peace is Entering the River” isimli çalışmasında vitrayı andıran bir görünüm göstermektedir.

Şekil 13. Bir Pantolon ve Ceket Takımının Parçası Chunghie Lee Tarafından Tasarlanan İpek Tül Patchwork Pantolon, Kore, 1992

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/collections/korea> (28.02.2023)

Şekil 13 ’te Kore sarma bezleriyle bağlantılı çok renkli kumaşlardan geometrik parçalar eşliğinde patchwork tekniğini kullanarak ince ipek tül kumaş parçalardan yapılmış kadın pantolonu görünmektedir. Pantolon ve beraberindeki ceket, tekstil sanatçısı Chunghie Lee tarafından tipik Kore tarzıyla dikilmiş bir kıyafet gösterilmektedir.

Şekil 13 ’te Kore tarzıyla dikilmiş kıyafetin kolları ve pantolon paçalarını geometrik parçalarla birlikte patchwork oluştururken ceketin önü figürlü ipek tül kumaştan yapılmıştır. Pantolonun geniş, rahat şekli de Kore’ye özel geleneksel kıyafetlerden gelmektedir (Victoria ve Albert Müzesi, 2020).

Şekil 14. Ayakkabı, Chunghie Lee, 1992, Kore.

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/collections/korea> (28.02.2023)

Şekil 15. Ayakkabı, Chunghie Lee, Kore.

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/collections/korea> (28.02.2023)

Şekil 14 ve Şekil 15’de Chunghie Lee’nin jogakbo tarzında dikilmiş sertleştirilmiş ipek gazlı bezin (sa ve ra) çok renkli geometrik kumaş yamalarından yapılmış bir çift dekoratif ayakkabısı yapılmıştır (Victoria Ve Albert Müzesi, 2020).

Japonya

Geleneksel Japon patchwork işi oldukça zahmetli bir el emeğidir. Japon halkı atalarının geleneklerine özel bir saygı duymaktadır. Bu nedenle makine işi kullanarak patchwork yaratmanın gerçek bir ustalık işi olduğu fikrinin Japonya halkı utanç verici olduğuna inanılmaktadır. Japonlar için makine dikişlerinin kullanılması kabul edilmemektedir (Labry, 2018).

Zarif süslemeler Japon patchwork ’ünü karakterize eden ayırt edici bir özelliktir. Kumaş parçalarının düzenli ve ana desenlerin geometrik biçimde yer alması tercih edilerek benzerlik açısından pirinç tarlaları ve çiçeklerle ilişkilendirilmektedir.

Japon patchwork çeşitli renklerde açan çiçeklerin tomurcuklarıyla bolluğu ifade ederken bunun üzerine vurgulanması önemli yer tutmaktadır. Genellikle kareli kumaşlar seçilmektedir.

Doğal renklere en yakın renkler tercih edilmektedir. Japon tarzı patchwork tekniğinde orijinal eserler yaratmak için pamuklu kumaşlar değil ipek kumaşlar tercih edilmektedir. Japon kültüründeki en önemli desen doğaya yakınlık göstergesinin olmasıdır (kino007.ru, t.y).

Japonya Patchwork Boro: Japonca boro terimi kullanılmış, kırılmış ve eskimiş yıpranmış olan kumaşı onararak ve yaşam döngülerinin içerisinde sevgiyle kullanılmış nesneleri ifade etmektedir (By Austin, 2018).

Şekil 16. Japonya Patchwork Boro

Kaynak: <https://rugrabbit.com/node/139405> (28.02.2023)

Şekil 16 ‘da Kumaşın iki yüzü de kullanılmaktadır. Kore’de bez sarma sanatına da kırkyama adı verilerek halk arasında görülmüştür.

Şekil 17. Yeniden Amaçlanan, Geri Dönüşen Japon Kadın Giysisi

Kaynak: <https://www.kimonoboy.com/> (28.02.2023)

Şekil 17 ‘de fonksiyonlu kumaş parçalarını korumak için Japon boro tekniği kapsamlı onarımdan önemli bir dönüşümden geçmiştir. Orijinal biçimleri: temel bir battaniye ve kimono kıyafetlerdir (By Austin, 2018).

Azerbaycan

Geleneksel kırkyamanın örneklerinden birisi olan halk arasında “Gurama” diye adlandırılan kırkyama ile adı geçmektedir. “Gurama” anlamı “birleşik” olarak kayıtlara geçmektedir. Farklı kumaşların birbirine dikilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Karatein, vd., 1970: 203).

Gurama da sanatı genel olarak bakıldığında yerel üretim olmakla beraber yün kumaşlarla kullanılmaktadır. Gurama’nın diğer adı ise “Birleşik Sanat” olarak bilinmektedir. Bu sanat 20yy. ortalarında çıkmıştır. Geçmişten günümüze kadar gelmiş olan bu sanattı korumuşlardır. Gurama geleneğinde aile kutlamalarında gurama elbise kumaşı hediye edilmektedir (Rüstembeyova, 2013: 54).

Elbise yapımında kullanılan kumaşların artması sonucunda kalan kumaş parçaları atılmayarak parça kumaş biriktiğinde günlük kullanılacak ürünler dikilmekteydi (Rüstembeyova, 2013: 54).

Şekil 18. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

Şekil 18’de Azerbaycan Gurama parlak renkler seçilmektedir. Bunun nedeninde ise bayram coşkunu yaşatmak içindir.

Gurama desenli ürünler Azerbaycan’ın her yerinde çok yaygın olmaktadır. Nesilden nesille kumaş parçaların birleştirilmesi için çeşitli şekillerin ve ürünlerin kendine özgü tasarımlarıyla var olan ve kullanımı da ustanın el emeğine bağlı olmakla beraber maddi imkânlarla ortaya çıkmaktadır. Gurama’nın ilk bakışta sade ve iddialı olmayan geometrik şekilleri zamanla birleştirilerek renk uyumu düzenli hâle getirilip sanatı ortaya çıkarmaktadır.

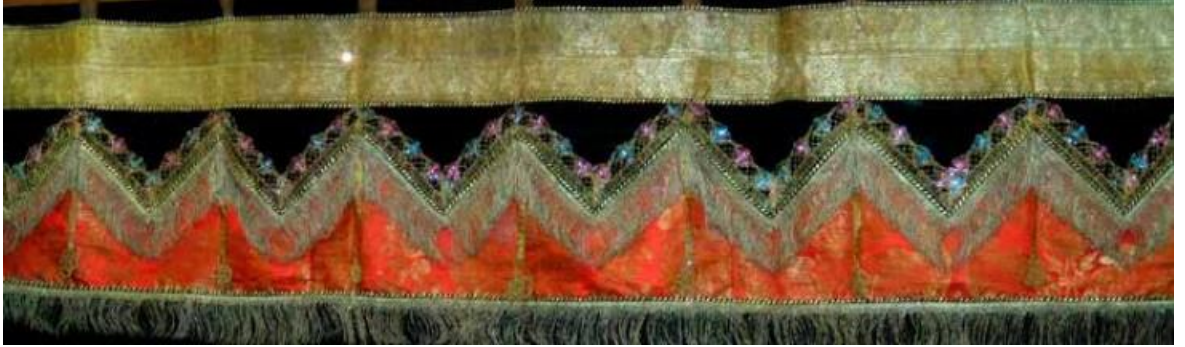
Kolaj parçaları gibi ortaya çıkmakta olan Gurama ‘da çok kumaş parçaları ile renklerin bir o kadar yoğun olmasına ve desenlerin ise bir o kadar zor olmaktadır (Rüstembeyova, 2013: 55).

Şekil 19. Gurama. Azərbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

Şekil 19 ‘da Perde ev dekorasyonunda önemli olarak bilinen detaylar arasında bilinir. Azərbaycan gurama perdeler genellikle üçgen kesilirken bu üçgenlerin altlarına püsküller eklenmektedir.

Şekil 20. Gurama. Azərbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

Şekil 20 ‘de Küçük duvar oyuklarına asılan perdelere “Tahça” büyük duvarlar oyuklarına asılan perdelere ”Camahatan” denilmektedir. Aynı zamanda kapılara örtü veya da gerdek perdesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 21. Gurama. Azərbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

Şekil 22. Gurama. Azərbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

Şekil 23. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

Gurama kumaşın içindeki renge uyum sağlanabilmesi için koyu ve açık kumaş parçalarının bir araya getirilip dikilmesi gerekmektedir örtül vb. eşyalarda Gurama parlak renkler seçilmektedir. Bunun nedeninde ise bayram coşkunu yaşatmak içindir (Rüstembeyova, 2013: 62).

Şekil 24. Gurama. Azerbaycan Milli Tarih Müzesi

Kaynak: (Rüstembeyova, 2013)

1.1.1.2. Avrupa Kıtadaki Ülkeler

İngiltere

İngiltere'nin en eski patchwork örneği Levens Hall'da 1708 yılında yapılmıştır. 1700- 1800 yılların ortalarına kadar pamuk kumaştan yama yapılmıştır. Yapılan yama işi 1780 yıllarda devam ederek çok sayıda yorgan görölmektedir. Çoğunlukla nakış işlemler yapılmıştır. Yamaların üzerinde nakış tekniği uygulanmıştır. (Colby, 1982: 96-101).

Yapılan yamalar ve kırkyamalar; geometrik motifler, çiçekler, kalpler, kuşlar, geyikler, kediler ve kuğuların temsili eden motifler, mozaik patchwork geleneğinden tasarlanmıştır.

19. yüzyılın gelişyle birlikte baskılı kumaş üretimi artmış ve moda olarak yama işleri içinde yaygınlık kazanmıştır. Örtülerin yüzeyleri, (çoğunlukla kuzey ülkelerinde) bazısı yazlık yatak örtüleri bazısı ise yastıklı yorgan yapılmıştır. 1830 yılından atık parçalar birleştirilerek örtü yapılmıştır. Kırkyamalar birleştirildiğinde düzenli bir desen oluşturmak için çizgili malzemeler kullanılmıştır (Colby, 1982: 109).

Britanya'da bir yorganın yapılması sırasında örtünün sadece yüzeyini kaplandığı görölmektedir. İlk başlarken kolay bir boyu olması göz önüne alınır ve küçük boyutla kullanımı çok amaçlıdır. Bu boyutu hesaplamak için sadece yatağın üst yüzeyini ölçmek gerekmektedir (Schapper,1984: 52).

Şekil 25. 1718'de Üretilen Bilinen En Eski İpek Kırkyama Örtüsü

Kaynak: <https://www.quiltmuseum.org.uk/collections/heritage/1718-coverlet.html>
(24.03.2023)

Şekil 25’de İlk başlarken kolay bir boyu olması göz önüne alınır ve küçük boyutla kullanımı çok amaçlıdır.

1.1.1.3. Amerika Kıtasındaki Ülkeler

ABD

Amerika’da kırkyamanın ortaya çıkmasının sebeplerinin en temel nedeni sömürge dönemi boyunca yoksullaşmaya başladıkları ve geçimini sağlayabilmek adına yaptıkları el sanatı olarak ortaya çıkmasıdır. Genç kızların genç yaşta annelerine yardım etmek amacıyla ellerine aldığı bu el sanatı kimi zaman bir giysi parçasından kimi zaman çarşaflardan ve yatak örtülerinden patchwork yapılmaktadır. Geleneksel kırkyamayı öğrenmek için kimi zaman ders görmektedirler. Giysiler, çarşaflar, yatak örtüleri, havlular, çantalar ve sayısız tekstil bazlı günlük yaşam için çok önemli olan öğeler dikkat gerektirmekteydi ve iğne işi yoluyla yapılmaktaydı (The Social History Of Quilt Making In America t.y).

Patchwork, 1930'a gelindiğinde çok çeşitli çiçek ve desenlere sahip baskılı bez çantalar ortaya çıkarmaktaydı.

1950’lerden daha renkli patchworkler yapılmıştır. Renk olarak 1950’lerin renklerinden faydalanarak yeni ve özellikle açık deniz mavisinin tonları olan renkler kullanılmaya başlamıştır. 1970'lerde patchwork giysiler popülerleşmeye başlamıştır. Paltolar, ceketler ve çantalar yapılmıştır (The Social History Of Quilt Making In America t.y).

Kırkyama aile geleneğinde kırkyama yapan birinin ailesinden biri öldüğünde tabutun içinde kırkyamadan yapılan yorgan veya bir örtü koyulmaktaydı.

Şekil 26. Pamuklu Kumaş Parçalarından Oluşan Kırkyama Çocuk Yorganı, Amerikan Tarihi Ulusal Müzesi

Kaynak: https://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_556457 (16.03.2023)

Şekil 26 'da Kırkyama aile geleneğinde ailesinden biri öldüğünde tabutun içinde kırkyamadan yapılan yorgan koyulmaktaydı.

Hawaii

1870'lerde Hawaiiler benzersiz ve ayırt edici bir tarz geliştirmişlerdir. Patchwork yapılırken iki kumaştan yararlanılmıştır. Büyük kırkyama parçası üzerine yapılan aplike için parlak renkli bir kumaş ve zemin için beyaz veya krem rengi bir kumaş (genellikle çarşaftan yapılır) tercih edilmekteydi (Labry, 2018).

Çocukların kâğıttan kar taneleri yaptığı gibi katlanmış, işaretlenmiş ve ayrı ayrı kesilmiş tek bir düz renkli malzemeyle yapılmaktaydı, aynı desenin yorganın her yerinde tekrarlanmasına neden olmaktaydı. Blok konulan yerler genellikle bir kar tanesi gibi görünmekle beraber bazen de bölgenin tropikal bitki örtüsünden ilham alınmaktadır. Tüm süreç yaklaşık bir yıl sürmektedir (Schapper, 1984: 25).

Şekil 27. Ekmek Ağacı Motifi, Aplike ve Kapitone Yorgan

Kaynak: (Arthur, 2007: 9)

Şekil 28. Aplike ve Kapitone Yorgan

Kaynak: (Arthur, 2007: 9)

Şekil 27, Şekil 28 ve Şekil 29 ‘da bir kar tanesi gibi görünmekle beraber bazen de bölgenin tropikal bitki örtüsünden ilham alınmaktadır.

Şekil 29. Gül Motifi, Aplike ve Kapitone Yorgan

Kaynak: (Arthur, 2007:7)

1.1.1.4. Afrika Kıtasındaki Ülkeler

Afrika

Kırkyama sanatı geleneksel olarak Dahomey'in Afrika krallarının tarihini tasvir etmek için kullanılmıştır. On iki kralın her biri saltanatını karakterize ederken bir hayvan veya kuş ve diğer şeylerle de sembolize edilmektedir. İsimleri ve tarihleriyle birlikte yazılıp tarihin krallarının zamanını göstermekteydi (Schapper, 1984: 36).

Şekil 30. Afrika'nın Aplikesi

Kaynak: (Schapper,1984: 36)

Afrika'da kırkyamaya “Jibbah” denilmektedir. Jibbah kırkyaması gelenekselleşen katlama ve dikiş tekniğidir (Meriç ve Yıldırım, 201: 159).

Şekil 31. Afrika'nın Jibbah Kıyafeti

Kaynak: <https://collection.nam.ac.uk/detail.php?acc=1960-08-101-2> (20.03.2023)

Şekil 31 'de Jibbah geçmişte askerlerin kullandığı savaş kıyafetlerine denilmekteydi. Jibbahlardaki kare veya dikdörtgen şeklindeki yamalar elbise haline getirilip giyilmekteydi. Jibbah genellikle pamuklu pantolon ve sarık veya takke ile giyilmekteydi (National Army Müzesi, 2017).

1.2. Türkiye’de Kırkyama

Türkiye’de kırkyamanın ne amaçlar için ortaya çıkışıyla günümüze geldiğinden bahsedilmektedir. Anadolu ve Osmanlı dönemlerinde kırkyama nasıl ortaya çıkmış, nasıl gelişmiş, hangi süreçlerden geçmiş gibi hususlar anlatılmaktadır.

Türkiye’deki kırkyamalar geçmişten günümüze kadar gelmiş nesiller boyu devam etmiştir. Geçmişte yapılan kırkyamalar ilk önce Selçuklu döneminde, Osmanlı döneminde ve Anadolu’da da izleri bırakmış ve günümüze kadar gelmiştir. Selçuklu döneminde “Geçme İşi” olarak adı geçmektedir. Osmanlı döneminde “Banja Luka” elbisesi ile bilinmekteyken Anadolu’da “Hazarpare, Kırkyama” gibi birçok isme sahip çıkmaktadır.

1.2.1. Osmanlı Dönemi'nde Kırkyama

Şekil 32. Kentsel Elbise, Banja Luka, 19. Yüzyıl.

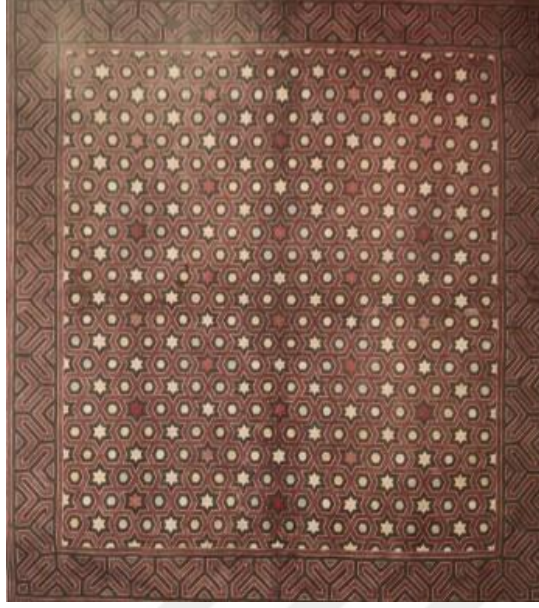
Kaynak: https://stringfixer.com/tr/Serbian_traditional_clothing (15.02.2022)

Şekil 32’ de Banja Luka bir kırkyama elbisesidir. Başka isimleriyle de anılmakta bu isimler halk arasında benaluka, banaluka veya manyaluka isimleridir (Olguner Ergene, 2011: 60-72).

Kırkyama tekniği uygulanırken atık kumaş parçalar kesilerek kalıp yardımıyla kırkyama tekniği ortaya çıkmaktadır. Bu işleme “katığ” denilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2021:17-18).

1863 yılında İstanbul'da düzenlenen sergilere Osmanlıların katılması el sanatlarımızın Avrupa'da tanınmasında etkili rol oynamıştır. Sergi-i umumi-i Osmani ile bu sergide yer alan işlemler arasında küçük ama önemli bir yere sahip olan “Saray Bohçaları” dikkat çekmiştir.

Saray bohçaları için hazırlanan bohçalar hangi padişahlara ait oldukları bilinmektedir. Hazırlanan bohçalar padişahın kaftanları içine koyulmaktadır. Bohçaların desenleri, olarak Selçuklu döneminin geçme işiyle benzerlik göstermekteydi (Tezcan, 2007: 119-120).

Şekil 33. Parçalı Bohça, İpek dokuma Topkapı Sarayı Müzesi, Osmanlı, 16. Yüzyıl

Kaynak: (Tezcan ve Okumura, 2007: 124-125)

Şekil 34. Parçalı Bohça, İpek dokuma Topkapı Sarayı Müzesi, Osmanlı, 18.-19. Yüzyıl

Kaynak: (Tezcan ve Okumura, 2007: 132-133)

Şekil 35. Parçalı Bohça, İpek dokuma Topkapı Sarayı Müzesi, Osmanlı, 18.-19. Yüzyıl

Kaynak: (Tezcan ve Okumura, 2007: 132-133)

1.2.2. Anadolu’da Kırkyama

Bir ülkenin var olan sanatı o toplumun geleneksel el sanatlarının hangi kültürden geldiğini bildirmektedir. Kırkyama bir ihtiyacı gidermek ve atık kumaş parçalarını değerlendirilmesi amacıyla yapılan geleneksel bir el sanatıdır. Anadolu’da halk arasında bilinen en yaygın olarak kırkyama isimleri “Kırkpare” ve “Yamalı Bohça” olmaktadır (Sönmez, 2019: 58).

Yorgan yüzlerinde veya bohçalarda kullanılan kumaş çeşitleri saten, kadife, keten ve pamuklu gibi dokuma sanatının gelişimine paralel değişiklik gösterirken bir yandan örtü olarak işlevselliği sürdüren bu sanat ürünlerine farklı işlevsellikler yüklenmiş, buna bağlı farklı kompozisyonlar geliştirilmiştir. Zaman içerisinde bu el sanatından yetenek, beceri ve işçiliğin yanı sıra görsel estetik kazandırılmış yüzeylerin elde edildiği, kendine has gerçek bir el sanatı yaratılmıştır (İmer, 2001: 7).

Kırkpare Anadolu’da farklı isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Ege bölgesi ve çevresinde “Yamalı Bohça, Kırıklı İş, Benekli İş, Çapıt İş, Kırk Benek, gibi isimlerle tanınırken bu tekniğe çok benzer bir teknikle yapılan üçgen yastığa ‘Hanım Dilendi Bey Beğendi’ adı verilmektedir (Özpulat, 1994: 38).

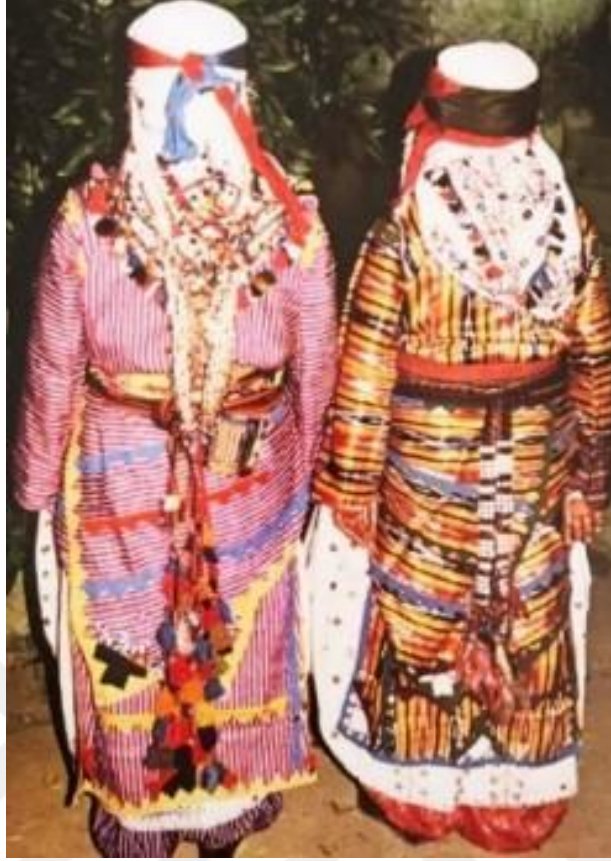
Şekil 36. Kuşak, Kapıkaya

Kaynak: (Tansuğ, 1985: 32)

Şekil 37. Önlük ve Süslemeli Önlük Bağı, Kapıkaya

Kaynak: (Tansuğ, 1985: 32)

Şekil 38. Üç Etek ve Arkadan Görünüm, Bergama

Kaynak: (Tansuğ, 1985: 15)

Ögel'e (1991: 349) göre, Avrupalıların kırkyama ya verdikleri isim ise; aplikasyon oturtma tekniğidir. Süsleme işi olarak bilinmektedir. Oturtma tekniği farklı renk ve dokudaki kumaların birbirine dikilmesine demektir. Anadolu'da kumaşlarla oluşturulan geometrik biçimdeki kumaların üst üste getirilen bir tekniktir. Bu tekniğin üzerine applike, yama yapılmaktadır. Farklı renk ve dokular, desenler yardımıyla kırkyama oluşturulmaktadır. Süslemecilik veya parça birleştirme geleneğinin renkli ve zengin bir kültür mozaïği olan kırkyama Anadolu giyim kültüründe özellikle önlük, üçetek, cepkenlerin kol ağzı ve etek uçlarında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. (Koca ve Koç, 2015: 241).

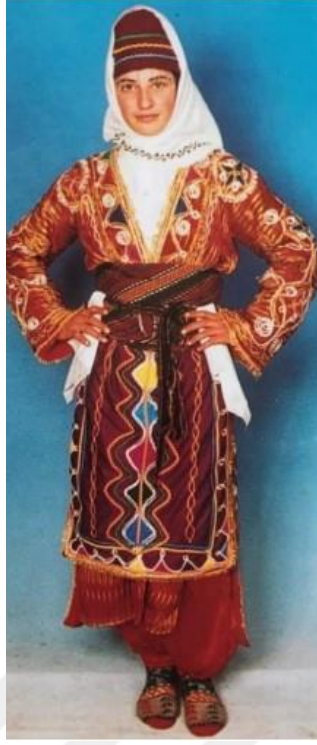
Şekil 39. Üç Etek (Kertmeli Entari), Arka Görünüş, Kemalpaşa, İzmir

Kaynak: (Bozkuş ark., 2005: 96)

**Şekil 40. Kesme Kumaş Parçaları ve Boncuk İşi Süslemeleriyle
Oluşturulan Üç Etek, Yozgat**

Kaynak: (Bozkuş ark. , 2005: 182)

Şekil 41. Parça Kumaş Süslemeleriyle Oluşturulan Üç Etek, Yozgat

Kaynak: (Bozkuş ark. , 2005: 180)

Şekil 42. Geleneksel Giyimde Üç Etek ve Aplike Süslemelerle Önlük, Niğde

Kaynak: (Bozkuş ark. , 2005: 144)

Şekil 43. Genç Kız Giyimi, Amasya, Hagem Arşivi

Kaynak: (Şahin, 2000: 140)

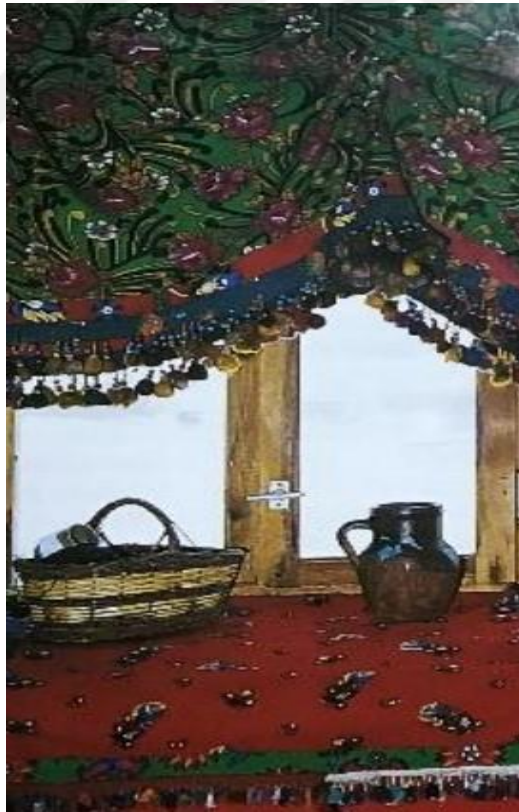
**Şekil 44. Günlük Yaşamda Sıkça Görülen ‘Kertmeli Önlük’, Niğde,
HAGEM Arşivi**

Kaynak: (Şahin, 2000: 140)

Anadolu’da ise aplikasyon tekniğine ‘kertme’ adı verilmektedir. Bu kertme tekniğine anlamca bakıldığında parça birleştirme anlamına gelmektedir ve bu şekilde kullanılmaktadır. Parça işinde ‘benaluka’ adı verilmekte olan teknik, çeşitli renk ve desenlerdeki bir araya gelip dikilmesine denilmektedir (Ögel, 1991: 350).

Küçük parçalı kumaşların birleştirilmesi ile oluşan kırkyamalar kimi zaman bir deseni el alırken kimi zaman düz bir motiften yararlanılır. Örnek olarak minder yüzü, perde, ocak örtüsü, nazarlık ve heybe örtüsü gibi eşyaları meydana getirmiştir (Sönmez: 2019: 10).

Anadolu’da geleneksel kültürün yaygın olarak kabul görüldüğü kırkyamada biçim olarak giysiler ya da süsleme amaçlı kullanılan ‘artan’ ya da ‘kalan’ olarak nitelendirilen kumaşlardır. Kırkyamadan yapılan ürünlerde atık kumaşların, biriktirilip kullanılmasıdır. kırkyama yapımında çizgi, renk, doku, desen, biçim, motif gibi yaratıcılık içermesiyle biçim düzenlemesinin belirlenmesidir (Sönmez, 2019: 12).

Şekil 45. Büyük Kumaş Parçalarının Eklenmesiyle Tasarlanan Pencere Raf Örtüsü Ve Perde, Karaali Beldesi, Konya-Beyşehir

Kaynak:(Şahin, 2000: 39)

Şekil 46. Gelin Odası Duvar Örtüsü, Çorum

Kaynak:(Şahin, 2000: 140)

**Şekil 47. Nazarlık Olarak Kullanılan Kimi Yörelerde İse ‘Tutak’ Adı Verilen
Duvar Süsü, Niğde**

Kaynak:(Şahin, 2000: 140)

Şekil 48. Atık Kumaş Parçalarının Değerlendirilmesiyle Yapılan Ocak Örtüsü, Aksaray

Kaynak:(Şahin, 2000: 145)

1.3. Günümüzde Uygulanan Kırkyama Çeşitleri ve Teknikleri

Günümüzde uygulanan kırkyama çeşitleri ve teknikleri dokuma kilimler ve yatak örtüleri seccadeler dekoratif ürünler yer almaktadır. Günümüzde ve geçmişte kullanılmış bu tekniklerin uygulamaları yer almaktadır.

Geçmişten günümüze kadar gelen kırkyama günümüz şatlarında kullanılmakta olan kullanılmakta olan ve varlığını sürdüren kırkyama; kullanılan malzemelerle farklı renk, motif, yapım teknikleri, açısından çeşitleri birleştirme sağlanarak özellikleri bakımından geleneksel el sanatlarımızın bir parçası olmaktadır (Elibol Tüfekçi, Koyuncu Okca ve Erten, 2020: 1771).

Kırkyama olarak üretilen ürünler aynı zamanda ev tekstili içinde de kullanılabilir. Giyimde kullanılan kaban, ceket, elbise, etek, pantolon, yelek gibi kullanım eşyalarında; kemer, cüzdan, şal, çanta, şapka, bere ve eldiven gibi giyim aksesuarlarının tasarımında kırkyamadan yola çıkan bu teknik yeni görsel dilin meydana gelmesini sağlamıştır. Tekstilde kullanılan ürünlerde ise yatak örtüsü, duvar kâğıdı, halı, minder yüzü, mobilya döşeme, yer ve mutfak fayansları, mutfak önlükleri, perde, puf, koltuk şalı ve masa örtülerinde, dekoratif ev süslemeleri olan duvar

panoları, battaniye gibi tekstil ürünleri karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte moda sektöründeki güncel trendler kırkyama tekniğiyle oluşturulan motifler ve şekiller dikkat çekmektedir (Sönmez, 2019: 45).

Bugün çok az yörelerde uygulanan kırkyama yorgan sanatının ustalarının yok denecek kadar azaldığı geleneksel bir el sanatı haline gelmektedir. Geleneksel kırkyama yorgan sanatı pek çok ülkede uygulanarak geometrik süsleme ve kırkyama sanatının tüm incelikleriyle ve yeni tasarımlarla sanat eserine dönüştürülmüştür. (İmer, 2001: 3).

Türklerin kültüründe kökenine ilk Uygur yazıtlarında "yourgan" olarak rastladığımız örtü, günümüz sözcüğünde "yorgan" adı ile bilinmektedir (Ögel, 1991: 221-223). Geleneksel yorgan desenli veya düz bir saten kumaşa önceden tasarlanmış geleneksel bir motifin çizilmesi ve kapitone edilmesi ile elde edilen bir el sanatı ürünüdür. Günümüzde yatak örtüsü olarak kullandığımız yorganlar ise şayet yamalı bohça veya patchwork çalışma tarzında üretilmiş ise tek bir biçime göre kesilerek kumaş parçalarının dikilip birleştirilmesi veya resimsel bir tasarıma göre farklı desende kumaşların applike edilmesi ile elde edilmektedirler.

Günümüzde el dokumalar dışında makine üretimi dokumalar da kullanılmaktadır. Kırkyama dokumalar patchwork halı veya kilim olarak adını duyurmuştur. Bugünkü kırkyamanın geçmişi Türk tarihinin olduğu topraklar üzerinde iki önemli noktada şekillenmiştir. Biri Osmanlı döneminde Bosna'nın başkenti Banyaluka'nın adını taşıyan bir kırkyama elbise, diğeri de Selçuklulara kadar uzanan geçme işi motifleridir (Önbaş ve Mutlu, 2018: 9).

Şekil 49. Kırkyama Biçiminde Tasarlanmış Yatak Örtüsü, Ev Tekstili

Kaynak: <http://king-quilts-and-coverlets/quilt-sets-on-sale-queen-quiltqueen-coverlet-cream-bedsread-pink-coverlet-country-quilts-andbedspreads/> (28.02.2022)

1.3.1. Dokuma Kırkyamalar

Geçmişten günümüze kadar gelmiş olan dokuma kırkyamalar hem el ile hem de makinede yapılmış ve bu teknik zamanla farklılaşmış ve çeşitlere ayrılmıştır.

Kırkyama dokumalar kırkyama üç başlık altında toplanmıştır.

Anadolu Kırkyaması: Anadolu kırkyaması yünden yapılmalıdır. Anadolu'nun şehirlerinden toplanan yünler kırkyama tekniği ile halı oluşturmaya sağlayan bir tekniktir (Kıymaz, 2017).

Kilim Kırkyaması: parçaların ilk öncelikle ayrılarak birleştirilmesi ile elde edilen üründür (Kıymaz, 2017).

Isparta Kırkyaması: Genellikle piyasa değeri kalmamış halı dokumalarının parçalara ayrılması ile makine ile soldurma işlemi sonra elde edilen üründür (Arıdal, 2017).

Kilimlerde el dokuması işlemleri de ve makine işlemlerinde yapılmaktadır. Bu işlemler yapılırken kırkyamaya uygun işlemlerden de geçmektedir (Kılıç Karatay, 2019: 145).

Dokumalarda kırkyama işlemi basamakları ise şöyledir:

Eski arta kalan kumaş halıları toplanmaktadır daha sonra ki işlem ise temizlenir, yıkama işlemi yapılır bu işlemden sonra ise renkleri beyazlatılıp parçalar bölünür, en son işlem olarak birbirine dikilir (Kıymaz, 2017).

Şekil 50. Beyazlatma İşlemi

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2016)

Şekil 51. Yıkama İşlemi

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2016)

Şekil 52. Parça Ayırma İşlemi

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2016)

Şekil 53. Dikim Aşaması

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2016)

Şekil 54. Birleştirme İşlemi

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2016)

Kırkpare Bohça: Sandık ve bohça geleneğini olarak bilinen kırkyama bohçası geleneksel bir adet örneğidir. Erkek ve kadın bohçaları yapılmaktadır. Evlenecek kadın ve erkeğin tarafı birbirlerine bohça hazırlamaktadır. Bu bohçaya koyulan eşyaların üzerine örtmek için yapılan bir örtü olarak bilinmektedir. Üzerinde üçgen şeklinde örtülür (Tansuğ, 1985). Sadece bohça giysileri içine koymak için değil de yiyecekleri içine koymak içinde yardımcı olur (Kılıç Karatay, 2019: 147).

Kırkyama Seccade: Üzerinde namaz kılmak amacı ile yapılan kumaş parçalarından dikdörtgen şekli verilerek yapılmaktadır.

Kırkpare Yastık: Kırkyamanın en çok kullanıldığı bir diğer alanda yastık yüzleridir. Daha çok kırilent yüzlerinde kırkyama yapılmaktadır. Günümüzde de hala etkisi göstermektedir (Kılıç Karatay, 2019: 147).

Şekil 55. Yastık Örneği

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2017)

Şekil 56. Kırilent Örneği

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2017)

Yatak örtüleri: evde kalan kumaşları değerlendirmek amacıyla yapılan kırkyama işlemlerine denilmektedir. Daha çok kare şeklinde kesilerek yapılmaktadır. Farklı renk ve dokuların birleştirilmesi ile oluşmasına denilmektedir (Kılıç Karatay, 2019: 143).

Şekil 57. Yatak Örtüsü

Kaynak: (Kılıç Karatay,2017)

1.3.2. Örgü Kırkyamalar

Battaniyeler: Genelde elde tığ tekniği ile örülmektedir. Örgü iplerinin tekrardan üst üste dikilmesi ile oluşmaktadır. Renkli ipliklerin bir araya gelmesiyle daha canlı bir görüntü yakalanmaktadır (Kılıç Karatay, 2019: 148).

Şekil 58. Battaniye Örneği

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2017)

Şekil 59. Battaniye Örneği

Kaynak: (Kılıç Karatay, 2017)

1.3.3. Giysilerde Kırkyamalar

Günümüzde hala üretilmekte olan giysilerin modayla birlikte kırkyama tasarımlarını giymekteyiz. Kırkyama baskı tekniği ile de yapılmaktadır. Bu ürünler ceket, şapka, şalvar ve etek vb. ürünler kullanılmaktadır. Hasar görmüş kumaşların ömrünü uzatmak amacı ile yapılmaktadır. Günümüzde ise; giyim kuşamda farklı tasarımların oluşmasında önemli bir yer olmaktadır (Kılıç Karatay, 2019).

Şekil 60. Etek Örneği

Kaynak:(Kılıç Karatay, 2017)

Şekil 61. Şalvar Örneği

Kaynak:(Kılıç Karatay, 2017)

İKİNCİ BÖLÜM

MODA TASARIMINDA KIRKYAMA

1. KIRKYAMA VE TEKNİKLERİ

Kırkyamada başlıca iki tanede teknik bulunmaktadır. Bu tekniklerden biri aplike diğeri kapitonedir. Aplike tekniği desenli kumaş parçaların bir araya getirilip dikilmesi işlemidir. Kapitone tekniği ise kumaş arasında dolgu malzemesi yapılarak desen oluşturma işlemidir. Günümüzde de bunun örnekleri mevcuttur. Bu bölümde geçmişten bu yana gelen kapitone ve aplikenin teknikleri hakkında bilgi verilmektedir.

1.1. Aplike Tekniği

Bir başka kumaşın üzerine parça dikilme tekniğidir. Geleneksel kırkyamada kare, üçgen, çokgen gibi şekiller yan yana getirilerek kırkyamayı, halk arasında yaygın olarak ‘oturtma’ olarak nitelendirilen aplike tekniğinden oluşmaktadır. Aplike, etimolojik olarak Fransızca kökenli bir kelime olan ‘applique’den dilimize gelmiştir. “bir kumaşın üstüne dikilen anlamında kullanılan kelime, ‘eklemek’, ‘uygulamak’, anlamına gelmektedir” (Etimoloji Türkçe, 2012-2020). “Aplike, belirli bir kumaşın üzerine yapılan tığ işlemidir” (Özaslan, 2001: 101).

Avrupa ülkelerinde en çok kullanılan terim ‘aplikasyon’ dediği bu teknik (Ögel, 1991; 349) Anadolu bölgesinde kumaşlarla parçalarıyla oluşturulan geometrik parçaların üst üste getirilmesi sonucunda birleştirilmesiyle aplike/yama işleri yörelere göre renk ve şekil olarak farklılıklar meydana gelmiştir. Giyim ve dekorasyon eşyalarına yapılan aplike tekniği kendine has birçok desen ortaya çıkarmıştır (Koca ve Koç, 2015: 241).

1.2. Kapitone Tekniği

Kapitone, malzeme katmanlarını birbirine dikme yöntemi olarak adlandırılmaktadır. Bazı çeşitleri olan kapitonenin dikiş hatları ile bir arada tutulan aralarında bir dolgu (vatka) tabakası bulunmakta ve iki kumaş tabakasından yapılmış bir yatak örtüsü anlamına gelmektedir. Dikişler genellikle bir desene veya tasarıma dayanmaktadır.

Orta çağda kapitone hem hafif hem de sıcak tutan giysiler yapmak için kullanılmaktaydı. Yastıklı yapıp aşınmaya karşı daha rahat hale getirmek için zırhın

altına veya hatta metal zırhı karşılayamayanlar için bir üst katman olarak giyinilmekteydi (Breneman, 2005: 1).

Tarihsel olarak kapitone genellikle kadınlar tarafından uygulanmış ve kadınlarla ilişkilendirilmektedir. Kuzey Amerika'da, evlenmek üzere olan bir kız için bütün kapitone örtüleri bir günde dikmek amacı ile yapılmakta olan 'arı' geleneği olmaktadır (Victoria ve Albert Müzesi, 2023). Kapitone kadınların hayatlarının bir parçası olmaktadır. Dikiş dikmeyi öğrenmek kızların sahip olması gereken çok önemli bir beceri olmaktadır. Evde ve okulda öğretildiği ve uygulandığı bilinmektedir. Her sınıftan kadının kapitoneyi bilmesi gerekmektedir (Breneman, 2005: 5).

Kırkyama tekniğiyle yapılan ev tekstil eşyaları üzerinde hem de kıyafetlerde kullanılmıştır. 18- 19.yy. tekstil alanında da gelişmeler mevcut olarak sanata da etki etmiştir. Yapılan kapitoneler daha kaliteli kumaşlar sayesinde daha güzel ve uzun ömürlü tasarımlar teşkil etmektedir (Sevim ve Yeşilmen, 2016: 182).

1.3. Diğer Teknikler

Dünya üzerinde kırkyama (patchwork) tekniğinin yapılmasında kabul gören diğer teknikler ise şunlardır:

Yorgan Tekniği

Astar, elyaf ve hazırlanmış ana yüz birbirine teyellenir. Birleşen bu üç kata sandviç denmektedir. Küçük atmalarla bütün katları tutturacak şekilde elde veya makinada dikilmektedir.

Hawaii Aplike Tekniği

Zemin kumaş ve applikeyi oluşturan kumaş olmak üzere iki kattan oluşmaktadır. En üste duran kumaş için dört veya sekize katlanmak üzere desen oluşturulmaktadır. Zemin kumaşa teyellenerek baskı dikişi ile tutturulmaktadır. Desen oluşturulurken eşit aralıklarla yapılmaktadır. Bu desenler eşit aralıklarla durması daha düzenli ve daha modeli iyi göstermektedir.

Japon Tekniği

Eş kenarlı her geometrik şekillerde yapılmaktadır. Kumaş parçaları daire şeklinde kesilerek parçalarının istenilen şekilde ütü ile katlanmasında yardımcı olur. Parçalar kendinden bağımsız olarak kesilir ve hazırlanır. İki taraflı kullanılmaktadır.

Crazy Tekniği

Belli bir şekille ilişkilendirilmeden kumaş parçalarının bir araya getirilmesi sonucunda el sanatlarından nakış, oya, dantel ve iğne işleriyle zenginleştirilmesidir. Farklı parça kumaşlardan kesilen parça kumaşlar bir astar kumaşa tutturulmasıyla çeşitli doku ve renklerle hazırlanan “Crazy Tekniği” geçmişin izlerini taşıyan değerli kumaşlardır. (Kültür Bakanlığı, 2002: 13-15)

Boyutlu Çiçekler Tekniği

Doğadaki her türlü çiçeğe boyutlu olarak uygulama imkânı sağlanmaktadır. Kolay çalışılabilmesi açısından ipek, organze ve astarlı kumaşlar tercih edilmektedir.

Gölgeli Aplike Tekniği

En üstteki kat vual tül, organze gibi şeffaf bir malzeme olmak üzere üç farklı katın birleşmesinden oluşmaktadır. Aplikeyi oluşturan desen zemin kumaş üzerine yerleştirilmekte ve şeffaf bir kumaş ile üstü kapatılarak, üç kat çeşitli nakış teknikleri ile birbirine tutturulmaktadır. (Kültür Bakanlığı, 2002: 13-15)

Bisküvi-Puf Kırkyama Tekniği

Çeşitli yapıdaki kare kumaşların iki kare kumaş yardımıyla pili tekniği ile aynı ölçüye getirilmektedir. Birimler bir araya getirilerek makine yardımıyla tutturulmaktadır. Astar kumaşındaki yarıktan, içleri silikon elyaf ile doldurulmaktadır. Bebek yorganları, sandalye minderleri, puflar ve bebek karyolalarının kenarlarını yapmak için ideal bir teknik olmaktadır. (Kültür Bakanlığı, 2002: 13-15)

Şekil 62. Bisküvi-Puf Tekniği ile Kırkyama

Kaynak:(Sönmez, 2019: 41)

Yoyo Tekniği ile Kırkyama Tekniği

Daire biçiminde kesilmiş kumaş parçaları, kenarlarından teyellenerek büzülmektedir. Kumaş, yarı yarıya küçüldüğü için arzu edilen ölçünün iki katı büyüklüğünde kesilmektedir. Merkezlerine boncuk, inci ya da ahşap süsler dikilebilmektedir.

Şekil 63. Yoyo Tekniği ile Kırkyama Örneği

Kaynak:(Sönmez, 2019: 41)

Dizgi Tekniği

Farklı kumaş parçaları yeni bir kumaş oluşturmak üzere ince bantlar halinde makina dikişiyile birleştirilmektedir. İstenilen formlarda oluşturulan bu yeni kumaş kesilmektedir. Kumaşı oluşturan bantlar farklı ende ve açılarda hazırlanabilmektedir (Kültür Bakanlığı, 2002: 13-15).

Makine Dikişli Kırkyama

Victoria döneminin Modern Kadını olarak kabul edilmekte olan bu teknik patchwork yorgan makine ile dikilmiştir (Lodge,1994: 40).

Şekil 64. Yıldız Örtüsü

Kaynak: (Lodge, 1944:43)

Şekil 64’ te 1890 yıllarında Kanada’da yapılan makine ile dikilmiş yıldız örtüsü. Masanın üzerine örtülmektedir.

Durham Sepeti Tekniği

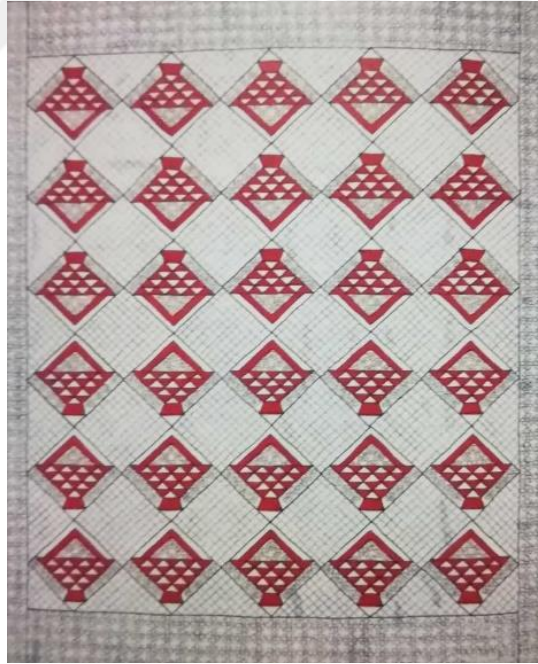
Sepet deseninde birçok çeşitlilik bulunmaktadır. Bazıları aplike, bazıları patchwork her ikisinin bir karışımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazen sepet uygulanan meyve ve çiçeklerle dolu patchwork olabilmektedir (Lodge,1994:43). Bu yorgan 20. Yüzyılın başlarında İngiltere’nin kuzeyindeki Durham’da yapılmıştır.

Şekil 65. Sepet Tasarım Örtüsü

Kaynak:(Lodge,1994:43)

Şekil 66 ‘da 1900 yıllarda Elizabeth Sanderson tarafından kapitone tekniği ile yapılmıştır.

Şekil 66. Sepet Yorgan Şekil Örneği

Şekil 68 ‘de 1850 yıllarında yapıldığı bilinmektedir.

Kaynak:(Lodge,1994: 43)

2. TARİHİ DÖNEMLERDE KIRKYAMA VE MODA

Patchwork modada kullanmanın amacı şudur; Kumaş artıklarını kullanmak veya giysilerin ömrünü uzatmak. Bu bölümde yerli ve yabancı tasarımcıların koleksiyonları yer almaktadır. Bu tasarımcıların patchwork yapmak için kullandıkları teknikler açıklanmaktadır.

Artık kumaş kullanmanın bir yolu olan patchwork 1960'lı yıllarda moda için sadece bir teknik olmamıştır, modanın kültürleri ile iç içe olarak da ortaya çıkmaktadır. Diğer moda kültürlerin çıkmasıyla yeni kırkyama görünümü benimsenmiştir.

1960'larda hippie kültürünün etkisiyle ana akım ve yüksek moda tasarımcıları tarafından benimsenmiştir. Tasarımcılar bazıları patchwork kendi başına bir dekoratif tekniğini kullanmıştır (Victoria ve Albert Müzesi, t.y).

Patchwork 1960'ların sonlarında moda ile ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Bu dönem geleneksel el sanatlarının yükselmesiyle gerçekleşmiştir (Victoria ve Albert Müzesi, t.y).

Şekil 67. Abiye, Natalia Goncharova, yaklaşık 1923, Fransa

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/patchwork-fashions> (22.03.2023)

Şekil 69 'da Goncharova'nın kırmızı ipek elbisesi, aplikeli çok renkli ipekler ve kadifelerle patchwork tarzı bir elbisedir.

Şekil 68. Kaftan, Thea Porter 1968, Birleşik Krallık

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/patchwork-fashions> (22.03.2023)

Şekil 70’de Patchwork 60’lar ve 70’lerde Türkiye ve Fas da geleneksel olarak giyilen kaftanlarda yer alarak moda ya yön vermiştir. Orta Doğu modasını tercüme eden antika kumaşlar ve zengin desenli ipekler içermektedir (Victoria ve Albert Müzesi, t.y).

Şekil 69. Akşam Topluluğu, Adolfo, 1967, ABD

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/patchwork-fashions> (22.03.2023)

Şekil 71 'de 19. yüzyılın sonlarında popüler olmakta olan 'çılgın' patchwork tasarımları görünüm olarak bakıldığında rastgele yerleştirilmiş düzensiz boyutlu parçalardan yapılmıştır. Adolfo tasarımında yeniden kullanarak yorgani etek için kesmek yerine bir araya getirerek gelenekselliği koruyup bir arada ele almaktadır. Tasarımları “karıştır ve eşleştir” felsefesini benimsemektedir (Victoria ve Albert Müzesi, t.y).

Şekil 70. Hat, Mr. Denim, Yaklaşık 1970, İngiltere

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/patchwork-fashions> (22.03.2023)

Şekil 72' de Bay Denim 'in 1970'lerde yaptığı geri dönüştürülmüş denimden yapılmış bir şapka hem patchwork hem de şapka giymeye yönelik sokak stiline uyum sağlamış ve moda tasarımcıları da patchwork bir görünüm olarak benimsemiştir (Victoria ve Albert Müzesi, t.y).

Şekil 71. Bir Çift Ayakkabı, 1972, Birleşik Krallık

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/patchwork-fashions> (22.03.2023)

Şekil 72. Gucci, İlkbahar- Yaz Koleksiyonundan 2007, İtalya.

Kaynak: <https://www.vam.ac.uk/articles/patchwork-fashions> (22.03.2023)

Şekil 74 'de 21. yüzyılda, özellikle tasarımcılar Gucci'nin 2007 çantasında olduğu gibi romantik, el yapımı bir his yaratmak istenildiğinde patchwork başvurumaktadırlar (Victoria ve Albert Müzesi, t.y).

2.1. Tasarımcılar

2.1.1. Yabancı Tasarımcılar

2.1.1.1. Viktor ve Rolf

Viktor Horsting ve Rolf Snoeren ikilisi 1969'da Hollanda'da doğmuşlardır. Arhem Sanat Akademisi'nin moda bölümünden mezun olduktan bir yıl sonra bir araya gelip takım olmuşlardır. 1992 yılında kurdukları markada adlarını birleştirerek, tasarımlarında moda ve sanatın bir araya getiren bu iki tasarımcı tasarımlarında kırkyama kıyafetler tasarlamıştır.

Couture koleksiyonlarının almış oldukları beğeni ile 2000 yılında hazır giyime dönmüşlerdir. 2015 yılında tasarımcılar hazır giyim üretimini durdurarak yeniden haute couture modaya dönmüşlerdir.

Tasarımda her bir parçanın kendi hikâyesinin olması tasarımcıların geçtiği süreçler niteliğinde sanatla iç içe olmasına sebep olmaktadır. Tasarımcılar sanata daha yakın olmasının en büyük nedenlerinden biri de giysi tasarımlarının bir göstergesidir. Giyilebilir sanat tasarımlarından yola çıkan Victor ve Rolf gerçek üstü tasarımlar yaparak defile performans sanatı ile birleştirilip sunularak daha geniş kitlelere kapılarını açmıştır. 2015 yılında defile teması adı altında yapılan tasarımlar “Giyilebilir Sanat” olarak seçilerek markanın moda-sanat ilişkisini göstermiş ve bunun üzerine çalışmalarını devam ettirmişlerdir (Russo ve Cantelo, t.y).

Koleksiyonlarında giyilebilir sanat adı altında kırkyama, moda ve sanatı bir araya getirmeyi başarmışlardır. Bunun üzerine birçok koleksiyona imza atmışlardır. Bu koleksiyonlardan bazıları ise;

Yama İşleri Koleksiyonu

70’li yılların çocukluk yıllarından esinlenmiştir. İleri dönüşümü de içine alan patchwork koleksiyonları yapılmıştır (Viktor ve Rolf, 2020).

Şekil 73. Yama İşleri Koleksiyonu 1

Kaynak: <https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-haute-fantaisie-spring-summer-2021>
(10.05.2023)

Şekil 75’de Yapılan tasarımda elbisenin üstü tül volandan oluşmuştur. Farklı desenli kumaşlar kırkyama tekniği ile birleştirilmiştir.

Şekil 74. Yama İşleri Koleksiyonu 2

Kaynak: <https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-haute-fantaisie-spring-summer-2021>
(10.05.2023)

Şekil 76 ‘da Dantel ve çeşitli desenli kumaşların kırkyama tekniği ile birleştirilmesidir. Atık kumaşlardan tasarlanmış sıfır kol patchwork elbise tasarlanmıştır.

Şekil 75. Yama İşleri Koleksiyonu 3

Kaynak: <https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-haute-fantaisie-spring-summer-2021>
(10.05.2023)

Şekil 77 ‘de Dantel kumaşların kırkyama tekniği ile birleşmesidir.

Eylem Bebekleri Koleksiyonu

Haute Couture Sonbahar/Kış 2017 ile Viktor&Rolf, Haute Couture “Aksiyon Bebekleri”nden oluşan bir geçit töreni sunmaktadır. Bu aksiyon bebekleri yaratıcı, çeşitli ve çevreye duyarlı bir dünya için kök salmaktadır. Stilize edilmiş Viktor&Rolf maskotlarından oluşan gerçeküstü ama eğlenceli bir moda ekibi oluşturmaktadır. Klişeleşmiş ve asi kış görünümünden ilham alan kıyafetleri, bir bomber ceket, kot pantolon ve ikonik Dr. Martens ve özel Viktor&Rolf terlik karışımı ile tasarlanmış bir tişörtten oluşur. Kumaş kaplı yüzler ve gövdeler de dâhil olmak üzere çeşitli oyuncak bebek öğeleri parçalanmış ve olağanüstü bir patchwork ifadesiyle karıştırılmıştır (Viktor ve Rolf, 2017).

Şekil 76. Eylem Bebekleri Koleksiyonu 1

Kaynak: <https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-haute-fantaisie-spring-summer-2021>
(10.05.2023)

Şekil 78 'de Modelin üstünde kapitone tekniği yer almaktadır. Denim üzerine yapılmış patchwork baklava şekilleri bulunmaktadır.

Şekil 77. Eylem Bebekleri Koleksiyonu 2

Kaynak: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2017-couture/viktor-rolf> (10.05.2023)

Şekil 79’ da yaratıcı, çeşitli ve çevreye duyarlı bir dünya için stilize edilmiş kapitone elbisenin üzerine kumaş parçalarıyla süslenmiş farklı desenler eşliğinde kırkyamalar tasarlanmıştır.

Şekil 78. Eylem Bebekleri Koleksiyonu 3

Kaynak: viktor&rolf - türkiye | haute couture - haute fantaisie - ilkbahar/yaz 2021 (viktor-rolf.com), (10.05.2023)

Şekil 80’ de desenli Patchwork tekniğiyle yapılan kare kare dikilen elbise tasarlanmıştır. Etek ucunda kapitone desen geçmektedir.

2.2.1.2. Martin Margiela

Belçika doğumlu Martin Margiela 1988 yılında Paris de Maison Margiela markasını moda evini kurmuştur. Paris de bulunan moda evi hem erkek hem de kadın tasarımları yapmaya açılmıştır (Özcan: 2021).

Kendi kurduğu markasının bazı ilkeleri bulunmaktadır. Yapı söküm ve mirası sergileyen sanatsal ilkeleri bulunmakta ve bunun üzerine gitmektedir. Alışagelmedik tarzıyla dikkatleri üzerine toplayan standartlara uymayan zarafetle iç içe geçerek yaratıcılığı gün yüzüne çıkarmaktadır.

Maison Margiela 2014 İlkbahar Modası Özel dikim Koleksiyonu

Teknik açısından farklı desenlerin birbirine dikilmesi sonucunda görsel olarak kırkyama tekniği ortaya çıkmaktadır. Yavaş moda hareketine dayalı küçük kumaş parçalarıyla bir araya getirilmektedir (Blanks, 2014).

Şekil 79. Maison Margiela 2014 İlkbahar Modası Özel dikim Koleksiyonu 1

Kaynak: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-couture/maison-martin-margiela>

Şekil 80. Maison Margiela 2014 İlkbahar Koleksiyonu 2

Kaynak: <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-couture/maison-martin-margiela>
(10.05.2023)

Şekil 85 'de Bu tasarımda yapılan baskı tekniğiyle farklı parçaların bir araya gelmesiyle oluşmuş ve bu teknikle aslında hiç parça parça olarak dikilmemiş görüntüsü verilmektedir.

2.2.1.3. Issey Miyake

Issey Miyake, 22 Nisan 1938'de Japonya'nın Hiroşima kentinde doğdu. Modaya ilgisi kız kardeşinin moda dergilerini okumasıyla başladı. Tokyo'da grafik tasarım okudu ve 1964'te mezun oldu. Miyake, mezun olduktan kısa bir süre sonra 1970'te Tokyo'da Miyake Tasarım Stüdyosu'nu kurdu. 1980'lerin sonunda üretimi kolaylaştırmak için yeni yöntemler denedi ve oldukça başarılı oldu. 5 Ağustos 2022'de 84 yaşında vefat etmiştir (Cumhuriyet, 2022).

1995'te “Coat” tasarımında ince pili görünümlü polyester parçaları birbiri üzerine aplike yöntemi ile birleştirmiştir. Saydam, yarı-saydam geometrik formlu parçaların renklerinin üst üste gelmesi ile farklı görsel ifadeler elde eden tasarımcı bir yıl sonra “Pleats Please” koleksiyonunda ince piliseli yüzeylerde rengi ve dokuyu öne çıkarmıştır (Türkmen, 2012: 55).

Şekil 81. Issey Miyake, “Coat”, 1995. Rie Nii, “Teknolojik Yenilik Çağı”, Akkoç Fukai (Ed.), Kyoto Kostüm Enstitüsü Moda Koleksiyonu: 18. Yüzyıldan 20.

Yüzyıla Kadar Bir Tarih,

Kaynak:(Akkoç, 2002: 278)

2.2.1.4. Duro Olowu

İngiliz tasarımcı bir avukattan tasarımcıya dönüştü. Duro Olowu, Nijerya'nın Lagos kentinde doğmuştur. Uluslararası kültür, sanat, moda ve müziği içeren bir Nijerya-İngiliz ortamında büyümüştür. Küçük yaşlardan itibaren moda olan tutkusunu çevresindeki kadınların giydiği kıyafetlerin beklenmedik kumaş ve doku tekniklerinden ilham almıştır. Küçük yaşlardan itibaren çizmeye başlamıştır (Fashion Elit t.y.).

Olow İngiltere'de hukuk okudu. Kısa süre sonra avukatlık kariyerinden vazgeçti. Kendini yetiştirmiş bir moda tasarımcısı olarak Londra'ya dönmüştür. İlk olarak artık feshedilmiş Londra etiketi Olowu Golding için bir kadın koleksiyonu tasarlamıştır. Sadece on ay sonra, 2005 İngiliz Moda Ödülleri'nde prestijli “Yeni Tasarımcı Ödülü”nü kazanmıştır. Defilesi olmayan tek başarılı tasarımcıdır. Duro Olowu, Afrika mirasından cesur desenler ve renkler ödünç alıp gölgeler ve desenler kullanarak baskıları modern bir şekilde harmanlama yeteneğine sahiptir (Fashion Elite t.y.)

Duro Olowu - 2020 İlkbahar/Yaz koleksiyonu

Şekil 82. Duro Olowu Tasarımı 1

Kaynak: <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/patchwork-trend> (13.05.2023)

Şekil 87 'de Patchwork parçalarına dayanan Marni, kilitlenmeden benzer şekilde başarılı bir sezgiye sahiptir. Hafiflik ve sembolizm duygusundan bahsetmiştir. "Karantina başladığından beri topluluğumla birlikte toplanan, yamalanan ve elle boyanmış kelimeler, benzersiz parçalar" olarak adlandırmaktan keyif alıyor. "Yapı söküm" esasen bu giysileri yeniden yapılandırmaktır.

Şekil 83. Duro Olowu Tasarımı 2

Kaynak: <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/patchwork-trend> (13.05.2023)

Şekil 88 'de Farklı parçaların bir araya getirmesiyle etnik bir palto oluşmaktadır.

2.2.2. Türk Tasarımcılar

2.2.2.1. Başak Cankeş

Giyilebilir sanat markası Bashaques'in kurucusu Başak Cankeş İzmir'de doğdu. Sanat Tasarımı bölümünden mezun olduktan sonra İngiltere Central Saint Martins'de Moda Yönetimi, Moda Stili, Halkla İlişkiler ve Moda Etiketleri kurslarını başarıyla tamamladı.

Tiyatro için giyilebilir sanat ve senaryolu moda ve sanat performansları yaratmaya başladı. İstanbul'daki Mercedes-Benz Moda Haftası'nda iki kez podyuma çıktıktan sonra koleksiyonunu podyumda sergilememe kararı aldı. Bunun yerine beş sanatsal görünümle ilerledi. Aslında kendi defilesine sanatçı olarak katıldı. (Bashaques, 2022- 2023)

Başak Cankeş'in AW15/16 koleksiyonu 2015 yılında Marsilya Akdeniz Moda Ödülü Komitesi ve İngiliz Moda İş Merkezi tarafından ödüle layık görüldü.

Giyilebilir sanat alanında tanınan Bashaques markası 2014 yılında yavaş modadan anlayan Başak Cankeş tarafından kuruldu. Bashaques, materyalist modayı temsil etmeye, tamamen hümanizme ve sürdürülebilirliğe dayalı bir marka anlayışı oluşturmaya devam etti. Her koleksiyon, bir veya daha fazla zanaatkârın iş birliği ile farklı trendlerin ortaya çıkışı arasında hibrit bir ilişkiye sahiptir. Markanın en önemli özelliği 2014'ten bu yana devam eden tüm koleksiyonlar için bir başlangıç noktası olarak oluşturulan (Başak Cankeş veya içeriğiyle ortaklaşa oluşturulan) sanat eseridir. Bu sanat eserleri ikinci giysi oluyor.

Bir marka olarak Bashaques yavaş modayı, insanların her koşulda ayakları yere basan tutumunu ve materyalist bir dünya karşısında ruhsal gelişimin önemini temsil eder. Şirket, Alaçatı ve İstanbul'da açtığı sanat galerisi butik mağazaları ve giyilebilir sanat markası Bashaques ile moda sektöründeki kesintisiz yolculuğuna devam ediyor. (Bashaques, 2022- 2023)

Farklı parçalardan yararlanarak kırkıyama yapılmıştır. Etnik ve kültürel yapılar kullanılarak yapılan Anadolu ve Peru'dan esinlenmiş renkler ve dokular kullanılmıştır. Koleksiyonda alpaka yünü, koyunyünü, doğal lifler, doğal pamuk, el dokuması kumaşlar kullanılmıştır. Türk motiflerini Peru'nun yerli kadınlarına dokundurdu,

yaratıcılığı ve ilhamıyla iki kültürü harmanladı. Döndüğünde Anadolu'da dokumacılığın hala devam ettiği köylerle harmanlamak için desenleri oraya götürdü ve Türkiye'deki kadınlarla birlikte kumaş üretimine devam etti. Ortak kültürel mirasın kanıtı olarak yeni bir giyilebilir sanat koleksiyonu ortaya çıktı.

Aynı mı? Koleksiyonu

Şekil 84. Aynı mı? Tasarım 1

Kaynak: <https://www.bashaques.com/is-it-identical/> (13.05.2023)

Şekil 85. Aynı mı? Tasarım 2

Kaynak: <https://www.bashaques.com/is-it-identical/> (13.05.2023)

Şekil 90 'da Baskı tekniğinde yararlanarak kırkyama tekniği üzerine yapılmış tasarımlar oluşturulmuş.

Şekil 86. Aynı mı? Tasarım 3

Kaynak: <https://www.bashaques.com/is-it-identical/> (13.05.2023)

Şekil 91’ de Farklı parçalardan yararlanarak kırkyama yapılmıştır. Etnik ve kültürel yapılar kullanılarak yapılan Anadolu ve Peru’dan esinlenmiş renkler ve dokular kullanılmıştır. Koleksiyonda alpaka yünü, koyunyünü, doğal lifler, doğal pamuk, el dokuması kumaşlar kullanılmıştır. Türk motiflerini Peru'nun yerli kadınlarına dokundurdu, yaratıcılığı ve ilhamıyla iki kültürü harmanladı. Döndüğünde Anadolu'da dokumacılığın hala devam ettiği köylerle harmanlamak için desenleri oraya götürdü ve Türkiye'deki kadınlarla birlikte kumaş üretimine devam etti. Ortak kültürel mirasın kanıtı olarak yeni bir giyilebilir sanat koleksiyonu ortaya çıktı (Bashaques, 2022- 2023).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MODA TASARIMINDA SÜRDÜREBİLİR BİR YÖNTEM OLARAK KIRKYAMA TEKNİĞİ

1. MODA TASARIMINDA SÜRDÜREBİLİRLİK KAVRAMI

Bu bölümde sürdürülebilirlik kavramının ne olduğuna dikkat çekilmiştir. Moda tasarım endüstrisinin ilişkisini ve birbiriyle nasıl bağlantılı olduğu anlatılmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı, çevresel sistemlerin süreçlerini geleceğe taşıyabilme yeteneği olarak görünürken diğer bir tanım ise gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarından ve yaratıcılıklarından ödün vermeden sonraki kuşaklara aktarılmasıdır (Chapin, Torn ve Tateno, 1996: 1017).

Türkçe sözlüğe bakıldığında genel olarak kabul görmekte olan kelimenin anlamına karşılık vermeyen sürdürülebilirlik; sürekli, devam eden, kesintisiz olan, anlamına gelmektedir. Latince de “sustain” sözcüğüne karşılık gelmektedir (Şen, Kaya ve Alpaslan, 2018: 5).

Günümüzde sürdürülebilirlik kavramı hem çevresel hem de kültürel mirasında olmak üzere aktarım bağlamında bakıldığı görülmektedir. (Kurtuldu Dönmez ve Ögüt, 2023:117).

Sürdürülebilirlik kavramı 1987 yılında Brundtland Raporu’nda sunulan sürdürülebilir kalkınma kavramının gerekliliğiyle dikkat çekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarıyla geçmiş ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinen bir kavram olarak bilinmektedir (Hall, Daneke ve Lenox, 2010: 441).

Sürdürülebilirlik kavramının çevre-kalkınma bağı konusunda farkındalık oluşturma açısından Dünya Ekonomik Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan 1987 yılında yapılan Brundtland Raporu sayesinde dünya ülkeleri ile paylaşılmıştır. Bu rapor nitelik olarak küresel ekolojik sebeplerin artması dolayısıyla 1980’li yıllarda ekonomi ve ekolojik sebepler arasındaki bağın artmasıyla önem kazanmasına sebep olmaktadır. Dünya Koruma Hakları ile sürdürülebilir bir topluma ulaşmak amaçlı korumaya yönelik stratejiler geliştirilmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramı üç başlık altında toplanmaktadır (Fletcher, 1998:72-80) :

1. Ekonomik gelişme olarak görülebilir. Dünyanın sınırlı kaynakları nedeniyle ekonomik kalkınma ve sürdürülebilirlik, ekonomik üretim faktörlerinden dolayı fayda üretiminde kullanım hassasiyeti gerektirmektedir.

2. Sürdürülebilir kalkınma açısından toplumsal kalkınma, ihtiyaçlarını tüketen toplumların bilinçlendirilmesi ve toplumdan çevre bilimi duyarlılığının alınmasıdır.

3. Çevre koruma açısından sürdürülebilirlik; İnsan ve çevre arasında bir bağ oluşturulması durumunda, insan ve çevre arasındaki bağlantı ortamın en doğal halinde kalmasına neden olur. Çevrenin zarar görmesi insan ve çevre arasında bağ kuramamanın verdiği rahatsızlık ve farkındalıktan kaynaklanır (United Nations, 2008: 12).

Hayatın her alanında etki gösteren sürdürülebilirlik kavramı günümüzün her alanında tartışmaların en önemli konularından birisi olmuştur. Sürdürülebilirlik kavramı, son 30 yılı kapsayarak gündem haline gelmektedir.(Şahin ve Odabaşı, 2018: 415).

Sürdürülebilir kalkınma birçok tasarım ve ürün stratejisi ve ilke bulunmaktadır. Bunlar ise;

1. Bu kontrol yaklaşımı, hammadde tüketimini ve üretimini, atıkların ilerlemesini kontrol ederek atık geri dönüşümünde strateji ve ilkelerinden biridir.

2. Sürdürülebilirlik açısından ürünün kontrolü dâhilinde giderilebilen maddeler dayanıklı, ihtiyaç halinde uzun ömürlü, kullanımdan sonra geri dönüştürülebilir/yeniden kullanılabilir ve yerel olarak temin edilebilir olmalıdır. Böylece birçok strateji ortaya çıkar (Sherburne, 2009: 32).

Sürdürülebilir Ürün Stratejileri

1. Tüm ürünler tasarlanır.
2. Tüm tasarımlar üretilir.
3. Ürün tasarımındaki her üretim sürecinin çevre üzerinde bir etkisi vardır.
4. İşe başlarken iyi bir tasarım oluşturmak önemlidir.

5. Tasarımcılar, tasarım aşaması boyunca potansiyel çevresel etkileri dikkate almalıdır.

6. Doğaya adil davranılmadığında sonuçlarına katlanmak gerekir.

Günümüzde sürdürülebilirlik kavramı hem çevresel hem kültürel maneviyat olmak üzere aktarım bağlamında bakıldığı görülmektedir. Geçmişten gelen kültürel alışkanlıklarımıza geri bakıldığında döneminin, görülüp benimsenmesinin ve yaygınlaşmasının önemli olduğu fark edilmektedir (Kurtuldu Dönmez ve Ögüt, 2023: 117).

Moda tasarımcılarının sürdürülebilir tasarım üzerine kültür boyutundan bahsetmek gerekirse yıllar önce kaybolan yerel kaynaklar zaman içerisinde kültürlerden etkilenmiş ve moda sahnesine aktarılmıştır.

2007 yılında İngiltere'de giysi üretim sürecinin tasarım, kullanım ve yaşam döngüsü boyunca geliştirilmesini sağlayan “Sürdürülebilir Giyim Yol Haritası” tasarlanmıştır. Hazır giyim kullanımının yaygınlaşmasının yanı sıra giysi üretiminin artmasıyla birlikte günümüz hızlı modası sayesinde israf edilen giysi miktarı oldukça artmıştır.

1.1. Hızlı Moda

Pazar ihtiyaçlarını anında karşılayan bir iş modelini temsil eder (Cachon, 2011). Bu kavram Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980'lerde ve 1990'larda doğup 2000'li yılların başında tüm dünyaya yayılmıştır.

Fletcher'a (1998) göre hızlı moda kavramı, şirketlerin kazançları yönelimleri ve özel tasarım yapan yerlerin rekabetçi uygulamalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Hızlı moda perakende sektörü talebin daha hızlı olması açısından geleneksel perakendeye göre daha büyük bir pazara sahiptir. Aynı zamanda modanın benzersizliğini ve kullanışlılığını da destekler. Bu nedenle hızlı moda kavramının teknolojik faaliyetle sürdürülebilir bir iş modeli mevcut değildir. Örnek olarak sentetik ipten yapılan kumaşlar kullanılarak çevre üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda eleştirmenler hızlı modanın tekelinin işçi haklarına aykırı olduğunu veya tüketicileri sömürerek çevreye zarar verdiğini söylemektedir. (Mangır, 2016).

Hızlı moda sektörü çevre kirliliğine neden olurken moda hayatı kötüye götürmekte ve insanların maskesi olmaktadır. Moda kişilikleri yansıtır. Moda bir ihtiyaçtır. Moda kısa zamanda demode olur. Moda kendini ve diğerlerini yargılayarak sürekli değişim göstermektedir.

1.2. Yavaş Moda

Yavaş moda, yerel imkânlar dâhilinde, daha kaliteli ve daha uzun süre kullanılabileceği anlamına gelir.

Yavaş moda kaliteye, tutarlılığa, sürdürülebilir giyim ve el sanatlarına öncelik verilebilir ve sürdürülebilirliği teşvik etmeye çalışır (Engin Alpat, 2012: 44-47).

Yavaş moda hareketi bir yol izlenimi olarak kabul edilmiştir. Moda endüstrisinde sürdürülebilirlik sağlamak amacıyla sorumlu üretimin sağlanması için vakit ayırmayı teşvik etmektedir. Yavaş moda hareketi toplumun ihtiyaç gereksinimini karşılanması konusunda ve giyilen giysinin kaynak ve materyali hakkında düşünmeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Yavaş moda diğer bir deyişle yavaş giyinme hareketi aslında eski ve yeninin karışımı olarak kabul edilmektedir. Satın aldığımız ürünü kimin ürettiğini ve bu bilgilerin ürün kalitesini nasıl etkilediğini sorgulayarak sosyal ve çevresel sorumluluk hakkında bir yol sunmaktadır (Engin Alpat, 2012: 46)

2. DÖNGÜSEL EKONOMİ

Döngüsel ekonominin amacı atık üretimini en aza indirmektir ancak ürün döngüsünde malzeme ve kaynak üretiminden kaynaklanan uzun raf ömrü tercih edilmektedir. Bu, ürünlerin ve malzemelerin mümkün olduğu kadar uzun süre korunmasını ve kullanılmasını sağlar. Doğal sistemleri canlandırmaya ve iyileştirmeye yardımcı olur (İnanç, 2022: 10).

Döngüsel ekonominin özellikleri

1. Kullanılan ürünlerden elde edilen hammaddeye ulaşmak
2. Sorumlu üretim ve tüketim

3. Atık ve kirleticilerin azaltılması ve değerlendirilmesinin gerçekleştirilmesi
4. Yeniden kullanımı teşvik etmek için tasarım tabanlı üretim
5. Bakım - Onarım - Tadilat - Modernizasyon
6. Doğal sistemlerin aktivasyonu

Döngüsel ekonomi tasarım modeline bakacak olursak “sürdürülebilirlik” ve “değişebilirlik” ilkeleriyle gerçekleştirilmektedir (Koszewska, 2018: 337-347)

Giyisilerin ömrünü uzatmak, kaliteli malzeme kullanmak, ürünün bir yaşam döngüsü oluşturmak ve kendine özgü tarzını benimsemek, tasarım kurallarına uyarak daha hassas davranmak ve sorumluluk bilinciyle hareket etmekle mümkündür. Bu taahhüt, tüketim yoluyla atık oluşumunu engeller ve geri dönüşüm için fırsatlar yaratır.

2.1. Döngüsel Ekonomi Kavramı ve Bu Çevrede Uygulanan Sürdürülebilir Tasarım Stratejileri

Döngüsel ekonomi endüstride kapalı döngü bir sistemdir. Bu model sürdürülebilir tasarım için yeni fikirler ortaya çıkarmıştır. Sıfır atık tasarımlarında kıyafetin ömrünü uzatmak için onarım ve yenileme hizmetlerini içeren stratejileri benimsemektedir (Koszewska, 2018: 337).

Moda endüstrisinin döngüsel ekonomi kavramı ve bu çevrede uygulanan sürdürülebilir tasarımı benimsenmesi bir seçenek olarak görülmemekle beraber aslında zorunluluk olmaktadır. Nedeni ise, moda dünyası kirletici endüstrilerden birisidir. Günümüzde de benimsenen modellere bakıldığında malzemelerin güvenli olmamasıyla beraber üretim, kullanım esnası alınarak ve sonrası için bu tür sebeplerden ötürü çevreyi kirletmektedir. Bu sistemdeki ihtiyaç gereksiniminin olmasından dolayı sürekli artmaktadır. Bugün de döngüsel ekonomi satılan kıyafetlerin ve geri dönüşüm olan kıyafetlerin perakende sektöründe nasıl ilerlediğini ne sebeple çöpe atıldığını bilmekteyiz.

2.2. Sıfır Atık

Bu kısımda kaynak araştırması ve döngüsel ekonomi yönetimi esas alınarak sıfır atığın durumu, atık üretiminde sıfır atık kavramının ortaya çıkış nedenleri ele alınmakta ve ardından kavramın tarihsel gelişim süreci detaylı bir şekilde irdelenmektedir.  evre ve insan sağlığını tehdit eden atıkların yakma gibi  evre ve insan sağlığını riske atan yöntemlere başvurulmadan sıfır atık kavramının tarihsel gelişim sürecinin ve günümüzdeki anlamı dile getirilmektedir. Moda sektöründe nasıl ilerlendiğini, ne gibi değerlendirmeler yapıldığı hakkında bilgi verilmektedir.

Sıfır atık 1970’li yıllarda ortaya  ıkmyış atık malzeme ve kumaşların geri dönüşümle yani döngüsel ekonomi yardımıyla değerlendirilmesi üzerine atığa sebep olan faktörlerin göz önüne alarak savurganlığın önüne geçirilmesine denir (Antikainen, Lazarevic ve Seppala, 2018: 116). 19. yüzyıl öncelerinde kırılan ürünler tamir edilmyış, mobilya gibi dayanıklı malzemelere d n şt r lm ş kuşaktan kuşağa geçerken eski elbiselerden faydalanılarak k ğıt yapımında kullanılmıştır.

Ortaya çıkan atıkların geri dönüştürülmeden yok edilmesi doğal kaynaklarımızın gerekenden daha hızlı tükenmesine yol a myış  evre kaynak sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bu şekilde doğal kaynakların verimli ve planlı kullanılması dâhilinde geri dönüşüm sayesinde yeniden kullanılabilir hal alıp oluşmakta olan olumsuzluklara engel olmaktadır.

Sıfır atık Türkiye’deki köklerinin tarihsel gelişim süreciyle günümüzdeki anlamını göz önüne getirebilmiştir.

Sıfır atık yaklaşımının 2002 yılındaki gelişmesiyle küreselliğe öncülük edilerek gelecek standartların oluşturulması amacıyla sıfır atık birliği yaklaşımı 2018’de malzemelerin yakma yoluna gidilmeyip çevreye ve insan sağlını tehdit etmeden yani toprağa, suya ve havaya bırakılmadan geri dönüşümü yapılmış ve tüm kaynaklar koruma altına alınmıştır.

Sıfır atık uygulaması ile

1. Verimlilik arttı.
2. Uygulanan geri dönüşüm ile üretim maliyetleri düşürüldü.
3. Doğal kaynakların tükenmesi sorunu  nlendi.

4. Çevre koruma düşüncesinin gelecek nesillere aktarılması konusunda farkındalık normal hale geldi.

Projenin bir parçası olan sıfır atık giysi tekstil kumbarası ile tekstil ürünlerini geri dönüşümle gelecek nesillere daha temiz çevre sunmayı amaçlamak için doğal kaynakları koruma altına almayı hedeflemektedir. Giysi kumbarasına atılan giysiler daha sonra toplanma merkezinde ayrıştırılıp ve hala kullanılmakta olan iyi kıyafetler temizlenerek ütüleme yapıldıktan sonra paketlenip ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırılmaktadır. Kumbaradan çıkan ve kullanılmayacak durumda olanlar ise geri dönüşüm ile tekrar ekonomiye kazandırılmaktadır (Aksaray Belediyesi t.y.).

2.2.1. Sıfır Atık Tasarımcısı Daniel

New York merkezli bir giyim tasarımcısıdır. Sıfır atık yaşam tarzının öncülerinden birisidir. New York City giyim endüstrisinden gelen tüketici öncesi atıkları ve geri dönüştürülmesi zor olan diğer malzemeleri toplumsal cinsiyet açısından sıfır bir çizgi oluşturmak için kullanmaktadır.

Daniel, atık kültürünü sona erdiren ve genişleten "sürdürülebilir tasarım" terimini katılmak isteyen herkes için bir eylem çağrısı olarak yeniden tanımlayarak değişime ilham vermeye ve değişimi haber yapmaya devam etmektedir.

Sürdürülebilir moda yaratmanın birkaç yolu vardır. Daha az atık üreten ve sürdürülebilirliği olan kumaşlar kullanan Daniel yenilikçi tasarımları bir araya getirerek mevcut kıyafetleri daha ilginç hale getirmiştir. Sıfır atık da burada devreye girmektedir arkada hiç kumaş atığı bırakmadan parçaları birleştirerek günümüz ve geleceğin kırkyamasını oluşturmaktadır.

Zero Waste Daniel, New York'ta yaşıyor. Kıyafetlerini Re-Roll dedikleri şeyden yaratıyorlar. New York bölgesindeki fabrikalarda kesilen kumaşları topluyorlar ve yepyeni giysiler yapmak için kullanıyorlar. Bu işlem, tonlarca kumaş atığının düzenli depolama alanlarına gitmesini önlemektedir (Zero Wastle Daniel t.y.).

Müşteriler mağazaya girdiklerinde kıyafetlerinde kullanmak istedikleri yamaları seçmelerine olanak tanınmakta ve harika bir özelleştirme sistemine sahip olabilmektedirler.

Şekil 87. Kırkyama Tasarımı

Kaynak: <https://zerowastedaniel.com/pages/about> (20.05.2023)

Şekil 92 ‘de Farklı desenli kumaşların parçaların bir araya gelmesiyle dikilmiştir.

Şekil 88. Kırkyama Tasarımı

Kaynak: <https://zerowastedaniel.com/pages/about> (20.05.2023)

Şekil 93 ‘de Farklı desenlerdeki kumaşların bir araya gelmesiyle oluşan geometrik parçalarla birlikte bir bütün oluşturmuştur.

2.2.2. Karen Glass

2015 yılında Karen Glass tarafından Florida'daki stüdyosunda yaşarken ve çalışırken yarattığı bir tasarımlara dayanarak kurulmuştur. Glass, küresel moda tekstil ve giyim endüstrisinde ömür boyu sürececek bir kariyere sahip olmaktadır.

Amerikalı tasarımcı Karen Glass'ın yenilikçi sıfır atık moda koleksiyonlarının temelini geri dönüştürülmüş giysi ve kumaş atıkları oluşturur. Sıfır atık kumaş parçalarını bir araya getirerek kırkyama tasarımlarından yama işlemlerini hedef gören Glass yama işlemi yapmaktadır.

Eşsiz estetiğini yıllar içinde geliştirerek ve koleksiyonlarını oluşturmak için sürekli olarak yeni kumaşlar aramakta olan Glass daha çok pantolonlar vb. ürünlerin yırtık yerlerini başka kumaşlar yardımıyla yamalama yöntemini kullanmıştır. Görünür onarımı da hedefleyen Glass tasarımlarında da yansıtmıştır. (Zerowastekarenglass,2023)

Kırkyama işlemini tasarımlarında kullanarak Parçaları birbirine dikerek ömür boyu giyilebilecek, mevsime uygun, modaya uygun giysiler yaratmaktadır. Bunlar, bu tasarımcının sıfır atık kumaşları nasıl kullandığına dair sadece birkaç örnek oluşturur. Karen Glass sıfır atık moda koleksiyonlarının en iyi tasarımcılarından biri olarak anılmaktadır.

Şekil 89. Yama Tasarımı

Kaynak: <http://www.zerowastekarenglass.com/products> (20.05.2023)

Şekil 94’de Dantelden yapılmış yama kot pantolona eklenmiştir. Onarımlar ve dekorasyonlar çoğunlukla elle yapılmıştır. Temel kumaş makine yardımı ile uygulanmıştır.

Şekil 90. Kırkyama Tasarımı

Kaynak: <http://www.zerowastekarenglass.com/products> (20.05.2023)

Şekil 95 ‘de Onarımlar ve dekorasyonlar çoğunlukla elle yapılmıştır. Temel kumaş makine yardımı ile uygulanmıştır.

2.2.3. Priya Ahluwalia

1992’de Nijeryalı bir baba ve Hintli bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ahluwalia 1970’lerde büyük büyükbabasının giydiği triko desenleri ve silüetlerin yanı sıra patchwork ve spor giyimden ilham alan şık formalar ve özel dikim ceketler tasarlayıp sunmaktadır (Hans, 2023).

Tüm parçalar yalnızca geri dönüştürülmüş malzemelerden yararlanarak yapılmıştır. Genç tasarımcı, Westminster Üniversitesinin ilk erkek giyim ustaları grubunun bir parçası olmuştur. Sürdürülebilir kaynaklı Mezun Koleksiyonu, 2019 H&M tasarım ödülünü kazanmıştır (Ahluwalia, 2022).

Ahluwalia'nın dikiş teknikleri ve Paul Smith'in imzası olan kare kumaşlar birleştğinde her iki tasarımcının benzersiz kodlarını ve imzalarını içine alan zengin bir “Kolaj Efektler Koleksiyonu” ortaya çıkmıştır. Kırkyama tekniğini birleştirerek farkı kumaş parça atıkların yardımı ile arkada hiç kumaş parçası bırakmayacak şekilde kolaj tasarımları ortaya çıkmaktadır.

Tüm parçalar önceden var olan giysilerden ve atılan malzemelerden yapılmıştır, bu da her parçayı benzersiz bir giyilebilir koleksiyon parçası haline getirmiştir. Saf bir “Denim Koleksiyonu” üzerinde çalışmıştır ve evrensel malzemeleri kullanmanın hedeflemiştir (Ahluwalia, 2022).

Şekil 91. Priya Ahluwalia, Kırkyama Tasarımı 1

Kaynak: <https://ahluwalia.world/collections#spring-summer-2020> (20.05.2023)

Şekil 96 ‘da Farklı kumaşların bir araya getirilmesiyle kırkyama tasarımı dikilmiştir.

Şekil 92. Priya Ahluwalia, Kırkyama Tasarımı 2

Kaynak: <https://ahluwalia.world/collections#spring-summer-2020> (20.05.2023)

Şekil 97 'de Renkli kot kumaşların bir araya getirilmesiyle dikilmiştir.

2.3. Görünür Onarım

Giysi malzemesinden farklı veya aynı renk ve dokuların bir araya gelmesiyle dikkat çekici bir biçim sergileyerek farklı iplik veya kumaş kalınlıkları kullanılarak kıyafetin hasar görmüş yerin belli olacak biçimde yamalanması temel almaktadır. Örnek olarak kırkyama yaparken bir pantolon veya bir gömleğin kolları yamalanırken özellikle o yamayı ortaya çıkarılmak amaçlanmaktadır. Görünür onarım tekniklerinin kullanılmasındaki amaç kıyafetin ömrünü uzatmaktır.

Görünür onarımda, eskimekte veya yıpranmakta olan kıyafetlerin istenmeyen kıyafetler olarak alınmaları görünür onarımın ilerlemesine katkı sağlamaktadır (Visible Mending, t.y.).

Görünür onarımlar, sürdürülebilirlik ve çevreyle ilgili konular içerisinde insan sorumluluk sahibi olmaktadır. Kırkyama tekniği ve boro tekniği var olan kumaş atıklarının değerlendirilmesinde katkı sağlamaktadır.

Boro ve kırkyama teknikleri kişiye özel iyi hisler barındıran ve isteklerine göre yapılan uygulamalar, kıyafetin bir dil olarak görülüp bireylerin kimliklerinin ortaya çıkarılmasında etkili bir yol olmaktadır.

Bireyler kıyafetleri arasında bir bağ taşımaktadır. Bu bağda duygusal olarak bakarken daha sürdürülebilir olmasını hedeflemektedirler (Chapman, 2005: 18). Görünür onarım teknikleri, duygusal olarak güçlü tasarım fikrine sahip çıkar ve uygulamalarıyla ön plandadır. Bireylerin giysiler üzerinde hissettikleri hislerin giysilerin ile bir bağının kurulmasından geçmektedir. Bireyler kıyafetlerine fazla kıymet ve değer vererek onları daha uzun zaman giymeye ve saklamaya yardımcı olduğu araştırmalarda ile desteklemektedir (Fletcher & Grose, 2012), (Lapolla ve Sandres 2015).

2.3.1. Görünür Onarım Giyim

Giyim endüstrisinde sürdürülebilirlik konusu 1960-70'lerde büyük ölçüde üretime geçiş sağlanarak, azalan imalat maliyetleri ve artan tüketimlerle gündeme gelmektedir (Türkmen ve Çırakoğlu, 2019: 119).

Sürdürülebilir moda ilk özelliği sistemle birlikte insan ve doğa üzerinde hasar görülmüş etkilerin onarılabilmesidir (Kipöz, 2020: 151). Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu'nun 1987 raporunda çevrenin verimliliği için “(Azalt, Tekrar Kullan ve Dönüştür) Prensibi” günümüzde moda sektöründe sürdürülebilir olmaları ana fikri oluşturmaktadır (Türkmen ve Çırakoğlu, 2019; 119).

İleri dönüşümde ve görünür onarım arasındaki fark ürün kalitesini yukarıda tutmayı hedeflemektedir. İleri dönüşüm malzemelerin değerini tasarım ile öne koymak anlamına gelir. (Niinimaki, 2013:18). İleri dönüşüm giysi tasarım bakımından giysilerin yeniden kullanım için amaç edinmektedir. İleri dönüşüm ve görünür onarım sürdürülebilir nitelik kazanmıştır (Bursalıgil, 2019: 95).

2.3.1.1. İğne ile Görünür Yama Tekniği

Görünür patchwork iğnesi, hasarlı bölgeyi kapatmak için iplikleri çözgü ve atkıya doğru çekerek deforme olmuş bölgeyi onarmak için kullanılır. Tamirhanenin isteğine bağlı olarak atkı iplikleri bazen yatay yerine çapraz olarak yerleştirilebilir.

Bu uygulamalar iş yeri tercihi ve el becerisine göre seçilen iplik tipine/yapısına dayalı seçenekleri görüntüleyebilir. Öte yandan bir örme kumaş üzerine yapılan iğne

ile görünen patchwork yeni bir iğne ile örgü yapısına göre örülebileceği gibi bir örme kumaş üzerine de yapılabilir.

Tamirle örme kumaşlarda iplikler yatay veya dikey olarak çekilir ve örme kumaş boyunca iğne ile örülür. Dokuma ve örme yüzeylerde nakış iğnesi ile oyalanarak hasarlı bölgenin kapatılması iğne görünür yama tekniğinde değerlendirilir (Bursalıgil, 2019: 95).

2.3.1.2. Sashiko Dikişi Tekniği

Kumaş parçası atılmamış var olanla kıyafetlerin gereken yerlerinde kullanılmıştır. Kıyafetler kuşaktan kuşağa onarılmaya devam edilerek bu yöntem böylece sürdürülmektedir (Boro–The Fabric of Life, 2013). Bir yerden sonra kumaş parçaları sürekli olarak eklenerek boro uygulaması hiçbir şekilde bitmemiş olmaktadır (Li, 2020: 41).

Sashiko kelimesi Japonca da Sasudur kelimesinden alır. Sasudur kelime anlamı ise oymak, işlemek ve delik açmak anlamına gelmektedir (Shaver, 1992: 271). Sashiko dikişi indigo boyalı kumaş üzerine beyaz pamuk iplikle düz dikiş yapılmasıdır. Geri dönüşüm ve kullanım ömrünü estetik olarak giyside uzatmaktadır (Akdoğan Öneme ve Bursalıgil, 2022: 4).

2.3.1.3. Parça Kumaş Tekniğinde Yama

Kumaşın üzerindeki hasarlı yere uygun bir kumaş parçası kapatma anlamlarına gelmektedir (TDK, t.y.). Geçmişten günümüze kadar hasarlı kıyafetleri onarmada yama yöntemi uygun görülen teknik olmaktadır. Atık kumaştan onarım yaparken kumaşlarda ortaya çıkabilecek çeşitli eksikliklerin giderilmesini sağlayan değerli bir beceridir (Sakalyte, Cassidy & Holroyd, 2017; 3).

Yama işlemi zarar görmüş giysinin hem içten hem de dıştan olmak üzere iki farklı şekilde uygulanabilmektedir.

Dıştan uygulanan yama tekniğinde; hasar görmüş kumaşın üzerine dıştan bir parça yerleştirilerek hasar olan yerin kapatılmasıdır.

İçten uygulanan yama tekniğinde ise; giyside oluşmuş hasarlı alana parça kumaşın içten bir kumaş yerleştirilerek kapatılmasıdır. İçten ve dıştan yapılan yama uygulamasında seçilen kumaşın türü, rengi ve deseni, hasa üzerine yapılan yamaları farklı bir görünüm katmaktadır (Akdoğan Öneme ve Bursalıgil, 2022: 29).

2.3.1.4. Kırkyama Tekniği

Diğer kullanımlardan arta kalan kumaş parçalarının belirli geometrik şekiller halinde kesilerek birleştirilmesi işlemidir (Meriç ve Yıldırım, 2017: Özpulat, 1994). Desenlerin gelişi güzel kesilerek bir araya getirilen üzerinde applike ve kapitone yapılan tekniklerin bir arada kullanılmasına denilmektedir.

2.4. İkinci El

Özellikle kaliteli ürünler, ikinci el kıyafetlerin değerlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Daha çok tercih edilen ürünler ise yavaş moda düşüncesinden geçmektedir. Tüketime dayalı bir yaşam temposuna alternatif olarak “yavaş beslenme” kavramı ilk olarak beslenme alanında ortaya çıkmış ve hemen moda endüstrisinde kendine yer bulmuş, yavaş moda teması kaynakta yerini almıştır.

2.5. Yeniden Satış

Dayanıklı kıyafetlerin yeniden satışını sağlayabilmek için döngüsel ekonomide büyük katkı sunmakta olan modeller döngüsel ekonomi için büyük bir değer teşkil etmektedir. Bir kıyafeti bir işlem yapılmaksızın giymek çevreye katkı sağlamaktadır (Fletcher, 2008’den aktaran Hvass, 2015: 14).

2.6. Tamir ve Kişileştirme Olanğı

Giyim sektörlerinde kaliteyi artırarak müşteriye özel alternatif sunulmasıyla müşteri memnuniyetini kumaş atıkların ürüne bağdaşmaları gerekmektedir (Foundation, 2017: 83-85). Ürün ve birey arasındaki bağ artırmanın yollarından biri olan kıyafetlerle yapılan yapım sürecine dâhil etmektir.

2.7. İleri Dönüşüm

Sürdürülebilirlik için asıl hedef sıfır atıktır. Atık yöntemi verimli ve etkin olarak ele alınır (Yıldırım, 2017, 488).

McDonough ve Braungart tarafından 2002 yılında “Beşikten Beşiğe” (Cradle to Cradle) başlıklı kitap çıkarmıştır. Bu kitabın içeriği ileri dönüşüm hakkında bilgi vermektedir. İleri dönüşüm, çevre ve akıllı tasarım alanında ilk tanınan yayın olarak kabul edilmiş (McDonough ve Braungart, 2013, 12).

Pandit, Nadathur ve Jose (2019: 97) göre; ileri dönüşümün özelliklerinden biri atıktır. Atık malzemeler tüketici talebini karşılamayı amaç edinerek kullanılmayan ürünlerin ekonomiye uygun kullanılarak yeni bir ürün ortaya çıkarılan yöntem ve seçenekler arasında yer alır.

İleri dönüşüm hakkında yazan yazarlar bu konunun geri dönüşümün ilerisinde olabileceğine inanmıştır. Dünyayı havası temiz, suyun ve toprağın gücü ile ekonomik açıdan eşit, güvenli ve sağlıklı olarak ifade etmişlerdir (McDonough ve Braungart, 2013, 12).

Atık kıyafetlerin ömrünü uzatmak için yapılan uygulamalar biri kullanılan ürünün atık düşüncesini ortadan kaldırmaktır. Düşünce ise, malzeme üzerine “tasarım” kelimesini ekleyerek yeni ürüne dönüştürmesi aradaki benzerlikleri ortadan kaldırmaktır (Arthur, 2015, 28).

İleri dönüşüm temelinde gelecekteki sürdürülebilir moda endüstrisinin gelişiminde öncülük edeceği belli olmaktadır. Geçmişte moda markaları hızlı ve iyi nitelik üreterek sorumlu davranış göstermesi adına atık malzemelerden tasarım yapmıştır. Etik, ahlaki ve çevre ile ilgili konularda olgularını ortaya koyarak değer odaklı üretime geçmektedir (Shen ve ark. 2013).

Modası geçmiş ancak kullanım ömrünü tamamlamamış ürünlerin yeniden tasarlanması sonucunda doğal kaynaklara olan ilerlemeyi azaltırken estetik değerleri artırarak yeniden kullanım sahibi olmaktadır. (Kozbekçi Ayrancılar Ve Küçükoglu t.y.: 615).

Greg Lauren

Greg Lauren Los Angeles yaşamaktadır. Ressamlıktan tasarımcılığa geçiş yapmıştır. Kendi markasını 2011 yılında açmıştır. Üniversitesinin klasik giyiminden ilham almış yapı söküm ve eskitme tekniklerini kullanarak koleksiyonu oluşturmuştur. Koleksiyonunda genellikle yeniden tasarlanmış denim ve vintage tarzını benimsemektedir. Patchwork, panelli ceketler, boyalı kot pantolonlar dokulu detaylara koleksiyonunda taşımaktadır. Greg Lauren rahatlığı benimseyerek tasarımlarında detaylara önem vererek tasarımlarını ortaya çıkarmaktadır (Sense, 2023).

Şekil 93. Greg Lauren, blazer ceket ve denim Koleksiyonu

Kaynak: <https://www.greglauren.com/collections/mens-jackets> (10.04.2023)

Chitose Abe

1999 yılında Chitose Abe tarafından kurulan Japon markası Sacai'de bulunmakta olan 2018 Sonbahar Kadın Giyim koleksiyonunda pek çok tasarımcı gibi farklı giysi parçalarını kaynaştırıp kolajlanarak yepyeni giysiler ortaya çıkarmıştır.

Şekil 94. Chitose Abe, Sacai Markası, 2018 Sonbahar Kadın Koleksiyonu

Kaynak: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2018-ready-to-wear/sacai> (10.04.2023)

Şekil 99 ‘da birçok giysinin parçalarından farklı parçalar elde ederek ek bir kıyafet yapıp dokuma ya da örme yazlık ya da kışlık, ceket ya da kazak fark etmeden birbirleriyle kombin yapılarak dolaplarda unutulmuş giysilerin kırkyama tekniği ile geri kazanımına dikkat çekmektedir (Kozbekçi Ayrıncı ve Küçüköğlü t.y: 618).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GELENEKSEL KIRKYAMANIN GİYSİ TASARIMLARI VE UYGULAMASI

1. KIRKYAMA TASARIMLARIN AŞAMA VE YÖNTEMLERİ

Geleneksel kırkyama hakkında sürdürülebilirlik ve döngüsel ekonomi kapsamında yapılan çalışmada daha önceden kullanılan ve giyilen kıyafetlerin, kumaş kalitelerinin azalması ve bundan dolayı artık kullanılmayacak hale gelmesi sebebiyle ileri dönüşümün gücünden faydalanarak tekrardan kullanıma sunulması hakkında tasarımlar yapılmıştır. Bu tasarımlar kapsamında malzemeler tekrardan kullanılarak “ileri dönüşüm, sıfır atık” kavramlarına katkı sağlanmıştır.

İleri dönüşüm, eski malzemeleri yeniden kullanma sürecidir. Burada kullanılacak olan malzemeler önceden farklı bir amaca sahipken daha sonra yeni tasarımlara dönüştürülmüş, böylece kullanım amacı daha değerli, daha kaliteli bir hale gelmiştir.

İleri dönüşüm, kıyafetlere kumaş atıklarının eklenmesi düşüncesinden geçmektedir. Kıyafetlerin ömrünün uzatılması için yapılan çalışmada kırkyama yapılarak tasarımlar hazırlanmıştır. Bu tasarımlara parçalar eklenerek bir kıyafet yeni bir kıyafete dönüştürülmüştür. Bu çalışmada ileri dönüşümle kıyafetlerin ömrünü uzatma işleminde sıfır atık sayesinde hiç kumaş atığı bırakmadan kıyafeti onararak geri kazanım hedeflenmiştir. Kırkyamada da olduğu gibi parçaları birleştirerek kalan kumaşların değerlendirilmesiyle yeni bir tasarım oraya çıkarma fikridir.

Hazır giyim ürünlerinden ileri dönüşüm katkı sağlayabilecek parçaların alınarak sürdürülebilir moda kavramının eski ve deforme olmuş kıyafetlerin yeni bir tasarımla bulaşarak uygulanabilir olduğu göz önüne alınmıştır. Tasarlanan kıyafetlerin sıfır atığa bağlı kalınarak sürdürülebilirliğe katkı sağlamasıyla denim pantolonlar, elbise, etek ve pantolon tasarımların gerçekleştirilmesidir.

Deforme ve eski olması nedeniyle uygulanılacak kıyafetlerin yeni bir tasarım olarak tasarlanması moda için sürdürülebilir olması dikkat çekmektedir. Uzun ömür vaat denim pantolonlar moda için her sezonun bir parçası haline gelen tren bir kumaştır. (Amutha, 2017: 27).

Günümüzde de yaygın olarak kullanılan kumaş olan denim dolaplarda yıllarca yerini korumuştur. Uzun ömürlü kıyafetlerin dayanıklı olması durumunda ileri dönüşüm ile desteklenerek tekrar kullanılabilir geleneksel ve yerel kaynaklarla bir araya getirilerek yeni tasarımlar ortaya çıkmaktadır (Sherburne, 2009:3-32). Geleneksel tekniklerin yardımıyla hazır giyim atıklarının kesilmesi ve sökülmesi ile yeni bir tasarım amacı güdülerek giyilebilir tasarımlar ortaya çıkmaktadır (Şenol, 2021: 1116).

Bu bölümde kullanılan kumaş atıkları ve kıyafetlerden oluşan malzemelerle kırkyamaya destek verilmiş ve bunun için tasarımlar yapılmıştır. Bu malzemeler kesilerek uzun şerit haline getirilen kumaş atıkları ve kare kumaş parçaları da üst üste dikilerek kırkyamaya bir örnek teşkil eden bir çalışma ortaya çıkmıştır.

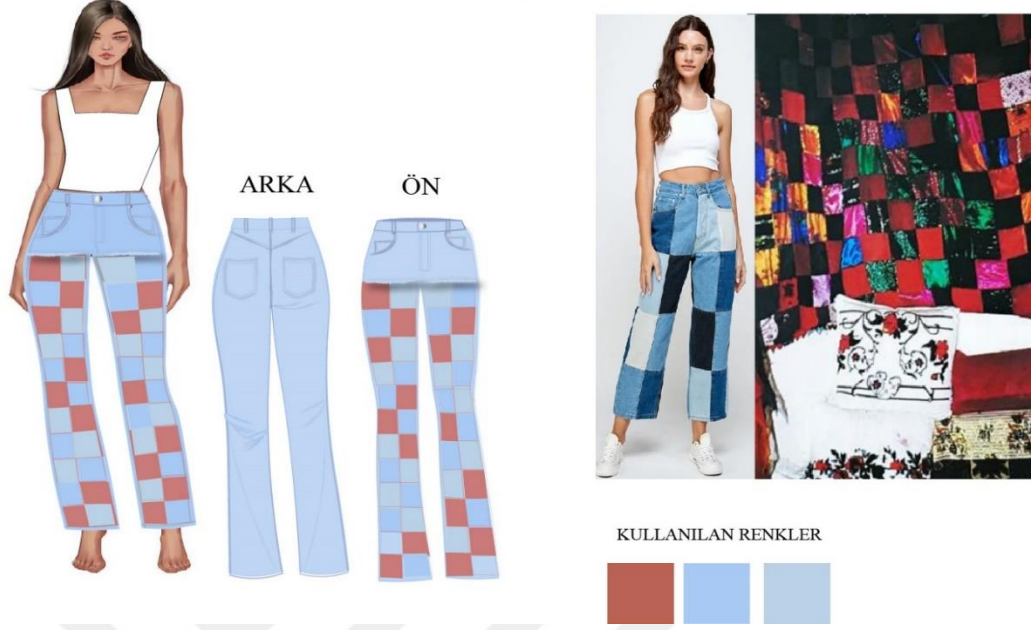
Kırkyama için hikâye panosu şu şekilde yer almaktadır;

Şekil 95. Hikâye Panosu

Kaynak:(Şahin, 2000: 140), (<https://tr.pinterest.com/pin/9781324181911539/>)

İLKBAHAR- YAZ KOLEKSİYONU

Şekil 96. Pantolon Tasarım Çizimi

PANTOLON TASARIMINDA KULLANILACAK KIYAFETLERİN İLK HALLERİ

1. PANTOLON

2. PANTOLON

1. ELBİSE

Şekil 97. Pantolon Tasarımında Kullanılacak Kıyafetlerin İlk Halleri

Pantolon Tasarımı

Bu uygulamada kullanılacak kıyafetlerin deforme olması nedeniyle ileri dönüşüm modeli örnek alınmıştır. İleri dönüşüm ve sıfır atık kapsamında kırkyama tasarımlar yapılmıştır. Üç adet tasarım oluşturulmuştur. Her aşaması dikkate alınarak fotoğraflanmıştır.

Bu tasarımlar ve aşamalar aşağıdaki gibidir;

Planlanan aşamalar;

1. Pantolonun yıpranmış olan kısımlarının tespit edilmesi
2. Kırkyama için kullanılacak kıyafetlerin belirlenmesi
3. Pantolonun yıpranmış olan kısımlarının belirli ölçülere göre dikkatlice kesilmesi
4. Kırkyamada kullanılacak kumaşların istenilen ölçülerde (10x10cm) kesilmesi
5. Kullanılacak olan kumaşların iğnelenmesi
6. Kullanılacak olan kare kesilen kumaşların teyellenerek birleştirilmesi
7. Pantolon üzerinde teyellenmesi
8. Teyellenen kumaş parçalarının makinede dikilmesi
9. Makinede dikilen kırkyama parçalarının teyellerinin sökülmesi
10. Son olarak ütü yapılarak model üzerinde sunumu yapılması amaç edinilmektedir.

Yapılan çalışmalar yukardaki belirtilen plan doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Şekil 98. 1.Pantolon

Pantolon deforme olması nedeniyle giyilmemektedir. İleri dönüşümden yararlanılarak giyilebilir bir kıyafete dönüştürülmesi amaçlanmıştır.

Şekil 99. Ölçü Alınımı

Pantolonun arka kısmı deforme olmadığı için işlem yapılmamıştır. Ön kısmına kırkyama için yapılması karar verilmiştir.

Şekil 100. Pantolon Kesme Aşaması

Pantolonun yıpranmış olan kısımlarının tespit edilerek çıkarıldı.

Şekil 101. Pantolon Kesme Aşaması

Pantolonun ön parçasını paçaya kadar kesilerek yırtık olan parçası pantolondan ayrıldı. Kesilmiş olan parçada kırkyamada kullanımı.

Şekil 102. Elbisenin İlk Hali

Deforme olmuş kıyafet ileri dönüşüm ve kırkyama tekniği ile başka bir tasarımda kullanıldı.

Şekil 103. 1.Pantolonun İlk Hali

Yıpranmış olan pantolon kırkyama tekniğinde belirtilen ölçülerde kullanılmak üzere kesildi.

Şekil 104. Ölçü Alınımı

10 x10 ölçülerde kesilir.

Şekil 105. Parçalarının Kesimi

10x10 cm olarak ölçü alınarak kesilmiştir. 10x10 kare kare kesilen parçaların içinde 1 cm'lik dikiş payı içinde bulunmaktadır.

Şekil 106. Kare Parçalar

Şekil 107. Parçalar

10x10 kare paçalar kesildi.

Şekil 108. Yerleştirme

Parçalar yerleştirildi.

Şekil 109. İğnelenme Aşaması

Parçalar düzen oluşturularak iğnelendi

Şekil 110. Teyel İşlemi 1

Model üzerinde teyellenerek yerleştirildi.

Şekil 111. Teyel İşlemi 2

Teyellendi ve toplu iğneler çıkarıldı.

Şekil 112. 1.Parçanın Teyellenmiş Hali

Bir paçanın teyellenmiş hali.

Şekil 113. Sağ Paça Ölçü

Her iki paçada da aynı işlemler gerçekleştirdi.

Şekil 114. Sağ Paçanın Ön Yüzeyi Kesilmesi

Şekil 115. Parça

Şekil 116. 2 Paçanın Teyellenmesi

Şekil 117. Yan Dikişlerin Açılması

Göze hoş gelebilecek şekilde model üzerine yerleştirildi. Makinada kolay dikilmesi için pantolonun yan dikişler açıldı.

Şekil 118. Yan Dikişlerin Açılması

Şekil 119. Küçük Atık Parçaların Dikilmesi

Yakından görüntüsünde olduğu gibi dikişe hazır edildi.

Şekil 120. Yan Dikişlerin Dikilmesi 1

Parçalar makinada birleştirildi. Açılmış yan dikişler makinada dikildi.

Şekil 121. Yan Dikişlerin Dikilmesi 2

Şekil 122. Teyelleri Alındı

Şekil 123. Ütülenme

Model Üzerindeki Son Hali

Şekil 124. Pantolon Önü

Şekil 125. Arkası

Şekil 126. Yan Duruşu

Şekil 127. Yan Duruşu

İLKBAHAR- YAZ KOLEKSİYONU

Şekil 128. 2.Tasarım Elbise

ELBİSE TASARIMINDA KULLANILACAK KIYAFETLERİN İLK HALLERİ

2. PANTOLON

3. PANTOLON

1. ELBİSE

Şekil 129. Elbisede Kullanılacak Kıyafetlerin İlk Halleri

İkinci Tasarım Elbise

Elbise için planlanan aşamalar

1. Elbisede kullanılacak giysilerin belirlenmesi
2. Kullanılacak giysilerin belirli ölçülerde kesilmesi (24x24 cm kare kesitlerin çıkarılması)
3. Kalıbının çıkarılması
4. Kalıbın üzerinde parçaların birleştirilerek bir bütün oluşturulması
 - a. Parçaların iğnelenerek tutturulması
 - b. İğnelenen parçaların teyellenmesi
 - c. Teyellenen parçalarının iğnelerin çıkarılması
 - d. Teyeli edilen parçaların makinede dikimi yapılması
5. Oluşturulan kalıbın üzerine kalıp yerleştirilerek elbisenin modelinin çıkarılması (kesim işleminin yapılması)
6. Ütü yapılması
7. Elbisenin dikimi yapılır ve model üzerinde gösterimi

Elbise İçin Yapılan Çalışmalar;

Şekil 130. 3.Pantolon

Elbisede kullanılacak olan pantolondan belirtilen ölçülerde kesildi. Atık ürün kalmaması amaç edinerek dikiş yerleri söküldü.

Şekil 131. Pantolon

Bir önceki tasarımda arta kalan pantolondan istenilen ölçüler kesildi.

Şekil 132. Pantolon

Bu ölçülerde parçalar oluşturuldu.

Şekil 133. Pantolon

Fazla atık kalmaması hedeflenerek dikiş yerlerinden söküldü

Şekil 134. Kullanılan Elbiseden Kalan Kumaş

Elbiseden kalan kumaş bu kadar kalmıştır. Bu kumaş parçasından hedeflenen kareler oluşturuldu.

Şekil 135. Elbiseden Kalan Atık Kumaş

Elbiseden kalan atık kumaşların birbirine iğne ile tutturuldu. Daha sonra aradaki mesafeler kaymasın diye üzerinden teyel ile geçildi.

Şekil 136. Elbise Parçası

Bu parçaların teyeli haliyle makinede dikildi. Makinede dikilen bu parçada kare şekli verilmiş ve bu parçada teyelleri sökme işlemi yapıldı.

Şekil 137. Kalıp Üzerine Ölçü Alınması

Belirlenen ölçülerde kalıp çıkartıldı.(göğüs , bel ve kalça ölçüleri alındı. İkiye bölündü ve 1 cm dikiş payı verildi.

$$\text{Göğüs: } 84:2=42+1$$

$$\text{Bel: } 72:2=36+1$$

$$\text{Basen: } 96:2=48+1$$

(+1 dikiş payıdır.)

Şekil 138. Kalıp Üzerine Yerleştirme

Kalıp üzerine yerleştirme çalışıldı.

Şekil 139. Kalıp Üzerine Yerleştirme

Kalıp üzerine yerleştirilme yapıldı. Elbise tasarımında 2 pantolon ve 1 elbiseden yararlanıldı.

Şekil 140. Parçaları Yerleştirme İşlemi

Bir düzen haline getirildi ve iğnelenmeye başlandı.

Şekil 141. Parçalar Üzerinde Teyelleme İşlemi

İğnelenen parçalar üzerinde teyelleme yapıldı.

Şekil 142. Teyellenen Parçalar

Teyel işlemi yapıldıkça iğneler parçaların arasından çıkartıldı.

Şekil 143. Teyelleme İşlemi

Teyel işlemi diğer parçalar içinde yapıldı. İğneler teker teker çıkarıldı.

Şekil 144. İğnelerin Çıkarılması

İğneler teker teker çıkarıldı.

Şekil 145. Teyellenme İşlemi

Teyellenme işlemini tamamlandı.

Şekil 146. Parçaları Birleştirme

Bütün parçalar birleştirildi.

Şekil 147. İğneleme İşlemi

Birbirine denk gelmesi ve kaymasını engellemek amacıyla iğnelendi.

Şekil 148. Kalıp Üzerine Yerleştirme

Ön ve arka parçalar kalıba yerleştirilmek üzere kalıbın üzerine koyuldu.

Şekil 149. Ön ve Arka Parçaları Birleştirme

Ön ve arka parçalar birleştirildi. Üzerine kalıp yerleştirildi. Kesim yapıldı. Elbise modeli oluşturuldu.

Şekil 150. Makine Dikim Aşaması

Kalıbın üzerinden kesilen ön ve arka parçalar makinede dikildi.

Şekil 151. Makine Dikim Aşaması

Makinede elbisenin yanları dikildi.

Şekil 152. Makine Dikim Aşaması

Elbisenin omuz ve kol evi 1cm dikiş payı kacak şekilde kıvrılır ve dikildi.

Şekil 153. Ütüleme İşlemi

Ütülenme işlemi yapıldı.

Şekil 154. Fermuar Hazırlık Aşaması

Fermuar için ayrılan yer söküldü.

Şekil 155. Pantolon ve Elbiseden Kalan Parçalar

Şekil 156. Pantolon Fermuarı

Sökme işleminde fermuarı ortaya çıkarmak için söküm yapıldı.

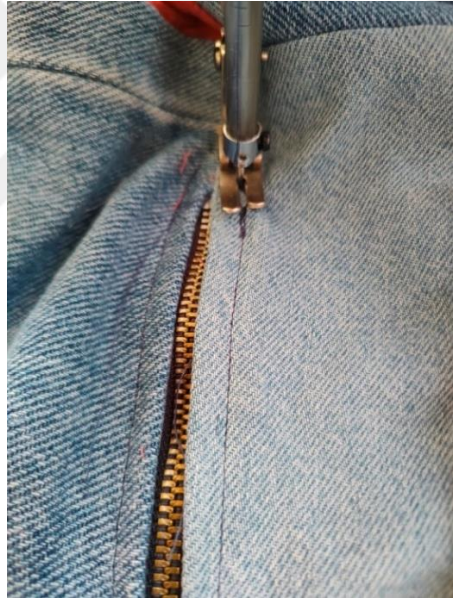
Şekil 157. Ortaya Çıkarılan Fermuar

Fermuar ortaya çıkarıldı.

Şekil 158. Fermuar Dikimi

Elbisenin arkasına verilen açıklığa fermuar dikildi.

Şekil 159. Fermuar Dikim Aşaması

Fermuar elbiseye dikildi.

Model Üzerinde Gösterimi

Şekil 160. Elbisenin Son Hali

Elbisenin bitmiş halli ön, arka ve yanlar.

Şekil 161. Elbisenin Arkası

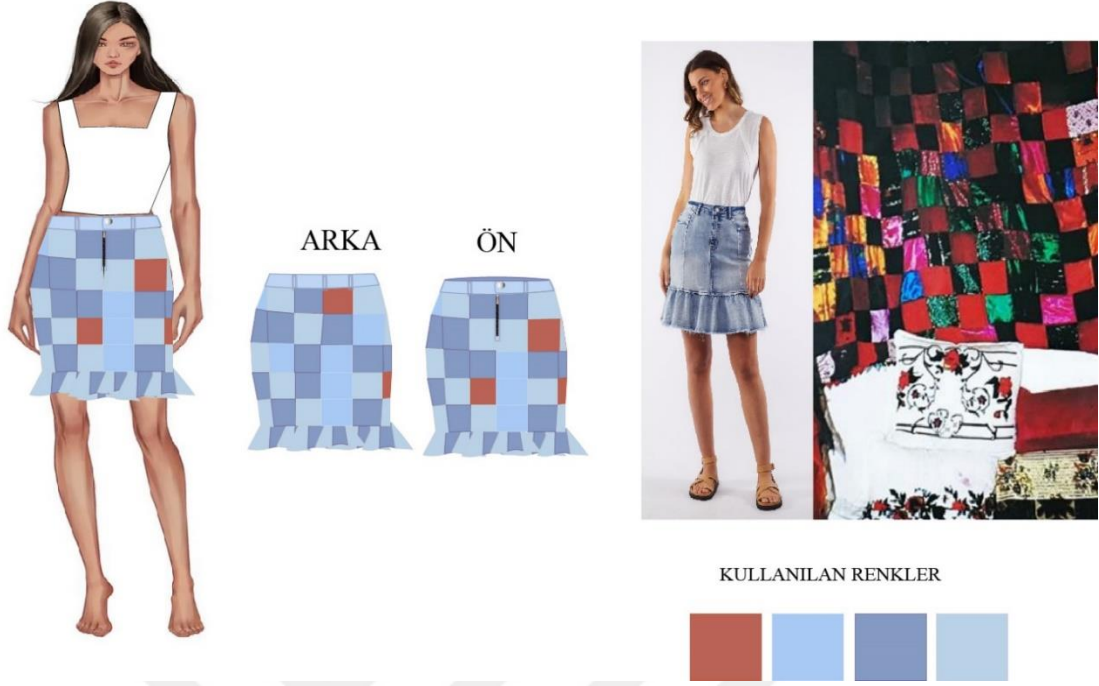

Şekil 162. Elbisenin Sağ Tarafı

Şekil 163. Elbisenin Sol Tarafı

İLKBAHAR- YAZ KOLEKSİYONU

Şekil 164. Etek Tasarımı

UYGULAMADA KULLANILACAK KIYAFETLERİN İLK HALLERİ

1. PANTOLON

2. PANTOLON

3. PANTOLON

1. ELBİSE

Şekil 165. Etek Tasarımında Kullanılacak Kıyafetlerin İlk Halleri

Etek İçin Planlanan Aşamalar:

1. Kırkyama için kullanılacak kalan kumaş parçalarının uygun hale getirilmesi (Sökölmesi , ütölmesi ve kesilmesi)
2. Kırkyamada kullanılacak kumaşların istenilen ölçülerde (10x10cm) kesilmesi
3. Kullanılacak olan kumaşların iğnelenmesi
4. Kullanılacak olan kare kesilen kumaşların teyellenerek birleştirilmesi
5. Bütün olmayan parçaların bir araya getirilmesi
6. Kalıbının üzerine yetirilmesi, dikimi ve ütölmesi
7. Son olarak ise sunumu.

şekil 166. Kalan Parçaların Dikişlerinin Sökölmesi

şekil 167. Yan Dikişler Ayrıldı

Şekil 168. Dikişlerin Sökülmesi

Dikişler söküldü parçalar uygun hale getirildi.

Şekil 169. Dikişlerin Sökülmesi

Sökülme işlemi devam ediliyor.

Şekil 170. Parçaların Ayrılması

Şekil 171. Kenarların Birbirlerinden Ayrılması

Atık kumaşların oluşumunu engellemek amacıyla katlanmış kenar birbirinden ayrıldı.

Şekil 172. Fermuarın Kumaştan Ayrılma İşlemi

Şekil 173. Fermuar Dikişlerinin Ayrılması

Şekil 174. Fermuarın Kumaştan Ayrılma İşlemi

Fermuarın kumaştan ayrılma işlemi tamamlandı.

Şekil 175. Arta Kalan Giysi Parçalarının Dikişlerinin Ayrılması

Kalan 2. pantolondan arta kalan giysi parçalarının dikişlerinin ayrılma işlemi.

Şekil 176. Kemer Kısımının Ayrılması

Şekil 177. Sökölme İşlemleri

Şekil 178. Sökölme İşlemi 1

Şekil 179. Sökülme İşlemi 2

Şekil 180. Sökülme İşlemi 3

Şekil 181. Sökölme İşlemi 4

Şekil 182. Sökülen Parça

Şekil 183. Birleştirme İşlemi

Küçük olan parçalarının istenilen ebatta olması amacıyla birleştirilme işlemi yapıldı.

Şekil 184. Küçük Parçaların Değerlendirilmesi

Küçük parçaların değerlendirilmesi. (İstenilen ebattaki kumaş parçalarının oluşturulması.)

Şekil 185. Makinede Dikiş İşlemi

Şekil 186. Kırkyama İşlemi

Atık parçaların bir araya getirilerek kırkyama işleminin yapılması.

Şekil 187. Kırkyama İşlemi 2. Parçalar

Atık parçaların bir araya getirilerek kırkyama işleminin yapılması 2. Parçalar.

Şekil 188. Ütüleme İşlemi

Şekil 189. Ütüleme İşlemi

Ütüleme işlemleri

Şekil 190. Karelerin Ölçüsü

Şekil 191. Kare Parçalar

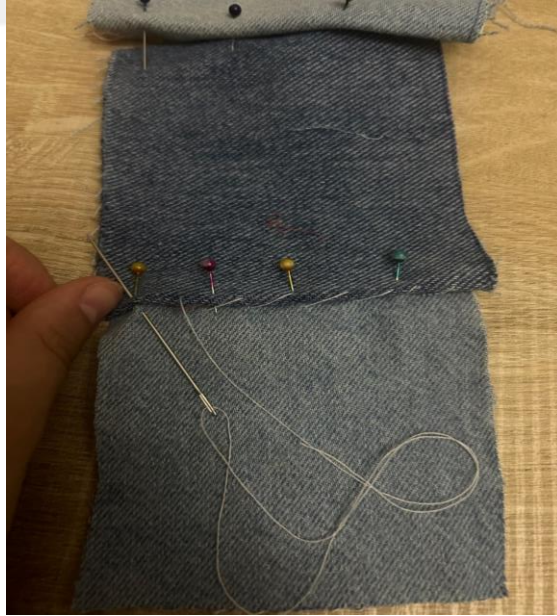

Şekil 192. İğneleme İşlemi

Parçalar bir araya getirilerek şeritler oluşturuldu. İğneleme yapıldı.

Şekil 193. İğneleme İşlemi

Şekil 194. Teyellenme İşlemi

Teyellenme işlemi yapıldı.

Şekil 195. İğnelerin Çıkarılması İşlemi

Şekil 196. Makinede Birleştirme İşlemi

Şekil 197. Makinede Birleştirme İşlemi

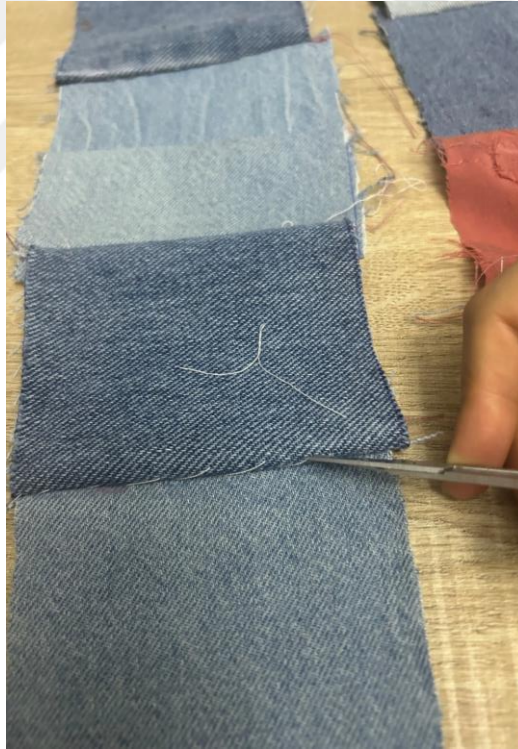
Şekil 198. Makinede Dikim İşlemi

Makinede dikimi yapıldı.

Şekil 199. Makine Dikim İşlemi

Makinede dikildi.

Şekil 200. Teyellerin Sökülmesi

Şekil 201. Ütüleme İşlemi

Şekil 202. Şeritlerin Yan Yana Getirilmesi

Şeritler yan yana getirildi.

Şekil 203. Şeritlerin İğnelenmesi

Şeritlerin birleşim yerleri iğnelendi.

Şekil 204. Makine Dikim İşlemi

Şekil 205. Parçaların Birleşimlerinin Yakından Görüntüsü

Şekil 206. Eteğin Parçalarının Birleştirilmesi

Şekil 207. Kumaş Katlama İşlemi

Şekil 208. Eteğin Kalıba Yerleştirilmesi

Etek kalıbın üzerine yerleştirildi.

Şekil 209. Etek Boyunun Düzeltilmesi

Şekil 210. Eteğin Arka Kısımının Temizlenmesi

Eteğin arka kısmı temizlendi.

Şekil 211. Kemer Kısmı Yerleştirildi

Şekil 212. Eteğinin Yanlarının Dikilmesi

Şekil 213. Eteğin Önü

Şekil 214. Eteğin Arkası

Model Üzerinde Gösterimi

Şekil 215. Fırfırsız Eteğin Önden Görünümü

Şekil 216. Eteğin Arkası

Şekil 217. Eteğin Yandan Görünümü

Şekil 218. Kalan Atık Parçaların Kullanılması

Kalan atık parçalar birbirine birleştirildi. İğnelenerek teyeli yapıldı. İğneleri çıkartıldı.

Şekil 219. Etek Fırfırları Oluşturma Aşaması

Etek için fırfırlar oluşturuldu.

Şekil 220. Makinede Dikimi Tamamlandı

Şekil 221. Fırfırların Eteğe İğnelenmesi

Şekil 222. Dikim İşlemi

Büzgüleri oluşturken dikiş ayarlarını büyüterek daha kolay dikilmesi sağlandı.

Model Üzerinde Gösterimi

Şekil 223. Eteğin Son Hali ve Önden Görünümü

Şekil 224. Eteğin Arkası

Şekil 225. Eteğin Yan Tarafı

İLKBAHAR- YAZ KOLEKSİYONU

Şekil 226. Bluz Tasarımı

Bluz Tasarımı

Şekil 227. Parçaların Oluşturulması

Arta kalan kumaşları ters düz yapılarak şeritler oluşturuldu. Modelin ölçüleri alınarak parçalar oluşturuldu.

Şekil 228. Şeritlerin Oluşturulması

Eni 9 cm olan şeritler oluşturuldu.

Şekil 229. Parçaların Birleştirilmesi

9x9 cm parçalar oluşturuldu. Parçalar birleştirildi.

Şekil 230. Kalan Parçalar

Kalan parçalardan askı ve biye oluşturuldu.

Şekil 231. Biye Dikim Aşaması

Biye dikildi.

Şekil 232. Biye Dikim Aşaması

Üst kısmına biye yapıldı.

Şekil 233. Etek Ucunun Dikilmesi

Etek ucu katlanıp dikildi.

Şekil 234. Makinede Dikim Aşaması

Makinede dikildi.

Şekil 235. Dikim Aşaması

Askı ölçüsünün alınıp dikilmesi.

Şekil 236. Bluzun Önü

Şekil 237. Bluzun Arkası

Model Üzerinde Gösterimi

Şekil 238. Bluzun Önden Görünümü

Şekil 239. Bluzun Soldan Görünümü

Şekil 240. Bluzun Arkadan Görünümü

Şekil 241. Bluzun Sağdan Görünümü

İLKBAHAR- YAZ KOLEKSİYONU

Şekil 242. Bluz Tasarımı 2

Şekil 243. Kullanılacak Deformeli Bluz

Şekil 244. Bluzun Yanlarının Sökülmesi

Yanları söküldü.

Şekil 245. Bluz Kesim Aşaması

Bluzun önü askıdan itibaren kesilerek çıkarıldı.

Şekil 246. Kullanılacak Pantolon Paçaları

Şekil 247. Kesilen Şortlar 1

Şekil 248. Kesilen Şortlar 2

Şekil 249. Şortun Kesilmiş Hali

Şekil 250. Yan Dikişlerinin Sökülmesi

Yan dikişler söküldü.

Şekil 251. Açılmış Hali

Şekil 252. Açılan Yan Dikişler

Şekil 253. Ölçü Alma Aşaması

9x9 cm ölçü alındı.

Şekil 254. Ölçü Alma Aşaması

Boyu ve eni ölçüldü.

Şekil 255. Kesim Aşaması

Şekil 256. Şeritlerin Oluşturulması

Eni 9 cm olan şeritler oluşturuldu.

Şekil 257. Şeritlerin Birleştirilmesi

Şekil 258. Şeritlerin Birleştirilmiş Hali

Şekil 259. Ölçüm Aşaması

9x9 cm ölçüm yapıldı.

Şekil 260. Kesim Aşaması

Şekil 261. Makine Dikim Aşaması

Makinede dikildi.

Şekil 262. Yerleştirme Aşaması

Yerleştirme yapıldı.

Şekil 263. Makine Dikim Aşaması

Şekil 264. Son Hali

Modelin Üzerindeki Gösterimi

Şekil 265. Önden Görünümü

Şekil 266. Soldan Görünümü

Şekil 267. Sağdan Görünümü

Şekil 268. Arkadan Görünümü

SONUÇ

Çeşitli şekillerde kesilen farklı, renk ve desenlerin oluşturulduğu atık kumaş parçalarının bir araya getirilmesiyle dikilen kırkyama geleneksel el sanatlarımızdan biri olmaktadır.

Tüm dünyada kırkyama, birbirinden farklı birçok dilin, dinin, uygarlığın, kültürel ögenin ve yerel unsurların bileşimiyle bir araya getirilmiş olan köklü bir geçmişe sahiptir. Anadolu’da da son derece güçlü bir geleneğe sahip olan kırkyamayı değerli kılan; her bir kumaş parçasının altında yatan anlam ve kişinin hayatına değer katan yaşanmışlıkları bir ifade aracına dönüştürme potansiyelidir. Örneğin Çorum’da yapılan örf adetlerden biri olan gelin duvar örtüsüdür. Kırkyama tekniği ile yapılan kare kumaşların birbirine e dikilmesi sonucu yapılan çeyiz örneğidir.

Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarından ve yaratıcılıklarından ödün vermeden sonraki kuşaklara aktarılmasıdır sürdürülebilir moda. Sürdürülebilir modanın yaygınlaştırmanın da önemli olduğu alanda kırkyamanın da önemli olduğu fark edilmektedir. Döngüsel Moda Tasarımı bugün, kaynakları gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri şekilde kullanmayı amaçlayan patchwork gibi zanaat yöntemlerini vurgulamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ve döngüsel ekonomi modelinin amacı, bir yandan üretim yöntemlerinden kaynaklanan çevresel etkileri ortadan kaldırmak, diğer yandan da kültürel mirasın değerlendirilmesine odaklanmaktır. Bu aşamada geçmişin kültürel geleneklerine dönüş ve kültürel mirasa dayalı örf ve adetlerin yaygınlaştırılmasının da önemli olduğu anlaşılmaktadır. Kırkyama, ileri dönüşüm ve sıfır atık kavramları hakkında tasarım örnekleri verilmiştir. Bu tez için bir örnek olmuştur.

Bu uygulama kumaşları kullanırken arkada hiç atık bırakmayacak şekilde tasarım yapılmıştır. Sıfır atık kavramında fabrikalardan çıkan kumaş atık parçalarının çevreye zarar vermeleri sonucunda ortaya çıkan ve arkada hiç kumaş parçası kumaş parçası bırakmayarak bu çalışma yapılmıştır. Kullanılan giysiler kesilerek küçük kumaş parçaları dahi kullanılmıştır. Arkada kumaş atıkları hiç bırakılmamıştır. Bu tasarım yapılırken ileri dönüşüm ve kırkyama tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmada

örnek alınan kalıp üzerine ölçüm yapılarak parçalar eklenmiştir. Arkada hiç kumaş kalmayacak şekilde tasarımlara ekleme yapılmıştır. Sonuç olarak bu tasarımları yaparken üç tane pantolon bir tane elbise kullanılmıştır. Kullanılan giysiler birçok kez giyilerek deforme sonucunda giyilemez bir hal almıştır. İleri dönüşüm ile bu giysiler başka bir tasarıma dönüştürülmüştür. Daha kullanışlı daha kaliteli bir görünüm kazandırılmıştır.

Jeanlar kullanılarak kırkyama tasarımlar yapılmıştır. Kare kumaşlar kesilerek hem kumaş çokluğunu aza indirmiş ve daha az atık kumaş çıkarılmıştır. Belirlenen kare kumaşların giysi kalıbına uygun yerleştirilerek kesilmiş, kalan kumaş atıkları en aza indirilmiştir. Uygulama yapılırken geleneksel kırkyama tekniğini güncel modaya uygun hale getirilmesi planlanmıştır. Güncel kaynaklardan ve trendlerden yararlanılarak tasarımlar yapılmıştır. Gerçekleştirilen tasarımlar 15- 28 yaş grubuna hitap etmektedir. Hem güncel modayla uyumlu hale getirilerek günlük hayatta daha giyilebilir tasarımlar ortaya çıkmaktadır. Bu tasarımlar yapılırken ileri dönüşüm den destek alınmış ve uygulanmış, sıfır atık dan ise arkada hiç kumaş atığı bırakılmamıştır.

KAYNAKÇA

- Arabalı Koşar, S. T. (2021). Geleneksel Kırkyamanın Çağdaş Tekstil Sanatındaki Uygulamaları Üzerine Bir Örnek: Füsün Özpulat. *International Journal of Troy Art and Design*, 97-115.
- Arthur, B. L. (2007) The Influence Of Hawaii's Tropical Environment On Hawaiian Quilting Desings. *Paideusis – Journal For Interdisciplinary And Cross-Cultural Studies: Volume (4)*, 1-21.
- Ardal, M., Restorasyon Ustası, Sözlü Görüşme, (10 Nisan 2017)
- Amutha, K. (2017). "Denim and Consumers' Phase of Life Cycle." *Sustainability in Denim*. Ed. Subramanian Muthu, United Kingdom: Woodhead Publishing, s.27-48
- Akkoç F. (2002) Rie Nii, "The Age of Technological Inovation", Akkoç Fukai (Ed.), *The Collection of the Kyoto Costume Institute Fashion: A History from the 18th to the 20th Century*, içinde (158-332), Köln: Taschen, 2002, s. 278.
- Antikainen, R., Lazarevic, D. & Seppala, J. (2018). Circular economy: Origins and future orientations. In Lehmann, H. (Eds.), *Factor X: Challenges, implementation strategies and examples for a sustainable use of natural resources* (pp.115-130). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50079-9_7
- Amutha, K. (2017). "Denim and Consumers' Phase of Life Cycle." *Sustainability in Denim*. Ed. Subramanian Muthu, United Kingdom: Woodhead Publishing, s.27-48
- Bali F. (2019) *Türk Göçebe Sanatında İkonografi* İstanbul. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul,
- Barnard N. Ve Gillow J., (1993). *Traditional Indian Textiles*, London: Thames&Hudson.

- Balkanal, Z. (2021). Osmanlı'dan Gelen Kültür Mirasımız Geleneksel Türk Sanatları. Folklor Akademi Dergisi. Cilt:4, Sayı: 2, 218 – 226.
- Boro–The Fabric Of Life [Exhibition]. (2013) Domaine De Boisbuchet, Charente, France.
- Boro–The fabric of life [Exhibition]. (2013). Domaine de Boisbuchet, Charente, France. <https://www.boisbuchet.org/exhibitions/boro-the-fabric-of-life/>
- Bozkuş T. , Hacıbekiroğlu E. , Yılmaz M. , Günalp E. , (2005) Geleneksel Türk Kıyafetleri Ankara Büyükşehir Belediyesi, c. 2005
- Breneman, (2005) ,(1-5) America's Quilting History, Accessed November. History of Quilting.
- Bursalıgil, G. (2019). Giysi Tasarımında Sıfır Atık Yöntemlerinin Ve Uygulamalarının İncelenmesi. Cilt: 4 Sayı: 7, 81 - 100, 31.07.2019
- Chapin III, F.S., Torn, M.S. ve Tateno, M. (1996). "Principles of Ecosystem Sustainability". American Naturalist, 148(6), 1016-1037
- Cachon, Gérard And Swinney, Robert, (2011) " The Value Of Fast Fashion: Quick Response, Enhanced Design, And Strategic Consumer Behavior", Management Science. 57(4) :778–795
- Chapman, J. (2005) Emotionally Durable Design: Objects, Experiences & Empathy. Earthscan.
- Colby, A. (1982). Patchwork. New York: Charles Scribner's Sons.
- Chapman, J. (2005) Emotionally Durable Design: Objects, Experiences & Empathy. Earthscan.
- Can M. (2013) Geleneksel Türk El Sanatlarının Turizme Ve Ekonomiye Katkısı Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi Cilt 5, No 2, 2013, 259-266.

- Çal A. (2014) İhtiyaçtan doğup sanata everilişin kırklamalı hikâyesi (el sanatları)
İstanbul büyükşehir belediyesi sanat ve meslek eğiti kursları ismek el sanatları
dergisi sayı: 18, 2014 Dergisi <http://ismek.ist/blog/icerik.aspx?p=127>)
- Elibol Tüfekçi A., Koyuncu Okca A. ve Erten E., (2020) 1771 Kaybolmaya Yüz
Tutmuş Kültürel Miras: Yorgancılık Mesleğinin Değişim ve Dönüşümü
Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi Cilt:7 / Sayı:3 Okca-Tüfekçi-Erten/ ss
1758-1781 Eylül 2020
- Engin Alpat, F. (2013), “Yavaş Moda Nedir?”, 4(8): 44-47, Akdeniz Sanat Hakemli
Dergisi.
- Ekim, Y. (2006). Pazırık Kurganları, Buluntuları ve Arkeolojik Açidan
Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans
Tezi, Ankara
- Fletcher, K. T. (1998). “Design, The Environment And Textiles: Developing
Strategies For Environmental Impact Reduction”, The Journal Of The Textile
Institute, Vol: 89:3, P.72-80.
- Foundation M.E. (2017). A new textiles economy: Redesigning fashion’s future.
<http://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications>
- Foundation M. E. (2013) Towards A Circular Economy: Business Rationale For An
Accelerated Transition.
- Fletcher, K. & Grose, L. (2012). Fashion And Sustainability: Design For Change.
Laurence King Yayıncılık / Moda ve Sürdürülebilirlik Değişim için Tasarım-
Laurence King Publishing (2012)
- Güvenç, A. Ö. (2009) Kırk Sayısının Halk Edebiyatı Ürünlerinde Kullanımı Üzerine
Bir İnceleme. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,
16 (41), 85-97.
- Hvass, K., K. (2015). Business Model Innovation through Second Hand Retailing: A
Fashion Industry Case. "e Journal of Corporate Citizenship, 2015(57), 11-32

- Hall, J.K., Daneke, G.A. ve Lenox, M.J. (2010) Sürdürülebilir Kalkınma ve Girişimcilik: Geçmiş Katkıları ve Gelecek Yönergeler. Business Venturing Dergisi, 25(5), 439-448.
- Han, S.L.C., Chan P.Y.L., Venkatraman P., Apeagyei, P., Cassidy T., Tyler D.J. (2017). “Standart vs. İleri Dönüşümlü Moda Tasarımı ve Üretimi”, Moda Uygulaması, Cilt: 9:1, S. 69-94.
- Harvey, J. (1996). Orta Asya'nın Geleneksel Tekstilleri. Londra: Thames And Hudson Ltd.
- İnanç Z. (2022) Döngüsel Ekonomi
https://www.oaib.org.tr/files/downloads/OA%C4%B0B_d%C3%B6ng%C3%BCsel-ekonomi_24.05.2022.pdf
- İmer, Z. , (2001) Geleneksel El Sanatlarımızdan Kırk Pare / Parça Birleştirme (Patchwork), Ankara
- Jeon Y. H. (2011). A study on traditional beauty of Korean bojagi- Focused on the bojagi and patchwork wrapping cloth of the Joseon dynasty.
<http://academic.naver.com/>
- Kalter, J. (1984) Türkistan Sanatları ve El Sanatları. Londra: Thames And Hudson Ltd.
- Kalter, J. ,Pavaloi, M. Ve Zernickel, M. (1992). Suriye Sanat ve El Sanatları. Londra: Thames And Hudson Inc.
- Kiper, P. (2004) Küreselleşme Surecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekânları Ve Yitirilen Kent Kimlikleri, Planlama Dergisi, Sayı:4
- Kipöz, Ş. İ Gönen B. (2015) “Kavramsal Çerçeve”, Sürdürülebilir Moda, Der. Şölen Kipöz, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, Ekoloji Serisi 31, S. 86-9
- Kılıç Karatay S. (2019) Kırkyama Geleneği Ve Kullanım Alanları Journal of Arts, Cilt / Volume:2, Sayı / Issue:3, 2019
- Kıymaz, H., (2017) Patchwork Ustası, Sözlü Görüşme.

- Kılıç, S., (2013).Giyim Sektöründeki Üretim Atıklarının Sürdürülebilir Moda Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi Ve Örnek Bir Uygulama, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi Ankara.
- Koca, E. Ve Koç, F. (2016) Türk Halk Giyiminde Kullanılan Süslemelere Tipolojik Bir Yaklaşım. İdil Dergisi, (5) 19, 237-262.
- Koszewska, M. (2018) Circular Economy-Challenges For The Textile And Clothing Industry. Autex Research Journal, 18(4), 337-347
- Kozbekçi Ayranpınar S., Küçükoğlu S. (2021) Çağdaş Giyim Modasında Uygulanan Kolaj Tekniği Collage Technique Applied In Contemporary Fashion t.y AART Uluslararası Anadolu Sanat Sempozyumu, Eskişehir,cilt.1, ss.608-622
- Kurtuldu Dönmez, E. (2021) Çevre Günleri Etkinlikleri Öğretim Elemanları Karma Sergisi Sabancı Kültür Merkezi, İzmir, Türkiye
- Kültür Bakanlığı, (2002) Örtülerle Barış 2000 Uluslararası Kırkpınar Sergisi. (Birinci Baskı). Ankara: Desen Ofset.
- Li, L. (2020) Reviving Boro: The Transcultural Reconstruction Of Japanese Patchwork (Publication No. 28677729) [Doctoral Dissertation], Royal Collage Of Art. / Canlandırıcı Boro: Japon Patchwork'ünün Kültürlerarası Yeniden İnşası.
- Lapolla, K. & Sanders, E. B. N. (2015) Using Cocreation To Engage Everyday Creativity In Reusing And Repairing Apparel. Clothing And Textiles Research Journal/ Kıyafetlerin Yeniden Kullanımında ve Onarımında Gündelik Yaratıcılığa Katılmak İçin Birlikte Oluşturmayı Kullanmak. Giyim Ve Tekstil Araştırma Dergisi, 33, 183-198.
- Mangır, A. F. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yavaş Ve Hızlı Moda. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi Cilt:19 41.Yıl Özel Sayısı ss.143-154

- Mee-Yoo, K. (2016) Beauty Of 'Jogakbo' Rediscovered. Korea Times.
http://www.koreatimes.co.kr/www/news/culture/2016/12/317_219470.html
- Meriç, D. ve Yıldırım, L. (2017). Yokluk/bolluk ve sürdürülebilirlik açısından zorunluluk kapsamında kırkyamanın kavramsal dönüşümü, II. Uluslararası Akdeniz'de Güzel Sanatlar Sempozyumu ve Kültür Sanat Çalıştağı, Bildiriler Kitabı, 158-164.
- McDonough, W. & Braungart, M. (2013). The Upcycle: Beyond sustainability-designing for abundance. New York: North Point Press.
- Niinimäki, K. (2013) Sustainable Fashion: New Approaches. Aalto University Publication.
- Niinimäki, K., (2013) Sustainable Fashion: New Approaches, Aalto Arts Books, Helsinki.
- Olguner Ergene, P. (2011). 18.yy VE 19.yy Türk İşleme Motiflerinde Sembol Dili ve Sembolizm İçerikli Yeni Yorumlar. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
- Ögel, B. (1991a) Türk Kültür Tarihine Giriş, Cilt Iı, Türklerde Ev Kültürü. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Ögel, B. (1991b) Türk Kültür Tarihine Giriş Cilt V Türklerde Giyecek Ve Süslenme. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Önbaş S. Ve Mutlu S. (2018) Geleneksel Atık Değerlendirme Kırkyama Kitabı. İksad Yayınevi Ankara.
- Özaslan, S. (2001) Geleneksel El Sanatlarımızdan Kırkpare-Parça Birleştirme (Patchwork). (Birinci Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 311. cilt/T.C. Kültür Bakanlığı yayınları: Sanat eserleri dizisi.
- Özpuolat, F. (1994) Geleneksel Kültürümüzde Kırkpare. Tekstil Ve Mühendis, 8 (45-46), 37-41.

- Pandit, P., Nadathur, G. T., and Jose, S. (2019). Upcycled And Low-Cost Sustainable Business For Valueadded Textiles And Fashion. Circular Economy in Textiles and Appare,. s. 95-122.
- Russo, S., ve Cantelo, S. (tarih yok). Viktor Horsting And Rolf Snoeren, Fashion Designers. Mart 18, 2018 tarihinde Beauticate: <http://www.beauticate.com/who/viktor-and-rolf-fashion-designers> adresinden alındı
- Rüstembeyova, A. (2013) Azerbaycan Dekoratif Sanat Biçimi Gurama 2013 Azerbaycan Dekoratif Sanat Biçimi Gurama. İrs Miras Dergisi, (7), 54-62.
- Sherburne, A. (2009) “Achieving sustainable textiles: a designer’s perspective”, Sustainable Textiles Life Cycle and Environmental Impact, Ed. R. S. Blackburn, Woodhead Publishing in Textiles: Number 98, Oxford, Cambridge, New Delhi, p. 3-32,
- Shaver, C. (1992) Sashiko: A Stitchery Of Japan [Symposium Article], Textiles İn Daily Life: Proceedings Of The Third Biennial Symposium Of The Textile Society Of America, Lincoln, Ne, United States.
- Sakalyte, V., Cassidy, T. & Holroyd, A. (2017) Designing An Educational Tool To Revitalise Woven Textile Mending. Research Journal Of Textile And Apparel, 242-262.
- Schapper, L. (1984) A Modern Approach To Patchwork
- Sevim, S. S., Ve Yeşilmen, N. (2016) Kırkyama’nın Seramik Sanatına Yansıması: Zoe Hillyard Örneği. Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi, 10, (S. 180-190).
- Shaver, C. (1992) Sashiko: A Stitchery Of Japan [Symposium Article], Textiles İn Daily Life: Proceedings Of The Third Biennial Symposium Of The Textile Society Of America, Lincoln, Ne, United States/ Sashiko: Japonya'nın Bir Dikişi [Sempozyum Makalesi], Günlük Yaşamda Tekstiller: Amerika Tekstil Topluluğu'nun Üçüncü Bienal Sempozyumunun Bildirileri, Amerika Birleşik Devletleri.

- Shin M.J., Cassidy, T. & Moore, E. M. (2011). Cultural reinvention for traditional Korean bojagi. *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*, 4(3), 213–223.
- Sönmez, E. (2019). *Günümüz Sanatında Kırkyama Tekniğinin Kullanımı ve Uygulamalar*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Şen H. , Kaya A. , Alpaslan B. (2018) *Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif*
- Şahin, Y. (2010) “Fashion and Textile Design Education in Faculties Giving Art Education in Turkey”, 10th World Textile Conference, 21- 23 June 2010, Vilnius- Litvanya
- Şahin, Y. (2000). Kumaşla Resim Sanatı. *Art Dekor Dergisi*, (89), 138-145.
- Şahin, Y. ve Odabaşı S. (2018) “Sürdürülebilir Kalkınmada Moda Tasarımcısının Rolü’ne Yönelik Alanyazın İncelemesi”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (14.2).
- Şenol, D. Sürdürülebilir Moda Tasarımına Bir Yaklaşım:Denim Giysi Atıklarının İleri Dönüşümü *ulakbilge*, 63 (2021 Ağustos): s. 1108–1118. doi: 10.7816/ulakbilge-09-60-07
- Şen H. , Kaya A. , Alpaslan B. (2018) *Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel Ve Güncel Bir Perspektif Ekonomik Yaklaşım Derneği, Araştırma Makalesi 2018*, 29(107): 1-47
- Tansuğ, S. (1985). *Türkmen Giyimi*. Akbank Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi:9. İstanbul:Apa Ofset.
- Tacikler Karategin Ve Darvaza. Ed. Kislyakov Ve A. K. Pisarchik, Duşanbe, 1970, S.203.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı El Sanatları Teknolojisi Alanı Kırkyama-Hazırlık Ankara, (2013)

Tezcan, H. Ve Okumura, S. (2007) Topkapı Sarayı Müzesi Döşemelikler. 19 Nisan-21 Mayıs 2007 tarihlerindeki sergi ve katalog, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vehbi Koç Vakfı'nın işbirliği ile hazırlanmıştır.(185-187)

Ticaret Bakanlığı, (2021), Kırkyama/Kırkpere Yapımı Geleneksel Meslekler Ansiklopedisi Ankara 2021.

Tirensia, N. & Panggabean, R. (2012). Eksplorasi Bojagi Produk Fashion. Jurnal Tingkat Sarjana Bidang Seni rupa dan Desain. <https://onsearch.id/Record/IOS195.article-407>

Türkmen, N., Ve Çırakoğlu, İ. S. (2019). Giyim Sektöründe Paylaşım Ekonomisi Ve Sürdürülebilirlik. Açık Alan Sanat Ve Tasarım Yazıları: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, 1 (0), 115-136

Türkmen, N. (2012). Sürdürülebilir bir tekstil endüstrisi için “yavaşlık” ve alternatif üretim modelleri. Akdeniz Sanat Dergisi, 5(8), 59-61

The Social History Of Quilt Making İn America / Amerika'da Yorgan Yapımının Sosyal Tarihi t.y. <https://www.lynchburg.edu/wp-content/uploads/special-programs-and-events/digital-lecture-the-social-history-of-quilt-making-in-america.pdf>

United Nations. (2008) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Transmitted to the General Assembly as an Annex to document A/42/427.

Visible mending. (t.y.). Visible mending is growing. <https://visiblemending.com/pages/whys-it-got-to-bevisible>

Yıldırım, L. (2017) Geri Dönüşüm/İleri Dönüşüm/Tekrar Kullanım Kapsamında İkinci El Giysiler Ve Sürdürülebilirlik. Art-E Sanat Dergisi, 10,20, 484-503.

İnternet Kaynakları

<http://www.zerowastekarenglass.com/products> Erişim Tarihi: 20.05.2023

(Aksaray belediyesi t.y.) <https://aksaray.bel.tr/haberdetay.aspx?icerikid=3492&gıysı-kumbarası-aracılığı-ile-32-bın-kısıye-kıyafet-yardıını-yapıldı>.
Erişim Tarihi: 06.04.2023

(Blanks, 2014) <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-couture/maison-martin-margiela>. Erişim Tarihi 06.04.2023

<https://tr.pinterest.com/pin/246361042107459784/> Erişim Tarihi: 20.05.2023

<https://ahluwalia.world/collections#spring-summer-2020> Erişim Tarihi:20.05.2023

TDK. Yama. İçinde Güncel Türkçe Sözlük. , <https://sozluk.gov.tr>
Erişim Tarihi:10.10.2021

Etimolojik Türkçe. Applique. Web <https://www.etimolojiturkce.com/arama/applique>
Erişim Tarihi 20.03.2023

<https://www.bashaques.com/is-it-identical/> Erişim Tarihi:20.05.2023

<https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-patchworks-spring-summer-2020>
Erişim Tarihi:10.05.2023

<https://www.viktor-rolf.com/collection/haute-couture-action-dolls-autumn-winter-2017>
Erişim Tarihi:10.05.2023

J a n a R . (2021) <https://www.vogue.co.uk/fashion/article/patchwork-trend> Erişim
Tarihi:10.05.2023

<https://zerowastedaniel.com/pages/about> Erişim Tarihi:20.05.2023

<https://trashnerd.wordpress.com/2017/11/21/patchwork-perfection-from-zero-waste-daniel/> Erişim tarihi:20.05.2023

<https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2014-couture/maison-martin-margiela>
Erişim tarihi:20.05.2023

<https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/issey-miyake-kimdir-issey-miyake-neden-oldu-kac-yasinda-1967600> Erişim tarihi:20.05.2023

<https://www.vam.ac.uk/articles/an-introduction-to-quilting-and-patchwork> (victoria ve Albert Müzesi t.y.) Erişim Tarihi: 22.03.2023

<https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2018-ready-to-wear/sacai> Erişim Tarihi: 22.03.2023

<https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2018-ready-to-wear/erika-cavallini> Erişim Tarihi: 22.03.2023

<https://www.greglauren.com/collections/mens-jackets> Erişim Tarihi: 22.03.2023

Sürdürülebilir Moda Lisanı. (2021a). Görünür Onarım.

<https://www.surdurulebilirmodalisanı.com/gorunuronarım>

Erişim Tarihi: 25.04.2023

<https://julieneu.com/2015/11/02/history-of-quilting-in-america-rise-of-american-patchwork-1825-1860/> Erişim Tarihi:25.04.2023

<https://www.lynchburg.edu/wp-content/uploads/special-programs-and-events/digital-lecture-the-social-history-of-quilt-making-in-america> Erişim Tarihi:25.04.2023

Labry S. (2021) <https://shannon-brinkley.com/blogs/shannon-brinkley-studio-1/yosegire> Erişim Tarihi: 28.02.2023

By Austin J. (2018) www.kimonoboy.com Erişim tarihi: 28.02.2023

V&A · Jogakbo – Geleneksel Kore Patchwork (Vam.Ac.Uk) Erişim Tarihi: 28.02.2023

<https://rugrabbit.com/node/139405> Erişim Tarihi: 28.02.2023

<https://collections.vam.ac.uk/item/o22709/trousers-lee-chunghie/> Erişim Tarihi: 28.02.2023

<https://www.vam.ac.uk/articles/jogakbo-traditional-korean-patchwork>, Erişim Tarihi: 28.02.2023

<https://tr.pinterest.com/pin/684828687061869323/> Erişim Tarihi: 28.02.2023

https://commons.wikimedia.org/wiki/file:05._sheikh_ed_din%27s_eunuch_in_his_master%27s_marriage-jibbeh.png Erişim Tarihi: 28.02.2023

Benaluka elbisesi https://stringfixer.com/tr/serbian_traditional_clothing Erişim Tarihi: 28.02.2023

Kırkyama Biçiminde Tasarlanmış Yatak Örtüsü, Ev Tekstili.

web: <http://hopir.com/king-quilts-and-coverlets/quilt-sets-on-sale-queen-quiltqueen-coverlet-cream-bedspread-pink-coverlet-country-quilts-andbedspreads/>
Erişim Tarihi: 28.02.2022

<https://collection.nam.ac.uk/detail.php?acc=1960-08-101-2> Erişim Tarihi: 28.02.2023

Sensse, (2023) <https://www.ssense.com/en-us/men/designers/greg-lauren> Erişim Tarihi: 24.08.2023

<https://tr.pinterest.com/pin/2955555997595584/> Erişim Tarihi: 24.08.2023

<https://fr.dreamstime.com/vieux-tapis-indien-de-patchwork-ler%c3%a0jasth%c3%a0n-inde-image104930435> Erişim Tarihi: 28.02.2023

Web May/June 2011 Schoolarts https://www.quilts.com/suzys_fancy/best-of-ralli-quilts/ Erişim Tarihi: 28.02.2023

National Army Museum 2017 <https://collection.nam.ac.uk/detail.php?acc=1960-08-101-2> Erişim Tarihi: 27.02.2023

<http://www.yenidenergenekon.com/74-pazirikkurganları/#sthash.ueyc2du6.dpuf>
Erişim Tarihi: 27.02.2023

Kars'ta "Kırkyama" Sergisi Açıldı.(2014) Erişim Adresi:

(<https://Www.Haberler.Com/Kars-Takirkyama-Sergisi-Acildi-6026250-Haberi/>). Yerel Haber 14 Mayıs 2014 İhlas Değil Erişim Tarihi:16.03.1022

Labry S. (2021) <https://shannon-brinkley.com/blogs/shannon-brinkley-studio-1/an-introduction-to-hawaiian-applique> Erişim Tarihi: 28.02.2023

İhlas haber (2014) <https://www.iha.com.tr/canakkale-haberleri/-860817> Erişim Tarihi:27.02.2022

<https://yavuzmental.com/kirkyama-nedir/> (“kırkyama nedir? “ ,2018) erişim tarihi:27.02.2022

Etimolojik Türkçe. Pare. Web: <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/pare> Erişim Tarihi:28.02.2022

Elizabeth C. Nunn, Pamuk Ve Keten Kumaşla Aplike Yorgan, Amerika. Web: http://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_556490 Erişim Tarihi: 16.03.2023

İpek, Saten, Şerit Ve Kadife Kumaşlarla Yapılan Çılgın Patchwork, Yorgan, Amerika. Web: http://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_556372 Erişim Tarihi:16.03.2023

Pamuk ve Keten Kumaşla Aplike Yorgan, Amerika. Web: http://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_556536 Erişim Tarihi:16.03.2023

Pennock Aile Yorganı, Amerika. Web: <https://www.radford.edu/~rbarris/women%20and%20art/pattern%20and%20decoration.html> Erişim Tarihi:16.03.2023

Yuvarlanan Bloklar, Pamuklu Kumaş Parçalarından Oluşan Kırkyama (Patchwork) Çocuk Yoganı, Amerika. web:http://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_556457 Erişim Tarihi:16.03.2023

Martha Babson Lane Soule, Pamuk Ve Keten Kumaşla Aplike Yorgan, Amerika.

Web: http://americanhistory.si.edu/collections/search/object/nmah_556358

Erişim Tarihi:16.03.2023

Yama işinden yapılan halı detayı <https://fr.dreamstime.com/vieux-tapis-indien-depatchworkler%C3%A0jasth%C3%A0n-inde-image104930435>

Erişim Tarihi:28.02.2023

National Army Museum (2017) <https://collection.nam.ac.uk/detail.php?acc=1960-08-101-2> Erişim Tarihi: 20.03.2023

